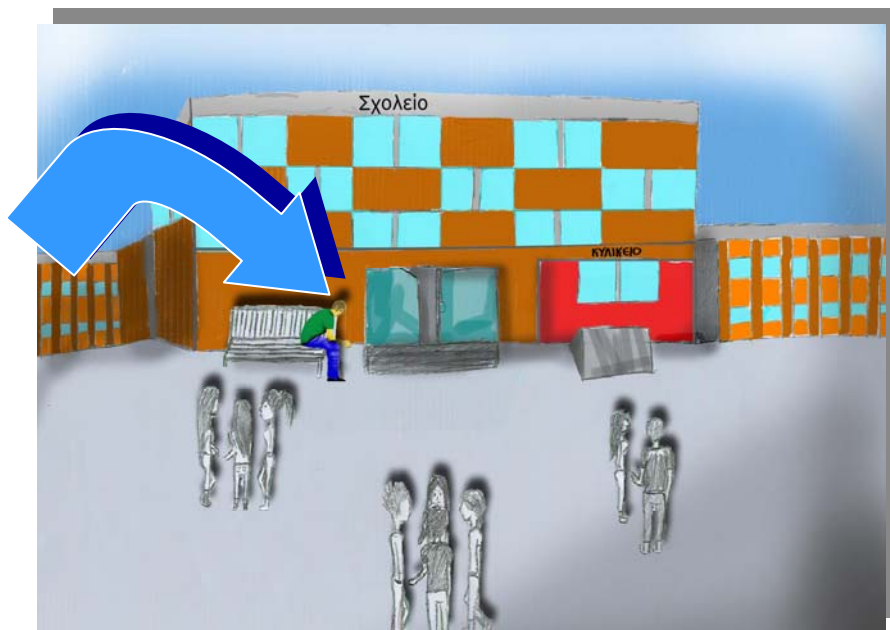

Θυματοποίηση στο σχολείο και το διαδίκτυο

‘Εγώ γίνομαι ο άλλος κι ο διαφορετικός’

ΒΙΩΜΑΤΙΚΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ

***ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΑΓΩΓΗΣ ΥΓΕΙΑΣ***

Συγγραφή-Επιμέλεια:
*Αρχοντία Γιαννακάκη
Εκπαιδευτικός Πληροφορικής*

Τούτες τις μέρες ο άνεμος μας κυνηγάει, μας κυνηγάει...

...Πολύ κρύο, πολύ κρύο, πολύ κρύο εφέτος...

Πιο κοντά, πιο κοντά

Τούτες τις μέρες...

Πιο κοντά, πιο κοντά

(Τραγούδι: Νίκος Ξυλούρης)

Η ζωή μας δεν μπορεί να οικοδομείται πάνω στη σιωπή και την αδιαφορία. Στις στάσεις αυτές πρέπει να αντισταχθεί η επαγρύπνηση, η αναφορά και η αλληλεγγύη, που θα αποτελέσουν τη βάση μιας συλλογικής ταυτότητας για το σχολείο και τη ζωή. Στην κατεύθυνση αυτή, ποτέ να μην υποτιμούμε τη δύναμη των ενεργειών μας.

Συγγραφή-Επιμέλεια:

Αρχοντία Γιαννακάκη, εκπαιδευτικός Πληροφορικής
Συντονίστρια προγράμματος Αγωγής Υγείας 5^{ου} Λυκείου Λάρισας σε συνεργασία με το πρόγραμμα 'Αντιμετωπίζω τον εκφοβισμό στο σχολείο' του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και του Πανεπιστημίου Flinders της Αυστραλίας, Μέλος της Ομάδας Παρέμβασης Εκπαιδευτικών για τον εκφοβισμό στο σχολείο, Συνεργάτιδα του προγράμματος 'Αριάδνη'

Φορείς του Δικτύου

Γραφείο Σχολικών Δραστηριοτήτων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Νομού Λάρισας
Κέντρο Πληροφορικής και Νέων Τεχνολογιών Νομού Λάρισας
Κέντρο Πρόληψης-ΟΚΑΝΑ Νομού Λάρισας
Πρόγραμμα 'Αριάδνη' Πανεπιστημίου Αθηνών
Ομάδα Παρέμβασης Εκπαιδευτικών για τον Εκφοβισμό στο σχολείο

Παιδαγωγική Ομάδα Φορέων Δικτύου:

Ηρώ Οικονομάκη: Υπεύθυνη Γραφείου Σχολικών Δραστηριοτήτων Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Νομού Λάρισας
Δημήτριος Λιόβας: Υπεύθυνος Κέντρου Πληροφορικής και Νέων Τεχνολογιών Νομού Λάρισας
Αναστασία Παπαδημητρίου: Κοινωνιολόγος, Συντονίστρια προγράμματος Αγωγής Υγείας 4^{ου} Λυκείου Λάρισας σε συνεργασία με το πρόγραμμα 'Αντιμετωπίζω τον εκφοβισμό στο σχολείο' του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και του Πανεπιστημίου Flinders της Αυστραλίας, Μέλος της Ομάδας Παρέμβασης Εκπαιδευτικών για τον εκφοβισμό στο σχολείο
Χρήστος Πιτσιλάκης: Κοινωνιολόγος, Στέλεχος του Κέντρου Πρόληψης-ΟΚΑΝΑ, Συνεργάτης προγράμματος 'Αριάδνη'

Συντονισμός με το Παρατηρητήριο κατά της Βίας στο Σχολείο

Η εικόνα του εξωφύλλου είναι δημιουργία των μαθητών Βασιλικής Ζάρα(Ζωγραφική), Ναπολέοντα Μουλά(Επεξεργασία στο Photoshop), Σχ. Έτος 2012-13

ΒΙΩΜΑΤΙΚΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ

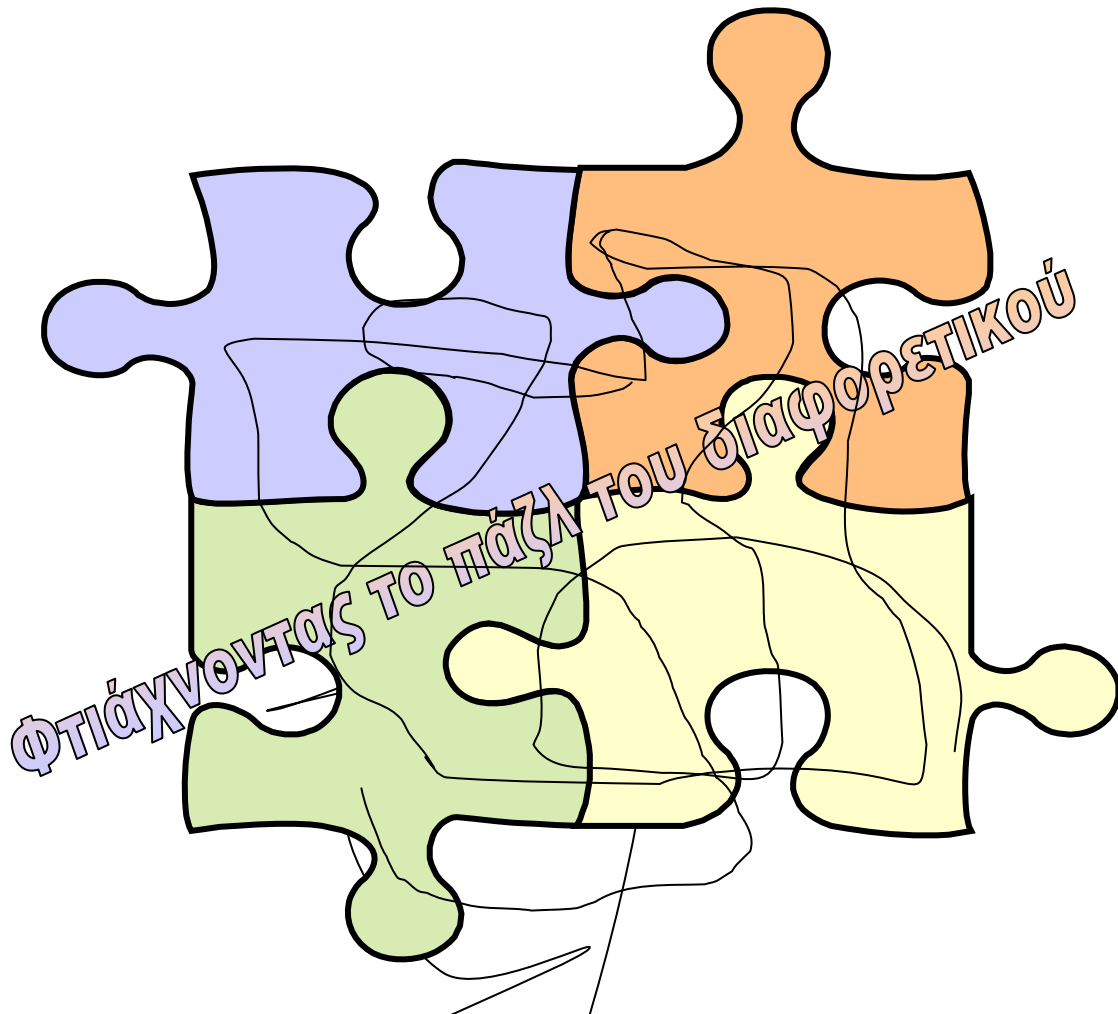

**ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΔΙΚΤΥΟΥ ΑΓΩΓΗΣ ΥΓΕΙΑΣ**

Η "Μαγική Δύναμη" του Εκπαιδευτικού

«Και τώρα αυτή την εργασία γράφω. Για την κυρία στη γλώσσα. Η κυρία θέλει να γράφω. Και να μιλάω. Τη γνώμη μου να λέω. Όπως μπορώ να λέω. Με περιμένει. Με τα μάτια της με κοιτάει και σαν να λέει - έλα πες το».

Από το βιβλίο της Κούλας Αδαλόγλου «Βγήκε ένας ήλιος χλωμός»

Το παρόν εγχειρίδιο βασίζεται σε βιωματικά εργαστήρια, έρευνα, υλικό που παρήχθη και στην ανατροφοδότηση, κατά την τριετή εφαρμογή του προγράμματος στο 5^ο Λύκειο Λάρισας(2010-13) και σε συνεργασία με το 4^ο Λύκειο Λάρισας(2012-13)

Σημαντική βοήθεια στην υλοποίηση του προγράμματος, προσέφερε η συνεργασία με το πρόγραμμα «Αντιμετωπίζω τον εκφοβισμό στο σχολείο» του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, με το Κέντρο Πρόληψης-ΟΚΑΝΑ Λάρισας και με το πρόγραμμα «Αριάδνη» του Πανεπιστημίου Αθηνών

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η συμβίωση παιδιών στο σχολείο, με διαφορετική κοινωνική προέλευση, καταγωγή, κουλτούρα, διαφορετική οικονομική κατάσταση, ανομοιογένεια στην εμφάνιση, στις επιδόσεις, μαθησιακά ή οικογενειακά προβλήματα, προσωπικά ή οικογενειακά προβλήματα υγείας, οδηγεί, στη συνειδητοποίηση της διαφορετικότητας και στον προβληματισμό για το ποια είναι η αντιμετώπιση του «άλλου» στο σχολικό περιβάλλον. Ως εκπαιδευτικούς μας οδηγεί ακόμη να σκεφτούμε τη δική μας θέση απέναντι σ' αυτήν την πραγματικότητα.

Η άλλη εικόνα που είναι **αξιοσημείωτη στο σχολικό χώρο, είναι η σκληράδα, η επιπολαιότητα και η επιλεκτική ευαισθησία, που συναντά κανείς.**

Μαθητές στοχοποιούνται, απειλούνται, εξευτελίζονται στο σχολείο και στο διαδίκτυο, λόγω εμφάνισης, καταγωγής, προφοράς, καλών ή κακών επιδόσεων, επειδή είναι συνεσταλμένοι, επειδή ανήκουν σε άλλη κοινωνική τάξη, ή επειδή 'έτσι', γενικώς διαφοροποιούνται από το περιβάλλον των εκφοβιστών τους. Η ίδια μπάλα στην ορμή της, παρασύρει και τους εκπαιδευτικούς. Στην εφηβεία μάλιστα οι μορφές που παίρνει ο εκφοβισμός/θυματοποίηση, είναι πιο ποικίλες, λόγω και των εξωσχολικών δραστηριοτήτων, της χρήσης του διαδικτύου και της προσωπικής ζωής που ξεκινά. Το φαινόμενο αυτό, διαμορφώνει ρόλους, παρέες, αποκλεισμένους κι ισχυρούς, θύματα και θύτες. Ο μαθητής που εκφοβίζει ξέρει ότι προκαλεί πόνο, ο μαθητής που εκφοβίζεται ντρέπεται, ο εκπαιδευτικός φοβάται να αναμειχθεί, ο γονέας τις πιο πολλές φορές δε γνωρίζει. Σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα τα περιστατικά αποσιωπώνται γιατί θεωρείται ότι εκθέτουν τους μαθητές που εμπλέκονται και το κύρος του σχολείου.

Η ενδοσχολική βία, είτε ασκείται στο σχολικό περιβάλλον είτε στο διαδίκτυο, δεν είναι πρόβλημα που αφορά αποκλειστικά τον μαθητή που εκφοβίζεται και τον μαθητή που εκφοβίζει, μαζί με τις οικογένειές τους. Ούτε αφορά μόνον την ασφάλεια του σχολείου κι όποτε γίνεται γνωστό ένα περιστατικό, λύνεται με ακυρωτικές τιμωρητικές ποινές, δημιουργώντας αποδιοπομπαίους τράγους.

Η θυματοποίηση στο σχολείο και το διαδίκτυο εμπλέκει το σχολείο, ως μικρογραφία της κοινωνίας στην οποία η βία είναι συνυφασμένη με την καθημερινότητα, ως απόρροια κοινωνικών ανισοτήτων και επικράτησης του «άδικου δίκιου» του ισχυρού.

Η βία που φαίνεται είναι το πραγματικό πρόσωπο. Είναι κυρίως η απροκάλυπτη λεκτική και σωματική βία. Υπάρχει όμως και η αθέατη βία η οποία δεν είναι εύκολα

αντιληπτή γιατί φορά το προσωπείο της αθωότητας, της υποκρισίας και της ομαλότητας. Προσωπείο ή κουκούλα φορά και η βία στο διαδίκτυο καθώς ευνοείται από τη δυνατότητα της ανωνυμίας που δίνουν οι νέες τεχνολογίες. Στο σχολείο λόγω του παιδαγωγικού χαρακτήρα της εκπαίδευσης, μπορεί να καλλιεργηθεί η διαπαιδαγωγική θυματοποίηση, είτε με την επικράτηση της σιωπής, είτε με τη συμβολική βία του εκπαιδευτικού συστήματος και των προσώπων που το υπηρετούν, η οποία αρνείται τη διαφορετικότητα και καταπνίγει τη δημιουργικότητα, στο αθώο όνομα της ομαλής λειτουργίας και συμβίωσης και της ύπουλης κανονικότητας των πραγμάτων.

Η δεύτερη κατάσταση είναι πιο επικίνδυνη γιατί όχι μόνο συντηρεί και αναπαράγει τους μηχανισμούς της θυματοποίησης, αλλά γιατί κυρίως αλλοιώνει τις ανθρώπινες σχέσεις τροφοδοτώντας τις διακρίσεις και τις σχέσεις υποταγής, προσβάλλοντας το ίδιο το ανθρώπινο πρόσωπο.

Τις παραμέτρους αυτές προσπαθεί να αναδείξει το παρόν εγχειρίδιο δραστηριοτήτων προγράμματος Αγωγής Υγείας, με άμεσο στόχο να προσεγγιστούν από τον εκπαιδευτικό από κοινού με τους εμπλεκόμενους μαθητές, βασικά θέματα από την ψυχοσυναισθηματικά ανάπτυξη παιδιών κι εφήβων, οι όροι επιθετικότητα, εκφοβισμός, ενδοσχολική βία/θυματοποίηση, οι μορφές και οι επιπτώσεις της ενδοσχολικής βίας, οι επιπτώσεις από τη σιωπή των θυμάτων και των παρατηρητών, οι ψυχολογικοί και κοινωνικοί παράγοντες που συμβάλλουν στη γέννηση ή την αύξηση των περιστατικών, δυνατότητες πρόληψης από το περιβάλλον των μαθητών και του σχολείου και πρακτικές αντιμετώπισης από τα ίδια τα παιδιά, τους γονείς, τους εκπαιδευτικούς, το σχολείο και τους ειδικούς.

Απώτερος στόχος είναι να αποδειχτεί το ευεργετικό αποτέλεσμα της ανάδειξης της ατομικότητας μέσα από τη συλλογική εργασία, τη συνεργασία της ανομοιογενούς ομάδας με την αποδοχή του διαφορετικού και να δημιουργηθεί ένα πολιτισμένο κλίμα στο σχολείο, χρησιμοποιώντας τους εκπαιδευμένους μαθητές ως πολλαπλασιαστές υγιών συμπεριφορών αλλά και δράσεων ευαισθητοποίησης σε ημέρες σταθμούς που έχουν καθιερωθεί στο σχολείο, όπως η ημέρα Ασφαλούς Διαδικτύου κάθε Φεβρουάριο και η Ημέρα κατά της Ενδοσχολικής Βίας στις 6 Μαρτίου κλπ.

Νοέμβριος 2013

Εμπειρία του προγράμματος

Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε με επιτυχία για τρία συνεχή σχολικά έτη από το 2010 έως το 2013 στο 5ο Λύκειο Λάρισας και κατά το σχολικό έτος 2012-13 με το τόλμημα της συνεργασίας 4ου και 5ου Λυκείων Λάρισας. Τα αποτελέσματα της εφαρμογής στο 5^ο Λύκειο όσον αφορά το φαινόμενο του κυβερνοεκφοβισμού δημοσιεύτηκαν στο επιστημονικό περιοδικό ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ (http://thess.pde.sch.gr/jm/periodiko/teyxos03/giannakakh_kolokotr_f.pdf), ενώ έχουν καταγραφεί και σε έντυπα που εκδόθηκαν όπως περιοδικό (<http://blogs.sch.gr/argian/files/2012/12/periodiko.pdf/>) και βιβλία (<http://blogs.sch.gr/argian/files/2013/09/prosopaprosopeia1.pdf>, <http://blogs.sch.gr/argian/files/2012/12/cyberbullying.pdf>).

Τα ποιοτικά αποτελέσματα της εφαρμογής στο 5ο Λύκειο Λάρισας, αλλά και σε συνεργασία με το 4ο Λύκειο, όπως καταγράφηκαν από τις εκπαιδευτικούς που το υλοποίησαν δείχνουν ότι κάλλιστα θα μπορούσε **μια ομάδα τέτοιου προγράμματος να αποτελέσει τη δομή σε κάθε σχολείο που θα συνδεθεί και θα συντονιστεί με το Παρατηρητήριο κατά της Βίας** που λειτουργεί από το σχολικό έτος 2012-13 υπό την εποπτεία του υπουργείου Παιδείας.

Η επιτυχία του προγράμματος διευρύνεται όταν εμπλακούν σ' αυτό, γονείς, εκπαιδευτικοί και σχετικοί φορείς. Έτσι υπάρχει αλληλεπίδραση και διάχυση των αποτελεσμάτων στην τοπική κοινωνία. Η πρακτική η οποία εφαρμόστηκε στο 5^ο Λύκειο περιλάμβανε συνεργασίες σχολείων όλων των βαθμίδων(Δημοτικό-Γυμνάσιο-Λύκειο), συνεργασία ομάδας παρέμβασης εκπαιδευτικών για το σχολικό εκφοβισμό, συνεργασία κι ενημέρωση του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας μέσω του προγράμματος 'Αντιμετωπίζω τον εκφοβισμό στο σχολείο', αλληλεπίδραση με το πρόγραμμα παρέμβασης στα σχολεία που εφαρμόζει η ΕΨΥΠΕ. Οι παρεμβάσεις επεκτάθηκαν και σε άλλα σχολεία στο πλαίσιο συνεργασίας με το πρόγραμμα «Αριάδνη» του Πανεπιστημίου Αθηνών, στο οποίο μετέχουν φορείς που ασχολούνται με την ψυχική υγεία και πρόληψη κι έχουν λόγο στο σχολείο, όπως το Κέντρο Πρόληψης-OKANA, το Κέντρο Ψυχικής Υγείας, το ΚΕΔΔΥ.

Διαπιστώθηκε πως, **τα οφέλη είναι πολλαπλάσια όταν εμπλακούν ισότιμα στην εκπαιδευτική διαδικασία-με τη συμμετοχή, την υλοποίηση και την αξιολόγηση του προγράμματος-ειδικοί επιστήμονες, εκπαιδευμένοι μαθητές, και εκπαιδευτικοί.** Μέσα απ' αυτή τη διαδικασία όλοι οι εμπλεκόμενοι μαθαίνουν πιο

αποτελεσματικά σ' ένα δημιουργικό πεδίο αλληλεπίδρασης: Τη διαχείριση της τάξης την έχουν εκπαιδευτικοί που γνωρίζουν, οι ειδικοί επιστήμονες εντοπίζουν προβλήματα και συμπεριφορές άμεσα, οι εκπαιδευμένοι μαθητές μεταφέρουν την πραγματικότητα του σχολείου αλλά και πώς θα αλλάξει. **Προπαντός λειτουργεί ουσιαστικά** ένα τοπικό δίκτυο παρέμβασης κατά της βίας στο σχολείο, το οποίο **προσπαθεί να δώσει βήμα ομιλίας και υποστηρικτικό πλαίσιο ενάντια στη σιωπή και ό,τι εκείνη καλύπτει και 'κουκουλώνει'...**

Γενικές αρχές εφαρμογής του προγράμματος-Ρόλος του εκπαιδευτικού

Το υλικό για τον εκπαιδευτικό, έχει στόχο να ενημερώσει, να ευαισθητοποιήσει, να αφυπνίσει και να δώσει ιδέες για θέματα που αφορούν τον εκφοβισμό και τη θυματοποίηση στο σχολείο και το διαδίκτυο, τα οποία μπορεί να θιχτούν διεξοδικά με τους εμπλεκόμενους μαθητές. Περιγράφει στόχους και προτείνει τρόπους διεξαγωγής των δραστηριοτήτων και διδακτικές τεχνικές που δεν δεσμεύουν τον εκπαιδευτικό, αλλά επιτρέπουν σε μεγάλο βαθμό την αξιοποίηση της δικής του δημιουργικής φαντασίας και των διδακτικών του δεξιοτήτων.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού είναι σημαντικός καθόλη τη διάρκεια της ανάπτυξης του προγράμματος, αλλά και πριν από την εφαρμογή της κάθε δραστηριότητας. Ο εκπαιδευτικός με το ανοιχτό πνεύμα του θέτει τις προϋποθέσεις για την πρόθυμη συμμετοχή των μαθητών. Θέτει με σαφήνεια το θέμα υπό πραγμάτευση και δημιουργεί κλίμα εμπιστοσύνης κι αλληλοσεβασμού στους μαθητές.

Για την υλοποίηση των δραστηριοτήτων ο εκπαιδευτικός:

- Ενθαρρύνει, εμπυγχώνει τους μαθητές, δίνει ερεθίσματα, ενώ έχει ενεργό συμμετοχή σε μια διαδικασία συμμαθητείας ώστε οι μαθητές να μπορέσουν να εκφραστούν σε ένα περιβάλλον συμμετοχικής συλλογικής συνδημιουργίας. Συμμαθητεία σημαίνει ότι από κοινού με τους μαθητές προσπαθεί στην προσέγγιση του φαινομένου.
- Αξιοποιεί τη δυναμική της συνεργαζόμενης ομάδας καλλιεργώντας αξίες, όπως ομαδικότητα, ενσυναίσθηση, σεβασμός στη διαφορετικότητα κι αλληλεγγύη. Προς την κατεύθυνση αυτή αν υπάρχει η δυνατότητα και χωρίς να φαίνεται ότι οι μαθητές επιλέχτηκαν, μπορεί να συμπεριλάβει μαθητές που επιθυμούν, με χαρακτηριστικά διαφορετικότητας στο σχολείο, όπως καταγωγή, θρησκευτικές πεποιθήσεις, μαθησιακές δυσκολίες(π.χ δυσλεξία)
- Αναλαμβάνει πρωτοβουλίες για τη χρήση παιδαγωγικών μεθόδων-συνήθως μη τυπικής μάθησης-που να υποστηρίζουν την ευχάριστη κι αβίαστη μάθηση και να αξιοποιούν την ανατροφοδότηση.

Τέτοιες τεχνικές είναι:

- **Καταιγισμός ιδεών(brainstorming):** Είναι μια συνειρμική διαδικασία κατά την οποία οι μαθητές ανακαλούν προϋπάρχουσες ιδέες κι αυθόρμητα κι ελεύθερα τις εκφράζουν για ένα θέμα(Βασάλα, 2002). Εξασφαλίζει μεγάλη συμμετοχή, αξιοποιεί τη δημιουργικότητα και τα βιώματα των παιδιών, αναπτύσσει την ελεύθερη έκφραση, την κριτική σκέψη και τη συνεργασία όλων. Προτείνεται στην

αρχή προσέγγισης τίτλων θεμάτων με στόχο τη διερεύνηση ποικίλων διαστάσεων του θέματος(πχ. Τι μπορεί να σημαίνει ο τίτλος ‘Εγώ γίνομαι ο άλλος κι ο διαφορετικός’). Ο μαθητής έχει κάποιες διαμορφωμένες απόψεις και στάσεις, ωστόσο αυτές μπορεί να μην είναι σύμφωνες με τις επιστημονικά παραδεκτές, οπότε αλληλεπιδρώντας με τις διδασκόμενες, θα συγκροτήσει τις νέες γνώσεις, τροποποιώντας εντελώς ή σε κάποιο βαθμό τις αρχικές. Μπορεί επίσης να εφαρμοστεί στην αρχή της προσέγγισης όρων όπως εκφοβισμός, θυματοποίηση, ενδοσχολική βία, διαδικτυακός εκφοβισμός, αποκλεισμός, με στόχο να εξακριβωθεί το επίπεδο της τάξης ή να διερευνηθούν πολλές πτυχές ενός όρου.

- **Ομάδες:** Οι μαθητές συγκροτούνται σε μικρές ομάδες με τη μέθοδο της κλήρωσης και συζητούν για ένα θέμα, το οποίο παρουσιάζουν στη μεγάλη ομάδα της τάξης. Έχει μεγάλη σημασία η επιλογή των ομάδων με κλήρωση γιατί έτσι συγκροτούνται ανομοιογενείς ομάδες με ισχυρά δυναμικά, χωρίς διαμαρτυρίες.
- **Αντιπαράθεση απόψεων(debate):** Κατά τη διαλογική αντιπαράθεση δύο ομάδες μαθητών αναλαμβάνουν να παρουσιάσουν ένα ζήτημα για το οποίο εκφράζονται αντιφατικές απόψεις, τις οποίες αναλαμβάνουν να υποστηρίξουν με επιχειρήματα. Είναι μια συνεργατική μορφή μάθησης, η οποία εστιάζει στην επιχειρηματολογία των συμμετεχόντων(Δημητριάδης & Φακάζη, 2009). Μπορεί να αξιοποιηθεί στα θέματα της αντιμετώπισης των περιστατικών από το σχολείο κλπ. Μέσα από τη διαδικασία, αναδεικνύονται, το περίπλοκο των θεμάτων και η δυνατότητα της πολύπλευρης ερμηνείας τους. Το debate δεν αποσκοπεί στην παρουσίαση της μίας και μοναδικής αλήθειας. Αντίστοιχα και στα θέματα του εκφοβισμού/θυματοποίησης, δεν είναι στόχος η παρουσίαση της μίας και μοναδικής αλήθειας και η υιοθέτησή της από τους μαθητές, αλλά η εναλλακτικότητα των συλλογισμών και των προτάσεων. Το debate μπορεί να συμβάλλει και στην επίτευξη άλλων ευρύτερων στόχων, όπως η κριτική σκέψη που είναι ζητούμενο στα περιστατικά εκφοβισμού στο σχολείο. Επίσης αναδεικνύει την επιχειρηματολογία και τη συζήτηση μεταξύ των μαθητών που μετέχουν, οι οποίες εντάσσονται στις επικοινωνιακές δεξιότητες των ατόμων. Η επιχειρηματολογία μπορεί να ενισχύσει παλιές στάσεις ή να αλλάξει στάσεις και να δημιουργήσει νέες. Με την ελεύθερη συζήτηση οι μαθητές, εξασκούνται στην αποδοχή της διαφορετικότητας. Μέσα από τις αντιπαραθέσεις και τις διαφορετικές απόψεις, γίνονται συνδημιουργοί της γνώσης.

Θέλει μεγάλη προσοχή από τον εκπαιδευτικό, γιατί υπάρχει ο κίνδυνος οι μαθητές να έρθουν σε πραγματική αντιπαράθεση. Η καλή γνώση του επιπέδου ωριμότητας της τάξης είναι βασική προϋπόθεση εφαρμογής του.

- **Παιχνίδια ρόλων:** Οι μαθητές υποδύονται ρόλους εμπλεκόμενων στον εκφοβισμό/θυματοποίηση σε συνθήκες που προσομοιάζουν σε μια πραγματική κατάσταση. Αποτελεί μια τεχνική για τη διερεύνηση σε βάθος ενός θέματος και την αναγνώριση των πολλών και διαφορετικών αντιλήψεων που κρύβονται πίσω απ' αυτό. Μέσω των αλληλεπιδράσεων της ομάδας οδηγούμαστε στην αποκρυπτογράφηση στάσεων κι απόψεων, στην ενσυναίσθηση και στην ανάπτυξη δεξιοτήτων επίλυσης προβλήματος.

Στα παιχνίδια ρόλων λειτουργούμε με κριτήρια παιδαγωγικά και όχι καλλιτεχνικά. Ενισχύεται η πρωτοβουλία, δίνεται η δυνατότητα σε ομάδες να επεξεργαστούν αμφιλεγόμενα θέματα θυματοποίησης, π.χ. η θυματοποιημένη συμπεριφορά προηγείται ή έπεται ενός περιστατικού εκφοβισμού; Ενθαρρύνεται η συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων α) για τον εαυτό σου, π.χ. τι θα κάνεις εσύ προσωπικά β) για τους άλλους, π.χ. πώς θα σκεφτείς την οικογένειά σου σε μια τέτοια περίπτωση και γ) με άλλους, π.χ. όταν καλείσαι να συναποφασίσεις με ένα σύνολο συμμαθητών, δεκαπενταμελές κλπ. Μετά την ολοκλήρωση του παιχνιδιού, είναι καλό να σχολιάσουν οι μαθητές την εμπειρία τους και να προσπαθήσουν να βγάλουν συμπεράσματα.

Οι μαθητές μπορεί να υποδυθούν ρόλους είτε μέσω θεατρικού παιχνιδιού σε περιστατικά που θα καταθέσουν οι ίδιοι, είτε μέσω της έκθεσης σε δημοσιευμένα περιστατικά ή ιστορίες που θα μοιράσει ο εκπαιδευτικός, είτε μέσω της δραματοποίησης βιβλίων ή σεναρίων.

Βιβλιογραφική και δικτυογραφική έρευνα: Οι μαθητές συγκεντρώνουν υλικό από βιβλία, εφημερίδες και περιοδικά, διαδίκτυο, φωτογραφίες κλπ. Μελετούν, επεξεργάζονται και αξιολογούν την πληροφορία προκειμένου να τη χρησιμοποιήσουν και να εξάγουν συμπεράσματα.

- **Μελέτη περίπτωσης**

Πρόκειται για τη μελέτη συγκεκριμένων ζητημάτων με σκοπό την επιδίωξη της επίλυσής τους. Μπορεί να ξεκινήσει μέσα από μια συζήτηση ενός περιστατικού εκφοβισμού που παρουσιάζεται σε ένα άρθρο μιας εφημερίδας, στο youtube, ή σε άλλο μέσο. Οι μαθητές στηρίζονται στις πληροφορίες αυτές, καθώς και στις γνώσεις και εμπειρίες τους, για να κατανοήσουν το περιστατικό.

Η εργασία είναι ομαδική, ώστε, μέσα από τη συνεργασία και την αλληλεπίδραση, να μπορέσουν να κατανοήσουν καλύτερα το θέμα. Εκπρόσωπος από κάθε ομάδα παρουσιάζει στην ολομέλεια το αποτέλεσμα της εργασίας της ομάδας, την πορεία που ακολουθήθηκε, τις δυσκολίες που προέκυψαν και τα συμπεράσματα.

Ο εκπαιδευτικός συγκεντρώνει τις πληροφορίες, διασαφηνίζει όσα σημεία δεν έγιναν πλήρως κατανοητά, δίνει συμπληρωματικές πληροφορίες και βοηθάει τους μαθητές στην εξαγωγή γενικών συμπερασμάτων.

➤ **Δημιουργία βίντεο, αφίσας κλπ.**

Η δημιουργία αφίσας ή βίντεο αποτελεί εργαλείο, τόσο δημιουργικής έκφρασης των μαθητών που συμμετέχουν στο πρόγραμμα, όσο και συνδρομής στην πρόληψη κι αντιμετώπιση του προβλήματος της θυματοποίησης, από τους μαθητές-θεατές στους οποίους επιδρούν. Η ζωγραφική και η ακουστική μνήμη, έχουν τη δύναμη να ευαισθητοποιούν και να κινητοποιούν σε κοινωνικές στάσεις και έγνοιες. Βασική προϋπόθεση εδώ είναι ή ο εκπαιδευτικός ή οι μαθητές να ξέρουν τις τεχνικές, ώστε να αναδεικνύονται όσον το δυνατόν πιο αποτελεσματικά οι πληροφορίες του περιεχομένου και να αξιοποιούνται οι δυνατότητες των μέσων. Στα εργαλεία δημιουργικής έκφρασης και διδασκαλίας, μπορούν να προστεθούν και οι σύγχρονες τεχνολογίες WEB 2.0, οι οποίες μπορούν να συνδράμουν τα μάλα στην ανάπτυξη της δημιουργικότητας, των επικοινωνιακών δεξιοτήτων και του ομαδοσυνεργατικού πνεύματος.

➤ **Επισκέψεις και ενημέρωση από ειδικούς**

Μπορεί να χρησιμοποιηθούν οι μέθοδοι της διάλεξης και της ενημέρωσης από ειδικούς μέσω εκδρομών και επισκέψεων, με σκοπό οι ειδικοί να απαντήσουν σε εξειδικευμένες ερωτήσεις των μαθητών και οι μαθητές να δράσουν ως ερευνητές, η δε ενημέρωση να δράσει ενισχυτικά προς το πρόγραμμα και να δώσει εγκυρότητα ως προς τους στόχους.

- Στο τέλος κάθε δραστηριότητας, ο εκπαιδευτικός καλό είναι να επιχειρεί μια

συνόψιση των κυριότερων σημείων κι εξαγωγή συμπερασμάτων. Αν η δραστηριότητα δεν κάλυψε σε μεγάλο βαθμό το θέμα που πραγματευόταν, να αναφέρει μέχρι ποιου σημείου καλύφθηκε το θέμα.

- Σημαντικό επίσης είναι το πρόγραμμα να είναι όσον το δυνατόν πιο πρακτικό στην εφαρμογή του. Το υλικό που δημιουργείται από την επεξεργασία θεμάτων συναντήσεων, να συγκεντρώνεται είτε πρόκειται για κείμενα, είτε για δραματοποιήσεις, είτε ζωγραφιές κλπ., ώστε να αξιοποιηθεί σε μια τελική παρουσίαση ή επεξεργασία για τη δημιουργία του υλικού του προγράμματος.

Περίληπτική παρουσίαση των εργαστηρίων στην τάξη για την πρόληψη και την αντιμετώπιση της θυματοποίησης στο σχολείο και το διαδίκτυο

Αυτό το πρόγραμμα βασίζεται στην πεποίθηση ότι η προαγωγή της ψυχικής υγείας των μαθητών έχει βαρύνουσα σημασία και ένα ισχυρό μέσο να ενισχυθεί, είναι η εκπαίδευση κοινωνικών και ατομικών δεξιοτήτων με οργανωμένο τρόπο, στο πλαίσιο του αναλυτικού προγράμματος.

Οι γενικοί στόχοι των εργαστηρίων του προγράμματος, είναι:

- Η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση των μαθητών απέναντι στο φαινόμενο του εκφοβισμού και της θυματοποίησης στο σχολείο και το διαδίκτυο
- Η ενδυνάμωση της προσωπικότητας των μαθητών ώστε να μην στήνουν παγίδες θυματοποίησης, ούτε στον εαυτό τους, ούτε στους συμμαθητές τους. Να συνειδητοποιήσουν επίσης τις παγίδες στις οποίες έχουν πέσει και να μπορέσουν να απελευθερωθούν
- Η εκπαίδευση των εμπλεκόμενων μαθητών, ώστε να μπορέσουν να λειτουργήσουν ως πολλαπλασιαστές δράσεων που προάγουν υγιείς συμπεριφορές στο σχολείο και το διαδίκτυο στην κατεύθυνση της ομαλής συμβίωσης στο σχολείο
- Η εκπόνηση εργασιών για το σχολικό εκφοβισμό και τη θυματοποίηση και την πρόληψη αυτών
- Η δημιουργία και η προώθηση υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού προς την εκπαιδευτική κοινότητα και τις σχολικές μονάδες
- Η συνεργασία με φορείς και υπηρεσίες που ασχολούνται με θέματα παιδιών και εφήβων που άπτονται της θυματοποίησης στο σχολείο και το διαδίκτυο, μέσω εκπαιδευτικών επισκέψεων, εκδηλώσεων, σεμιναρίων, ώστε να μπορούν να αξιοποιηθούν οι υπηρεσίες τους τόσο προληπτικά όσο και όταν απαιτείται συνεργασία μαζί τους σε περιπτώσεις κρίσης.

Το πρόγραμμα προτείνεται να εφαρμοστεί σε 15 εργαστήρια 90 λεπτών το καθένα (δύο διδακτικές ώρες), από τα οποία τα εννέα θα είναι βιωματικά, τα πέντε πρακτικής για τη δημιουργία ενός πονήματος και το τελευταίο η αξιολόγηση του προγράμματος.

Στην αρχή κάθε εργαστηρίου, θα γίνεται σύνδεση με το προηγούμενο. Θα αναφέρεται ο στόχος του, καθώς και η μεθοδολογία και τα υλικά που θα χρησιμοποιηθούν.

Στο τέλος κάθε εργαστηρίου θα γίνεται ανακεφαλαίωση όσων προηγήθηκαν, ανακοίνωση συμπερασμάτων, αξιολόγηση κι ενημέρωση για το περιεχόμενο του επόμενου εργαστηρίου.

Καλείται Ψυχή να καταθεθεί...

Η θεματολογία των συναντήσεων περιληπτικά είναι:

1η συνάντηση:

Θέμα: «Ενημέρωση για το πρόγραμμα-Αλληλογνωριμία-Υπογραφή συμβολαίου»

Στόχοι:

- A. Να ξέρουν οι μαθητές ποια διαδικασία θα ακολουθηθεί, ποιοι είναι οι στόχοι και ποια είναι τα αναμενόμενα αποτελέσματα
- B. Να γνωρίζει ο εκπαιδευτικός ποιες είναι οι προσδοκίες των μαθητών, ποιες είναι οι ανησυχίες και ποιες οι απορίες τους
- Γ. Να σπάσει ο πάγος και να αλληλογνωριστούν τα μέλη της ομάδας με στόχο τη διαμόρφωση φιλικού κλίματος συνεργασίας
- Δ. Να διατυπωθεί ένα πλαίσιο βασικών κανόνων λειτουργίας της ομάδας που θα τη δεσμεύει

2η συνάντηση:

Θέμα: «Μιλώντας για τον τίτλο: ‘Εγώ γίνομαι ο άλλος κι ο διαφορετικός’»

Στόχοι:

- A. Κατανόηση της σημασίας της κυριολεξίας και της μεταφοράς στο θέμα της θυματοποίησης
- B. Ανάπτυξη ικανοτήτων δημιουργικής έκφρασης κι ομαδικής εργασίας
- Γ. Εκπαίδευση αποτελεσματικής ομάδας

3η συνάντηση:

Θέμα: «Μιλώντας για τον εκφοβισμό και τη θυματοποίηση στο σχολείο και το διαδίκτυο: Μιλάμε την ίδια γλώσσα;»

Στόχοι:

- A. Ενημέρωση και διασαφήνιση των όρων που χρησιμοποιούμε για τον εκφοβισμό/θυματοποίηση
- B. Αναγνώριση των μορφών της ενδοσχολικής βίας και των χαρακτηριστικών τους

4η συνάντηση:

Θέμα: «Το περιστατικό μου: Γνωριμία με τους ρόλους των εμπλεκόμενων-Ενσυναίσθηση»

Στόχοι:

- A. Ενημέρωση για τους ρόλους των εμπλεκόμενων
- B. Κατανόηση ότι η ενδοσχολική βία είναι ομαδικό φαινόμενο
- Γ. Καλλιέργεια της ενσυναίσθησης
- Δ. Ενεργός εμπλοκή των μαθητών στη διαδικασία του προγράμματος

5η συνάντηση:

Θέμα: «Θυματοποίηση ως συνέπεια του σχολικού εκφοβισμού»

Στόχοι:

- A. Επιπτώσεις του εκφοβισμού/θυματοποίησης
- B. Διάκριση της θυματοποίησης ως συνέπεια της ενδοσχολικής βίας και της προσωπικότητας ενός θυματοποιημένου μαθητή χωρίς εκφοβισμό
- Γ. Εκπαίδευση στην έκφραση συναισθημάτων

*Από το βίντεο
«Εκφοβισμός στο σχολείο
και στο διαδίκτυο»
Σχ. Έτος 2010-11*

6η συνάντηση:

Θέμα: «Θυματοποίηση στο διαδίκτυο-Α' μέρος: Ηλεκτρονικός εκφοβισμός»

Στόχοι:

- A. Αναγνώριση των μορφών του διαδικτυακού εκφοβισμού(Cyber bullying)
- B. Ενημέρωση κι ευαισθητοποίηση για τις επιπτώσεις του φαινομένου
- Γ. Αναγνώριση των προβλημάτων που ανακύπτουν και εκμάθηση τρόπων προστασίας για την αποφυγή του φαινομένου (και μέσω κινητού)

7η συνάντηση:

Θέμα: «Θυματοποίηση στο διαδίκτυο-Β' μέρος: Τα φαινόμενα Grooming-Sexting-Phishing»

Στόχοι:

- A. Αναγνώριση των φαινομένων Grooming-Sexting-Phishing
- B. Εκμάθηση αναζήτησης ζητημάτων ασφάλειας στο διαδίκτυο σε ιστοχώρους κοινωνικής Δικτύωσης
- Γ. Γνώση για τα περί δημοσίευσης φωτογραφιών ή βίντεο

8η συνάντηση:

Θέμα: «Ρατσισμός στο σχολείο και το διαδίκτυο»

Στόχοι:

- A. Γνώση κι αναγνώριση του φαινομένου του ρατσισμού και του προσηλυτισμού
- B. Ενημέρωση για τους νομικούς λόγους που υπαγορεύουν την εξάλειψη του ρατσισμού στην Ευρώπη
- Γ. Αναζήτηση έγκυρων πληροφοριών στο διαδίκτυο
- Δ. Διαχωρισμός του διπλού ρόλου του διαδικτύου

9η συνάντηση:

Θέμα: «Αντιμετώπιση του εκφοβισμού και της θυματοποίησης στο σχολείο και το διαδίκτυο»

Στόχοι:

- A. Ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση των μαθητών, σχετικά με τα περιστατικά εκφοβισμού στο σχολείο
- B. Προτάσεις για το τι μπορεί να γίνει στο σχολείο για την αντιμετώπιση του φαινομένου από τους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς τους

10η-11η-12η-13η-14η συναντήσεις:

Θέμα: «Πρακτική: Εγώ γίνομαι ο άλλος κι ο διαφορετικός»

Στόχοι:

- A. Ανάπτυξη της φαντασίας κι έκφραση δεξιοτήτων του κάθε παιδιού
- B. Δημιουργικότητα κι αλληλεγγύη ομάδας
- Γ. Προετοιμασία δημόσιας παρουσίασης και καλλιέργεια υπευθυνότητας
- Δ. Παραγωγή υλικού το οποίο θα χρησιμοποιηθεί σε δημόσια παρουσίαση αλλά και σαν αποθετήριο

Όλυμπος: Φθινόπωρο 2013

«Ο πλούτος του διαφορετικού στη φύση»

15η συνάντηση

Θέμα: «Αξιολόγηση του προγράμματος»

Στόχοι:

- A. Εμπειρία και συναισθήματα από την εμπλοκή και τη συμμετοχή στο πρόγραμμα
- B. Αξιολόγηση του τρόπου δράσης, της συμμετοχής και της αποτελεσματικότητας της ομάδας

Λίμνη Καστοριάς: Φθινόπωρο 2013

1η συνάντηση

Ενημέρωση για το πρόγραμμα-Συμβόλαιο συνεργασίας

Η πρώτη συνάντηση είναι σημαντική για να κατανοήσουν εκπαιδευτικός και μαθητές τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ομάδας τους και να γίνει γνωστό το περιεχόμενο του προγράμματος που θα δουλέψουν. Επίσης να αυτοδεσμευτούν με ένα συμβόλαιο σε ποιο πλαίσιο θα λειτουργήσουν.

Η πρώτη συνάντηση περιλαμβάνει:

- Ενημέρωση από τον εκπαιδευτικό για το πρόγραμμα και τους στόχους της υλοποίησής του
- Παρουσίαση του σχεδίου και του χρονοδιαγράμματος υλοποίησης
- Προσδοκίες, απορίες, ανησυχίες των μαθητών
- Δραστηριότητες αλληλογνωριμίας
- Συμβόλαιο συνεργασίας

Είναι σημαντικό στην πρώτη συνάντηση να εγκαθιδρυθεί ένα κλίμα εμπιστοσύνης και υποστήριξης, ώστε οι μαθητές να μπορέσουν να εκφραστούν με ειλικρίνεια και να δουλέψουν με μεράκι για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος. Η ύπαρξη κανόνων είναι θετικό στοιχείο μιας σχολικής τάξης(Ματσαγγούρας 2001). Οι κανόνες αυτοί δεν πρέπει να είναι προκαθορισμένοι από τον εκπαιδευτικό αλλά να συνδιαμορφωθούν με τους μαθητές. Έτσι θα οριοθετηθούν δράσεις και συμπεριφορές σε σχέση με το θέμα που θα διαχειριστούν και θα προσδιοριστούν αμοιβαίες δεσμεύσεις και δικαιώματα που καθιστούν υπεύθυνους τον έναν απέναντι στον άλλον εκπαιδευτικό και μαθητές. Μελέτες έδειξαν, ότι όταν υπάρχει εμπλοκή των μαθητών στη διαμόρφωση των κανόνων, έχουμε θεαματική βελτίωση της μαθητικής συμπεριφοράς.

Στόχοι:

- A. Να ξέρουν οι μαθητές ποια διαδικασία θα ακολουθηθεί, ποιοι είναι οι στόχοι και ποια είναι τα αναμενόμενα αποτελέσματα
- B. Να γνωρίζει ο εκπαιδευτικός ποιες είναι οι προσδοκίες των μαθητών, ποιες είναι οι ανησυχίες και ποιες οι απορίες τους
- Γ. Να σπάσει ο πάγος και να αλληλογνωριστούν τα μέλη της ομάδας με στόχο τη διαμόρφωση φιλικού κλίματος συνεργασίας
- Δ. Να διατυπωθεί ένα πλαίσιο βασικών κανόνων λειτουργίας της ομάδας που θα τη δεσμεύει

Μεθοδολογία:

Συζήτηση
Δραστηριότητες αλληλογνωριμίας

Υλικά:

Κόλλες A4
Φωτοτυπίες με ένα έμβλημα (Δίνεται στο υλικό)

Δραστηριότητες:

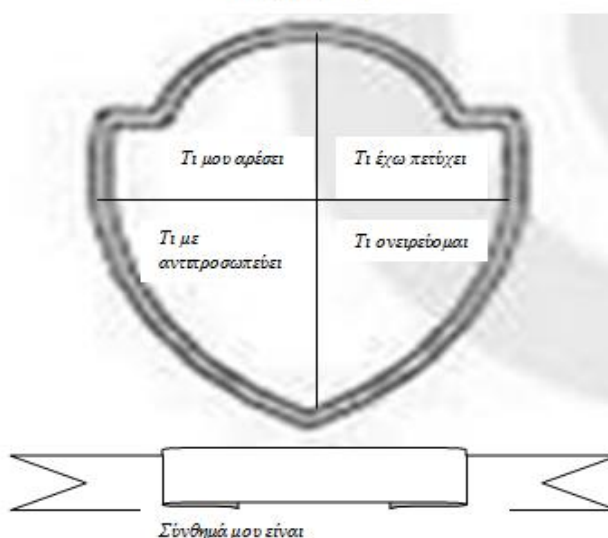
1η δραστηριότητα (10 λεπτά): Ο εκπαιδευτικός κάνει μια εισαγωγή για το

περιεχόμενο του προγράμματος, τους στόχους, πιθανές συνεργασίες(π.χ με Κέντρο Πρόληψης-OKANA, πρόγραμμα ‘Αριάδνη’, Κέντρο Ψυχικής Υγείας, Πανεπιστήμιο, κλπ), τα αναμενόμενα αποτελέσματα και το υλικό που προσδοκά να παραχθεί(κείμενα, δραματοποιήσεις, αφίσες, βίντεο, κόμικ κλπ.-κάτι από όλα ή συνδυασμός-ανάλογα με τις δεξιότητες και τις επιθυμίες των μαθητών). Ενημερώνει επίσης ότι η ομάδα μπορεί να πάρει μέρος σε δράσεις με την ευκαιρία ημερών σταθμών για τη θυματοποίηση στο σχολείο και το διαδίκτυο, όπως, η Ημέρα Ασφαλούς Διαδικτύου το Φεβρουάριο και η Ημέρα κατά της Ενδοσχολικής Βίας στις 6 Μαρτίου. Αναφέρει ότι στο τέλος καλό θα είναι να γίνει δημόσια παρουσίαση για διάχυση των αποτελεσμάτων της συλλογικής δράσης. Τονίζει ότι είναι ένα πρόγραμμα μη τυπικής μάθησης, το οποίο θα στηριχθεί στην συμμετοχική συλλογική προσπάθεια και συνδημιουργία. Θα δουλευτεί από κοινού με τους μαθητές και θα καλλιεργήσει δεξιότητες προσωπικές και κοινωνικές.

2η δραστηριότητα (15 λεπτά): Ο εκπαιδευτικός χωρίζει τυχαία τους μαθητές ανά δύο και τους καλεί να συζητήσουν πώς πέρασαν την προηγούμενη ημέρα στις εξής θέσεις: Πρώτα στεκόμενοι ο ένας με την πλάτη να ακουμπάει στην πλάτη του άλλου, μετά ο ένας πίσω από τον άλλον, κατόπιν ο ένας κούκου κι ο άλλος του μιλάει, έπειτα ο ένας δίπλα στον άλλον και τέλος ο ένας απέναντι κατά πρόσωπο στον άλλον(**5 λεπτά**). Στην επόμενη φάση κάθονται στη διαμορφωμένη αίθουσα σε κύκλο και λένε τότε επικοινωνήσαν καλύτερα. Εξηγούμε ότι η άσκηση αυτή αποβλέπει να τους αναπαραστήσει την τυπική τάξη όπου ο μαθητής έχει πίσω του ή δίπλα του συμμαθητές, υπάρχει η κατακόρυφη ιεραρχία με τον εκπαιδευτικό και τις περισσότερες φορές η επικοινωνία δεν είναι η επιθυμητή. Οι θέσεις σε κύκλο σημαίνουν πως δεν υπάρχει ιεραρχία, ενώ η επικοινωνία γίνεται κατά πρόσωπο(**15 λεπτά**)

3η δραστηριότητα(25 λεπτά) Ο εκπαιδευτικός μοιράζει σε κάθε μαθητή φωτοτυπία με ένα έμβλημα σαν την εικόνα και ζητάει από τους μαθητές να το συμπληρώσουν σύντομα. Κατόπιν ο καθένας παρουσιάζει τον εαυτό του. Το ίδιο κάνει και ο εκπαιδευτικός.

Το έμβλημά μου

Ο στόχος εδώ

είναι, οι συμμετέχοντες να μάθουν να εκφράζονται θετικά για τον εαυτό τους, πράγμα που ενισχύεται στις μέρες μας, αντιθέτως με προηγούμενες γενιές μαθητών στις οποίες προωθούνταν ένα είδος ψευδοταπεινοφροσύνης. Η αποδοχή εξάλλου των άλλων προκύπτει μέσα από τη γνώση και την αποδοχή του ίδιου μας του εαυτού.

Έχει ενδιαφέρον εδώ να ρωτήσουμε τους μαθητές πώς ένιωσαν κατά τη διάρκεια αυτής της δραστηριότητας.

4η δραστηριότητα(25 λεπτά) ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Επισημαίνεται η ανάγκη να λειτουργήσει η ομάδα κάτω από ένα πλαίσιο κανόνων οι οποίοι να διασφαλίζουν τα δικαιώματα των μελών της ομάδας και προσδιορίζουν επακριβώς τις υποχρεώσεις. Χωρίζουμε τη μεγάλη ομάδα σε υποομάδες και ζητάμε να συζητήσουν και να διατυπώσουν γραπτώς τους κανόνες που θεωρεί η κάθε ομάδα ότι θα πρέπει να ισχύσουν.

Οι κανόνες πρέπει να είναι λίγοι, σαφείς και απλοί. Φροντίζουμε οι κανόνες να ενισχύουν την ομαδικότητα και τη συμμετοχική συνδημιουργία. Εξηγούμε στους μαθητές ότι στόχος αυτής της διαδικασίας είναι να αναδειχτούμε ως άτομα μέσα από τη συλλογική προσπάθεια, τη συνεργασία. Να αναγράφονται και οι συνέπειες της παραβίασής τους.

Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι κινούμαστε στους κανόνες:

- ⇒ **Ο καθένας μας είναι σημαντικός, γι' αυτό σεβόμαστε τον άλλο.**
- ⇒ **Ο καθένας έχει δικαίωμα να ανοιχτεί μέχρι εκεί που αισθάνεται βολικά.**
- ⇒ **Επειδή μπορεί να αναφερθούν προσωπικά βιώματα, δεν κοροϊδεύουμε κανέναν.**
- ⇒ **Είμαστε εχέμυθοι στις ιστορίες που θα ακούσουμε και αφορούν άλλους συμμαθητές μας.**

5η δραστηριότητα: Κλείσιμο(15 λεπτά)

Τελειώνοντας την πρώτη μας συνάντηση κάνουμε μια ανακεφαλαίωση των στόχων. Ρωτάμε τους μαθητές πώς αισθάνθηκαν και εκφράζουμε κι εμείς τις δικές μας σκέψεις και τα συναισθήματα. Τέλος πριν να φύγουν οι μαθητές, ζητάμε να γράψουν σε μια κόλλα τις προσδοκίες από το πρόγραμμα, απορίες κι ανησυχίες.

Όλο το υλικό από τις φωτοτυπίες το κρατά ο εκπαιδευτικός.

2η συνάντηση

Θέμα: «Μιλώντας για τον τίτλο: 'Εγώ γίνομαι ο άλλος κι ο διαφορετικός'»

Ο εκφοβισμός αναπτύσσεται όταν δεν προσπαθούμε να καταλάβουμε και να δεχτούμε ότι είμαστε διαφορετικοί. Οι μαθητές που εκφοβίζουν στοχεύουν στη "διαφορετικότητα" του άλλου για να τον κάνουν να νιώσει άσχημα για τον εαυτό του και να τον απαξιώσουν. Για να αναγνωρίζουν οι μαθητές τη διαφορετικότητα χρήσιμο εργαλείο αποτελεί η μεταφορά η οποία είναι μέσο κατανόησης του κόσμου και βασικό συστατικό της τέχνης. Η μεταφορά εξάλλου, είναι παρούσα, σε μεγάλο βαθμό, στην κοινωνική, πολιτισμική, ψυχολογική μας ζωή χωρίς να συνιστά, κατ' ανάγκη, ένα σχήμα λόγου. Κυριολεκία έχουμε, όταν χρησιμοποιούμε τα ουσιαστικά τα επίθετα, τα ρήματα με την πραγματική τους σημασία. Μεταφορά έχουμε όταν χρησιμοποιούμε μια λέξη με αλλαγμένη σημασία, η οποία όμως συνδέεται με την πραγματική της σημασία.

(<http://eclass31.pbworks.com/w/file/etch/45121041/%CE%95%CE%BD%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1%2018.pdf>)

Στις εννοιολογικές μεταφορές ένα πεδίο εμπειρίας (Α) χρησιμοποιείται για να κατανοήσουμε ένα άλλο πεδίο εμπειρίας (Β)

(http://keimena.ece.uth.gr/main/index.php?option=com_content&view=article&id=117:p1t8&catid=52:tefxos8&Itemid=60) Με την αντιστοιχία του άλλου και του διαφορετικού στο εγώ, κατανοώ τι συμβαίνει στους άλλους όταν κατανοώ τι συμβαίνει στον εαυτό μου, με την ενσυναίσθηση, μπαίνοντας στη θέση του άλλου.

Έτσι μαθαίνω να αναγνωρίζω και να αποδέχομαι τη μεγάλη ποικιλία των συνανθρώπων που μοιράζονται στιγμές μας στον χώρο και τον χρόνο.

«Τα παιδιά είναι οι μεσολαβητές ανάμεσα στο ιδανικό και το πραγματικό», υπενθυμίζει η δημοσιογράφος **Maria Popova**, παρουσιάζοντας στον ιστότοπό της [Brain Pickings](#), το βιβλίο, *I Is an Other: The Secret Life of Metaphor and How It Shapes the Way We See the World* του **James Geary**, που αναφέρεται στη μαγική επίδραση της μεταφοράς στη ζωή μας και στον τρόπο που μας βοηθά να κατανοήσουμε τον κόσμο. «Ωστόσο η μεταφορά είναι κάτι παραπάνω από μια ποιητική φράση. Είναι παντού στον τρόπο που επικοινωνούμε, μαθαίνουμε, και ανακαλύπτουμε».

Η εννοιολογική μεταφορά είναι ένας γνωστικός μηχανισμός που μας επιτρέπει να συλλογίζομαστε για ένα είδος σαν να ήταν κάτι άλλο. Συλλογίζομαστε δηλαδή τον άλλο και διαφορετικό σαν Εγώ και το αντίστροφο (http://www.math.uoa.gr/me/dipl/dipl_EIRHNIH.KOYLETSH.pdf). Με βάση τις αντιστοιχίες που γίνονται, γίνεται κατανοητός ο στόχος, συνήθως ασυνείδητα, με βάση τις σχέσεις που ισχύουν στις έννοιες. Αν χρησιμοποιήσουμε και εικόνες μεταφορικά συνιστούν το όχημα της εννοιολογικής μεταφοράς.

ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΤΑΦΟΡΑ: ‘Εγώ γίνομαι ο άλλος κι ο διαφορετικός’. Μέσα από την κατανόηση του άλλου και του διαφορετικού μπορώ κι εγώ ν’ αλλάξω, να μπω στη θέση του πώς αισθάνεται ή να κατανοήσω το μηχανισμό που γεννιέται ο άλλος. Εγώ είμαι μέρος του όλου, συνυπάρχω με τους άλλους. Εγώ κι Εσύ στον κόσμο μας.

Στόχοι:

1. Να αναπτυχθεί μια ποικιλία προσέγγισης του ζητήματος του εκφοβισμού/θυματοποίησης από τις ομάδες των μαθητών
2. Να καλλιεργηθεί η φαντασία
3. Να γίνει συζήτηση για τα χαρακτηριστικά της αποτελεσματικής ομάδας, ενδυνάμωση ομάδας
4. Να αντιληφθούν οι μαθητές τη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στην εννοιολογική μεταφορά και την κυριολεξία της ομαλής συμβίωσης στο σχολείο
5. Να κατανοήσει ο μαθητής το ρόλο και τη σημασία των εννοιολογικών μεταφορών
6. Να αξιοποιήσει ο εκπαιδευτικός τις εννοιολογικές μεταφορές στη διδασκαλία ευαισθητοποίησης ενάντια στη σχολική βία και την κατανόηση του φαινομένου της θυματοποίησης

Ο πλούτος του ‘διαφορετικού’ στην τέχνη

Μεθοδολογία:

Φωτοαφήγηση

Εικαστικά

Προφορική αφήγηση, δημιουργική γραφή

Υλικά:

Κόλλες Α4

Δραστηριότητες:

Α μέρος (45 λεπτά): Ο εκπαιδευτικός χωρίζει με κλήρωση ομάδες 4 ή 5 μαθητών μοιράζει από μια κόλλα Α4 σε κάθε ομάδα και ζητάει να αναπτύξουν με όποια από τα μέσα επιλέξουν από τη μεθοδολογία, τον μεταφορικό τίτλο του προγράμματος. Η ανάπτυξη να γίνει αυθόρμητα με τις γνώσεις και τις αντιλήψεις που διαθέτουν. Να φανταστούν ή να βρουν εικόνες που ταιριάζουν από το διαδίκτυο.

Β' μέρος (45 λεπτά): Παρουσίαση των εργασιών στη μεγάλη ομάδα.

Συζητάμε την ποικιλία των προσεγγίσεων του τίτλου. Επίσης βρίσκουμε την ευκαιρία να θίξουμε το θέμα της αποτελεσματικής ομάδας. Συζητάμε αν δούλεψε ισότιμα η κάθε ομάδα και τα πιθανά προβλήματα.

Ορίζουμε το πλαίσιο της αποτελεσματικής ομάδας: Ενεργητική ακρόαση, υποστήριξη της γνώμης του άλλου, ισότιμη συμμετοχή, ανομοιογενής ομάδα.

3η συνάντηση:

Θέμα: «Μιλώντας για τον εκφοβισμό και τη θυματοποίηση στο σχολείο και το διαδίκτυο: Μιλάμε την ίδια γλώσσα;»

Ο εκφοβισμός είναι ένα φαινόμενο απαράδεκτο, πληγώνει τους μαθητές και τη διαδικασία της μάθησης, ενώ υπονομεύει το διαπαιδαγωγικό ρόλο και το ασφαλές περιβάλλον του σχολείου. Επιπλέον προετοιμάζει το έδαφος για επιθετικές ή θυματοποιητικές συμπεριφορές στη ζωή.

Για να αρνηθούμε και να καταδικάσουμε το φαινόμενο πρέπει να μάθουμε να αναγνωρίζουμε τις μορφές του (λεκτική, σωματική, σεξουαλική παρενόχληση, αποκλεισμός, ηλεκτρονικός εκφοβισμός) αλλά και τις επιπτώσεις του. Για τον ηλεκτρονικό εκφοβισμό θα υπάρξει ξεχωριστή συνάντηση. Είναι σημαντικό να διασαφηνιστούν οι συμπεριφορές που αναπτύσσονται μεταξύ μαθητών αλλά και μεταξύ μαθητών και εκπαιδευτικών και χαρακτηρίζονται από χρήση βίας.

Στόχος αυτού του εργαστηρίου είναι να ενημερωθούν οι μαθητές για τους όρους που θα πραγματευτούν για να μιλάμε την ίδια γλώσσα.

Ο σχολικός εκφοβισμός/θυματοποίηση, έχει ορισμένα χαρακτηριστικά που πρέπει να ξεκαθαριστούν: Είναι μια ηθελημένη, απρόκλητη κι επαναλαμβανόμενη επιθετική συμπεριφορά από έναν μαθητή προς έναν άλλον μαθητή, με στόχο να τον μειώσει, να τον εξευτελίσει ή να τον αναστατώσει, ή να τον εξαναγκάσει σε μια ενέργεια. Υπάρχει ανισορροπία δύναμης. Ο μαθητής που εκφοβίζει, προβαίνει σε ενέργειες ή πράξεις προς τον εκφοβιζόμενο, ξέροντας ότι είναι πιο ισχυρός (όχι μόνον σωματικά αλλά και σε δεξιότητες π.χ στη χρήση διαδικτύου στο Cyber bullying). Ο μαθητής που εκφοβίζεται, νιώθει τη βία και δυσφορεί. Οι εκφοβιστικές συμπεριφορές είναι απρόκλητες και έχουν επαναληψιμότητα.

Ορισμένες νεότερες προσεγγίσεις του φαινομένου, εξετάζουν και τις περιπτώσεις όπου το θύμα τέτοιων συμπεριφορών είναι ο εκπαιδευτικός, αλλά και τις περιπτώσεις όπου μαθητές εκφοβίζονται από εκπαιδευτικούς. Η σχέση εκπαιδευτικού μαθητή

βασίζεται εκ φύσεως σε μία άνιση σχέση δύναμης μεταξύ τους, τόσο λόγω ηλικίας, όσο και θέσης. Υπό το πρίσμα αυτό, ακυρώνεται, βάσει ορισμού, η πιθανότητα ένας εκπαιδευτικός να καταστεί θύμα bullying. Φυσικά, το γεγονός αυτό δεν ακυρώνει την πιθανότητα ένας εκπαιδευτικός να θυματοποιηθεί από μαθητή, ούτε την εμφάνιση βίαιων συμπεριφορών εκ μέρους ενός εκπαιδευτικού αλλά η συμπεριφορά εντάσσεται σε άλλα αδικήματα. (Τελική έκθεση της ευρωπαϊκής καμπάνιας κατά του σχολικού εκφοβισμού, Δεκέμβριος 2012. Συντονιστής: Χαμόγελο του παιδιού)

Σημεία που πρέπει να συζητηθούν:

- Ο εκφοβισμός στη χώρα μας είναι συνυφασμένος με την κοροϊδία και τον αστεϊσμό. Το πότε κάποιο στοιχείο σχετίζεται με τη βία εξαρτάται από την υποκειμενική αξιολόγηση του θύματος.
- Το bullying έχει χαρακτηριστεί ως αναπόσπαστο μέρος της ανάπτυξης των παιδιών.
- Το στοιχείο της επανάληψης μιας εκφοβιστικής συμπεριφοράς στο χρόνο. Ένα σημαντικό ποσοστό (30,26%) μαθητών θεωρεί ότι η εκδήλωση μίας τέτοιας συμπεριφοράς μία φορά είναι αρκετή για να χαρακτηριστεί ως περιστατικό εκφοβισμού.

Στόχοι:

- A. Ενημέρωση και διασαφήνιση των όρων που χρησιμοποιούμε για τον εκφοβισμό/θυματοποίηση
- B. Ενημέρωση του καθηγητή για το επίπεδο γνώσεων της ομάδας
- Γ. Αναγνώριση των μορφών της ενδοσχολικής βίας και των χαρακτηριστικών τους
- Δ. Παρατήρηση και έκφραση των αντιδράσεων μαθητών που δέχονται ενδοσχολική βία με αφορμή ιστορίες που θα δουν σε βίντεο

Μεθοδολογία

Προβολή εκπαιδευτικών βίντεο του προγράμματος 'Αντιμετωπίζω τον εκφοβισμό στο σχολείο' του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Flinders της Αυστραλίας στο πλαίσιο συνεργασίας με ομάδα εκπαιδευτικών για το σχολικό εκφοβισμό

Προβολή εκπαιδευτικών βίντεο του προγράμματος 'Cyber bullying: Η σύγχρονη μορφή σχολικού εκφοβισμού' του 5^{ου} Λυκείου Λάρισας

Συζήτηση

Ερωτηματολόγιο

Υλικά

Υπολογιστής και Βιντεοπροβολέας
Φλασάκι ή cd με τα βίντεο των δραστηριοτήτων
Φωτοτυπίες ερωτηματολογίων

Δραστηριότητες

1η δραστηριότητα (5 λεπτά):

Ο εκπαιδευτικός κάνει την εισαγωγή του εργαστηρίου βασιζόμενος σε δραστηριότητες επικοινωνίας. Λέει ότι για να επικοινωνήσουμε πρέπει να μιλάμε την ίδια γλώσσα, αλλιώς το αποτέλεσμα δεν είναι το επιθυμητό. Τους δείχνει μια φωτοτυπία ενός διαφημιστικού ανέκδοτου από μια καμπάνια γνωστής εταιρίας αναψυκτικών που πέτυχε το αντίθετο αποτέλεσμα.

«Το περιστατικό μου». Μοιράζει στους μαθητές μια φωτοτυπία να γράψουν ένα δικό τους περιστατικό στο σπίτι, που αφορά είτε τους ίδιους είτε συμμαθητές τους. Από τα περιστατικά θα επιλεγούν κάποια, τα οποία θα μελετηθούν από αντίστοιχες υποομάδες σε επόμενες συναντήσεις. Εξηγείται ότι μ' αυτόν τον τρόπο, στόχος είναι η ενεργός εμπλοκή των μαθητών στο πρόγραμμα.

Το περιστατικό μου

1. Ποια μορφή ενδοσχολικής βίας εκπροσωπεί;
2. Γράψτε το περιστατικό περιληπτικά.
3. Γράψτε την πραγματικότητα αναλυτικά.
4. Πώς θα εξελιχτεί το περιστατικό;
5. Ποια θα πρέπει να είναι κατά τη γνώμη σας η αντιμετώπισή του;
6. Πρέπει να δημοσιοποιούνται τα περιστατικά εκφοβισμού στο σχολείο;
7. Αν βρισκόσασταν στη θέση του τι θα κάνατε;
8. Ποιες είναι οι επιπτώσεις των περιστατικών στην ψυχική υγεία των παιδιών και στη λειτουργία του σχολείου;

4η συνάντηση:

Θέμα: «Το περιστατικό μου: Γνωριμία με τους ρόλους των εμπλεκόμενων-Ενσυναίσθηση»

Ο εκφοβισμός αφορά τον καθένα μαθητή, γιατί εν δυνάμει θα μπορούσε να εμπλακεί, είτε άμεσα-με επιθετική ή με θυματοποιημένη συμπεριφορά-είτε έμμεσα σαν παρατηρητής. Επομένως για την πρόληψη ή την αντιμετώπιση θα πρέπει οι μαθητές να γνωρίζουν τους ρόλους θύτη-θύματος με τα χαρακτηριστικά τους καθώς και τον πολύ σημαντικό ρόλο του παρατηρητή, ο οποίος πολλές φορές είναι καταλυτικός στην εξέλιξη του φαινομένου.

Οι περισσότεροι μελετητές αναφέρουν την επιθετικότητα ως ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά του παιδιού που εκφοβίζει. Θα πρέπει να διευκρινιστεί, όμως, ότι αυτή η επιθετικότητα διαφοροποιείται από την συμπεριφορά ενός απλώς επιθετικού παιδιού. Ένα απλώς επιθετικό παιδί δεν στοχοποιεί συγκεκριμένα άτομα, ενώ αντίθετα, ο δράστης σχολικού εκφοβισμού στοχεύει σε συγκεκριμένα θύματα, που διαθέτουν τέτοια χαρακτηριστικά, ώστε να διευκολύνουν τη θυματοποίησή τους, η οποία του προσφέρει ευχαρίστηση κι ικανοποίηση. Επίσης ο εκφοβισμός συνδέεται συχνά με την ιεραρχία μίας ομάδας και τις συμπεριφορές που αναπτύσσονται σε αυτή.

Από την άλλη, ο μαθητής που θυματοποιείται, παρόλο που δυσφορεί κι ενοχλείται σε ένα επεισόδιο εκφοβισμού, σπάνια εκδηλώνει την αντίδρασή του με υπεράσπιση του εαυτού του. Αντίθετα αποσύρεται κι αντιδρά με θυμό, θλίψη, οργή και κλάμα.

Η δράση των εκφοβιστών εξάλλου σύμφωνα με τις Προσεγγίσεις μέσω της «Θεωρίας του νου» (Sutton et al., 1999, αναφορά σε Ανδρέου «Ο ρόλος των δυσλειτουργικών σχημάτων στην κατανόηση των προβλημάτων εκφοβισμού/θυματοποίησης στο χώρο του σχολείου»), διευκολύνεται σημαντικά από την ακριβή γνώση των κοινωνικών κανόνων που θα τους επιτρέψουν να καταξιωθούν και να επιβληθούν, προκαλώντας αποτελεσματικά με τη συμπεριφορά τους τον αναμενόμενο πόνο στο θύμα.

Ο εκφοβιστής ξέρει «πολύ καλά» τι κάνει. Δύο στοιχεία μπορούμε να εκμεταλλευτούμε στην κατεύθυνση της παρέμβασης μέσω του προγράμματος: Πρώτον ότι ο εκφοβισμός συμβαίνει εκεί όπου το περιβάλλον το επιτρέπει και

δεύτερον ότι ο αυτοέλεγχος και η ενσυναίσθηση θεωρούνται ανασταλτικοί παράγοντες της επιθετικότητας.

Η ικανότητα να μπούμε στη θέση του άλλου, δηλαδή η ανάπτυξη της δεξιότητας της ενσυναίσθησης, περιλαμβάνει το σύνολο των προσπαθειών που καταβάλλονται για την αποδοχή του άλλου στην ιδιαιτερότητά του, προσπάθεια που ενεργοποιείται όταν έχουμε συνειδητοποιήσει το διαχωρισμό 'εγώ-άλλος'. Επίσης η έννοια περιλαμβάνει την κατανόηση των αξιών και των αντιλήψεων των άλλων. Άλλο ενσυναίσθηση και άλλο συμπάθεια προς τον άλλο. Η ενσυναίσθηση στοχεύει στην κατανόηση του άλλου και όχι μοίρασμα της συναισθηματικής εμπειρίας προς τον άλλον. Συμπάθεια σημαίνει συμπεριφερόμαστε στους άλλους όπως θα θέλαμε να μας συμπεριφέρονται, ενώ ενσυναίσθηση σημαίνει συμπεριφερόμαστε στους άλλους όπως οι ίδιοι θα συμπεριφέρονταν στους εαυτούς τους. Η ενσυναίσθηση καθορίζει σε μεγάλο βαθμό την αντίληψή μας για τον άλλον και κατά συνέπεια τη συμπεριφορά μας απέναντι σ' αυτόν. Έρευνες δείχνουν ότι η εφαρμογή ενός προγράμματος καλλιέργειας της ενσυναίσθησης στο σχολείο, που περιλαμβάνει, ηχητική καταγραφή για να περιγράψει τις συνέπειες του εκφοβισμού και σχετικές ιστορίες που διαβάζονται στους μαθητές, έδειξαν θετικά αποτελέσματα... Η ενσυναίσθηση επίσης μπορεί να οδηγήσει στην αύξηση της κοινωνικής ευαισθητοποίησης (Stanbury, Bruce, Jain, Stellern, 2009)

Στόχοι:

- A. Ενημέρωση για τους ρόλους των εμπλεκόμενων
- B. Κατανόηση ότι η ενδοσχολική βία είναι ομαδικό φαινόμενο και μπορεί να βλάψει όλους
- Γ. Καλλιέργεια της ενσυναίσθησης και της αλληλεγγύης. Αναγνώριση των συμπεριφορών που προσβάλλουν ή αναστατώνουν τον άλλον. Έκφραση κι αξιολόγηση της συμπεριφοράς των μαθητών σε ανάλογες περιπτώσεις
- Δ. Συνειδητοποίηση μέσω της δυναμικής της δραματοποίησης, του διαλόγου και των συζητήσεων, της σημασίας του διαφορετικού προς εμάς (του 'άλλου', του 'ξένου') για τη συγκρότηση της υποκειμενικής ταυτότητας. Συνειδητοποίηση των στερεοτύπων που έχουμε
- E. Ανάπτυξη ικανοτήτων κριτικής σκέψης
- Z. Αποδοχή της προσωπικής ευθύνης
- Z. Ενεργός εμπλοκή των μαθητών στη διαδικασία του προγράμματος
- H. Ανάπτυξη δεξιοτήτων έκφρασης και έκθεσης σε κοινό

Μεθοδολογία:

Προβολή βίντεο με σκηνές ενδοσχολικής βίας
Επεξεργασία φωτοτυπημένων μαρτυριών περιστατικών
Δημιουργική γραφή
Δραματοποίηση

Υλικά:

Κόλλες A4
Υπολογιστής και Βιντεοπροβολέας
Φλασάκι ή cd με τα βίντεο των δραστηριοτήτων
Ψηφιακή κάμερα για την αποτύπωση στιγμιότυπων από τη δραματοποίηση

Δραστηριότητες:

1η δραστηριότητα (Διάρκεια 10 λεπτά): Ο εκπαιδευτικός κάνει σύνδεση με την προηγούμενη συνάντηση, η οποία ήταν συνάντηση γνωριμίας με το φαινόμενο του

σχολικού εκφοβισμού/θυματοποίησης. Ζητά τα περιστατικά για τις επόμενες συναντήσεις και ενημερώνει τους μαθητές πως παρόμοια εργασία θα κάνουν στο σημερινό βιωματικό αλλά σε ομάδες, εξασκούμενοι στη δημιουργία σεναρίων, αφού πριν δουν σε βίντεο κάποια στιγμιότυπα περιστατικών και συζητήσουν ένα έτοιμο, το οποίο θα μοιραστεί από τον εκπαιδευτικό.

2η δραστηριότητα(Διάρκεια 10 λεπτά):

Προβάλλουμε τρία αλιευμένα βίντεο στο Facebook για την κατανόηση των χαρακτηριστικών του εκφοβισμού(ανισορροπία δύναμης, επαναληψιμότητα, σκοπιμότητα), καθώς και πώς ο ηλεκτρονικός εκφοβισμός αποτελεί συνέχεια του παραδοσιακού σχολικού εκφοβισμού ή το αντίστροφο.

Καβγάς(Διάρκεια 22'')

Κοροϊδία1(Διάρκεια 27'')

Κοροϊδία2(Διάρκεια 15'')

Θίγουμε τα θέματα και ζητάμε από τους μαθητές να παρατηρήσουν ρόλους. Τα θέματα θα τα κρατήσουν στο μυαλό τους για να δημιουργήσουν σενάκια περιστατικών σε επόμενη δραστηριότητα.

3η δραστηριότητα(Διάρκεια 25 λεπτά):

Μοιράζουμε το παρακάτω περιστατικό, το οποίο προβάλλουμε και στον προτζέκτορα και το διαβάζουμε. Ζητάμε από τους μαθητές να το ξαναδιαβάσουν και να μελετήσουν τις ερωτήσεις. Συζητάμε για τους ρόλους των εμπλεκόμενων, παιδί ή ομάδα παιδιών που εκφοβίζει, παιδί που εκφοβίζεται, παρατηρητές που μπορεί να είναι και μαθητές αλλά και ενήλικοι καθηγητές. Διερευνούμε ιδιαίτερα χαρακτηριστικά θύτη-θύματος και ποιοι μαθητές κινδυνεύουν περισσότερο.

4η δραστηριότητα(Διάρκεια 20 λεπτά):

Με τη μέθοδο της κλήρωσης, δίνουμε σε μία ή δύο ομάδες να δραματοποιήσουν το περιστατικό και στις υπόλοιπες να δημιουργήσουν περιστατικά με βάση τα βίντεο που είδαν.

5η δραστηριότητα(Διάρκεια 25 λεπτά): Παρουσιάζεται η δραματοποίηση από την αντίστοιχη ομάδα κι ακολουθεί συζήτηση. Οι μαθητές των υπόλοιπων ομάδων είναι σε ρόλο κριτή. Για τους μαθητές που ενσάρκωσαν ρόλους ρωτάμε πώς βίωσαν το ρόλο και τα συναισθήματά τους. Με τη δραματοποίηση εννοείται η αλλαγή λανθασμένων στάσεων μαθητών, αλλά και η επικοινωνία της ομάδας. Κατανοούν ότι οι άνθρωποι έχουν διαφορετικές απόψεις κι αξίες και διακρίνουν τις αξίες που βρίσκονται πίσω από τις δράσεις των ανθρώπων και τις διαφορετικές ομάδες που εμπλέκονται σε ένα πρόβλημα. Αν βιώσουν μια προβληματική κατάσταση, έστω σε συνθήκες προσομοίωσης και γνωρίσουν τις θέσεις των άλλων, θα μπορούν να επανεξετάσουν και τις δικές τους αντιλήψεις και συμπεριφορές.

Κλείσιμο(Διάρκεια 5 λεπτά): Ο εκπαιδευτικός ρωτάει τους μαθητές, τι τους άρεσε και τι τους δυσκόλεψε στις δραστηριότητες. Εκφράζει κι αυτός τα δικά του συναισθήματα.

Σχολείο

Περιστατικό:

«Στο σχολείο μου συχνό φαινόμενο είναι η λεκτική βία, καθώς και η ψυχολογική. Στο σχολείο υπάρχουν ένα σωρό παιδιά, τα οποία δεν έχουν παρέα. Κάποια κορίτσια κοροϊδεύουν με πολύ άσχημα λόγια, κυρίως για την εμφάνισή τους άλλα κορίτσια και διαδίδουν άσχημες και πολλές φορές ανυπόστατες φήμες για αυτά στους άλλους, οι οποίοι τα κοροϊδεύουν, επίσης, λόγω των φημών αυτών. Ακόμα, κάποια κορίτσια αποκλείουν άλλα κορίτσια από παρέες και φίλιες γιατί τα άλλα παιδιά φοβούνται πως αν δεν τις ακούσουν και κάνουν παρέα με τα άτομα που αυτά τα κορίτσια προσπαθούν να αποκλείσουν, θα συμβεί το ίδιο και σ' αυτούς και θα μείνουν και αυτοί χωρίς φίλους. Όταν αποκλείουν ένα κορίτσι, το κοροϊδεύουν όλη μέρα για κάτι που είτε έκανε, είτε δεν έκανε! Στη δεύτερη περίπτωση, απλώς βγάζουν κάτι από το μυαλό τους και το διαδίδουν σε όλους.

Αυτό συνέβη και σε μένα με το τσιγάρο. Επειδή βρέθηκα σε παρέα στην οποία δύο μαθήτρίες κάπνιζαν, διέδωσαν φήμες ότι οι παρέες μου δεν είναι οι πρέπουσες και ότι εγώ καπνίζω, ενώ είμαι φανατική αντικαπνίστρια. Τέσσερα κορίτσια έκαναν άνω κάτω όλη την τάξη. Πιο πριν διέδιδαν φήμες στους φίλους μου ότι τους σχολιάζω πίσω από την πλάτη τους. Στην ουσία κατά την άποψή μου μία είναι που τα ξεκινάει όλα (η οποία είχε επιθετική συμπεριφορά προς εμένα από την προηγούμενη χρονιά, τότε που βγήκα πρόεδρος της τάξης. Την επόμενη χρονιά φυσικά δεν βγήκα). Έτσι βρέθηκα να μην έχω με ποιον να καθίσω στο θρανίο. Κάθισα μόνη μου-δεν πήγα να παρακαλέσω κανέναν, ούτε να ζητήσω εξηγήσεις-γιατί με ζέκοψαν από την παρέα. Ζοριζόμουνα φυσικά αλλά φερόμουνα σαν να μην με ένοιαζε, είχα δεχτεί τη μοίρα μου στην τάξη. Δεν είχα διάθεση να συμμετάσχω σε καμιά δραστηριότητα της τάξης. Τσατιζόμουνα που οι συμμαθήτρίες μου έδειχναν προκλητικά ότι χαίρονταν, ενώ οι καθηγητές πέρα από το να βγει το μάθημα δεν ασχολιόντουσαν παραπέρα. Έπεσα και στα μαθήματα (είμαι καλή μαθήτρια), δεν είχα διάθεση για διάβασμα.

Τα έλεγα στη μάνα μου η οποία κάπου με ανταγωνισμός της εφηβείας-και κάπου όχι, έλεγε ότι κάτι παίρνω ενεργό μέρος στην τάξη. Οι συμβουλές της με Γενικά το πάλευα. Όχι στην τάξη την είχα διαγράψει γιατί μου φαινόταν όλα τόσο υποκριτικά... Πήρα το Proficiency, πήγα στο βόλει. Στο διάλειμμα έκανα παρέα με δύο κορίτσια από άλλο τμήμα, η μία φίλη από τα μικρά μου χρόνια... Προς το τέλος της χρονιάς όταν συνέβη αποκλεισμός από την ίδια τετράδα κοριτσιών και σε μια φίλη μου που με είχε ζεκόψει-πράγμα που το πήρε είδηση μια φιλόλογος,-έγιναν κατανοητά κάποια πράγματα στην τάξη»

καταλάβαινε-έλεγε ότι είναι ο πρέπει να κάνω να δυνάμωναν.

Ομάδες Αγωγής Υγείας

Δεν αποστρέφουμε τη ματιά μας από τον 'άλλον'

Ερωτήσεις:

1. Ποιοι είναι οι πρωταγωνιστές της ιστορίας;
2. Σε ποια ψυχολογική κατάσταση βρέθηκε η μαθήτρια που γράφει;
3. Γιατί άραγε οι τρεις συμμαθήτρίες την ενόχλησαν;
4. Πώς αισθάνονται εκείνες για να φέρονται έτσι σε συμμαθητές τους;
5. Νομίζετε ότι η μαθήτρια φταίει για τον τρόπο που της συμπεριφέρονται;
6. Τι θα μπορούσε να κάνει για να αντιμετωπίσει τη συμπεριφορά των συμμαθητριών της;
7. Ποια είναι η στάση των συμμαθητών της τάξης;
8. Τι θα κάνατε αν βρισκόσασταν στη θέση της;
9. Πώς αισθάνεστε εσείς για τους πρωταγωνιστές της ιστορίας;
10. Πώς αισθάνεστε για τη μαθήτρια;
11. Ποιους τρόπους θα προτεινάτε για να λυθεί το πρόβλημα στο σχολείο;

5η συνάντηση:

Θέμα: Θυματοποίηση ως συνέπεια του σχολικού εκφοβισμού

Ο σχολικός εκφοβισμός/θυματοποίηση, έχει πολλές και σοβαρές επιπτώσεις στην σωματική και ψυχική υγεία των μαθητών και καθοριστικές επιπτώσεις για την ανάπτυξη και την εξέλιξή τους. Σε ορισμένες δε περιπτώσεις είναι ιδιαίτερα επικίνδυνες κι είναι δυνατόν να έχουν και τραγικά αποτελέσματα.

Οι συνέπειες και η επικινδυνότητα του φαινομένου δεν σχετίζονται μόνον με τη βλάβη στην ψυχική και σωματική υγεία των θυμάτων αλλά και με τη συμβολή στην παθητικότητα και την ευαλωτότητα των υπολοίπων (Ανδρέου, 2011), καθώς αναπαράγει στερεότυπα κοινωνικών διακρίσεων, διαμορφώνει σχέσεις καταπίεσης και παραμορφώνει τις ανθρώπινες σχέσεις 'παραβιάζοντας' ακόμη και το ανθρώπινο πρόσωπο.

Πιο συγκεκριμένα:

Ο μαθητής που εκφοβίζεται αισθάνεται δυσφορία και αναστάτωση. Παρόλα αυτά, σπάνια εκδηλώνει την αντίδρασή του με υπεράσπιση του εαυτού του. Αντίθετα αποσύρεται κι αντιδρά με θυμό, θλίψη, οργή και κλάμα. Δεν μπορεί να διαχειριστεί την κατάσταση με την οποία βρίσκεται αντιμετώπος οπότε το άγχος είναι διάχυτο. Σε κάποια παιδιά που δεν μπορούν να το εκφράσουν σωματοποιείται με ψυχοσωματικές εκδηλώσεις, όπως, «έχω πονοκέφαλο», «πονάει το στομάχι μου», «έχω τάση για εμετό», «δεν μπορώ να κοιμηθώ». Η κλιμάκωση μπορεί να περιλαμβάνει άρνηση για το σχολείο ή μειωμένη συγκέντρωση στην τάξη, δυσκολία στις διαπροσωπικές επαφές, υψηλά επίπεδα κατάθλιψης, αυτοκαταστροφικές τάσεις και ενέργειες και σε λίγες περιπτώσεις σοβαρό τραυματισμό ή και θάνατο. Τα περιστατικά εκφοβισμού όμως, δεν βιώνονται το ίδιο από όλα τα παιδιά. Εξαρτάται από ιδιοσυγκρασιακούς παράγοντες καθώς και από την αντίδραση του περιβάλλοντος. Έχουν σημειωθεί και τα εξής:

Συνήθως ο μαθητής που θυματοποιείται:

ή ακολουθεί την ομάδα των εκφοβιστών-νταήδων υπομένοντας την κοροϊδία από

φόβο χειρότερης μορφής βίας

ή προσκολλάται σε έναν φίλο

ή συνδέεται με παιδιά που αντιμετωπίζουν παρόμοιες δυσκολίες στην επικοινωνία(Καραβόλτσου, 2013).

Ο μαθητής που εκφοβίζει υφίσταται και εκείνος πολλές και σοβαρές συνέπειες. Η μη αντιμετώπιση του φαινομένου μπορεί να δημιουργήσει λανθασμένα πρότυπα συμπεριφορών στην ενήλικη ζωή, καθώς ο νταής και το νταηλίκι δεν έχουν επιπτώσεις και 'ήρωοποιούνται' κατά κάποιον τρόπο. Έτσι μπορεί να συνεχίσει με επιθετικές συμπεριφορές και να εμφανίσει ακόμη και παραβατική συμπεριφορά.

Ο εκφοβισμός όμως είναι ένα πολυδιάστατο φαινόμενο που εμπλέκει συνολικά το σχολείο. Δεν αφορά μόνον θύτες-θύματα και τις οικογένειές τους. Οι παρατηρητές μπορεί να είναι με το μέρος του δράστη, με το μέρος του θύματος ή ουδέτεροι, αρνούμενοι τη συμμετοχή και την ευθύνη τους. Κι αυτοί μπορεί να αισθανθούν άγχος, φόβο και κατάθλιψη κι επίσης αδιέξοδο σε μια κατάσταση, γιατί δεν ξέρουν πώς να φερθούν.

Η σιωπή που συγκαλύπτει τέτοιες πράξεις δημιουργεί έναν φαύλο κύκλο: Ο μαθητής που εκφοβίζει ξέρει ότι προκαλεί πόνο, ο μαθητής που εκφοβίζεται ντρέπεται, ο παρατηρητής φοβάται να αναμειχθεί, ο γονέας τις πιο πολλές φορές δε γνωρίζει. Έτσι δηλητηριάζονται παιδικές κι εφηβικές ψυχές, τις οποίες πολλές φορές η ταμπέλα του 'θυματοποιημένου', τις ακολουθεί μια ζωή, ενώ ο 'πολιτισμός' της βίας

αποτελεί ρυθμιστικό παράγοντα στις σχέσεις όλης της σχολικής κοινότητας, όπως άλλωστε και της κοινωνίας.

Ένας ενημερωμένος μαθητής ο οποίος έχει μάθει να μιλά και να ακούγεται, δεν θυματοποιείται εύκολα, κι ούτε τροφοδοτεί το φαύλο κύκλο της σιωπής.

Στόχοι:

- A. Επιπτώσεις του εκφοβισμού/θυματοποίησης
- B. Διάκριση της θυματοποίησης ως συνέπεια της ενδοσχολικής βίας και της προσωπικότητας ενός θυματοποιημένου μαθητή χωρίς εκφοβισμό
- Γ. Εκπαίδευση στην έκφραση συναισθημάτων

Μεθοδολογία:

- Κάρτες συναισθημάτων
- Προβολή εκπαιδευτικών βίντεο του προγράμματος 'Πρόσωπα, προσωπεία στο σχολείο και το διαδίκτυο' του 5^{ου} Λυκείου Λάρισας
- Προβολή βίντεο από Youtube
- Μελέτη περίπτωσης-Δημιουργική γραφή
- Συζήτηση
- Φωτοτυπία ερωτήσεων κατανόησης

Υλικά-Μέσα:

- Κόλλες A4
- Βιντεοπροβολέας (Προτζέκτορας)
- Διαδίκτυο
- Ψηφιακή κάμερα για την αποτύπωση στιγμιότυπων από την παρουσίαση

Δραστηριότητες:

1η δραστηριότητα(Διάρκεια 5 λεπτά): Ο εκπαιδευτικός κάνει σύνδεση με το προηγούμενο εργαστήριο μέσω του οποίου οι μαθητές προσέγγισαν το φαινόμενο και γνώρισαν τους ρόλους. Τους πληροφορεί ότι στο σημερινό θα ασχοληθούν με τις επιπτώσεις του φαινομένου σε κάθε έναν από τους ρόλους και στο σχολείο γενικότερα.

2η δραστηριότητα(Διάρκεια 20 λεπτά):

Τα συναισθήματά μας διαμορφώνουν ένα πολύ μεγάλο μέρος της αυτοεικόνας μας, πώς δηλαδή βλέπουμε τον εαυτό μας και της αυτοεκτίμησής μας. Η αποτυχία μας να αναγνωρίσουμε και να αποδεχτούμε τα συναισθήματά μας και τα συναισθήματα των άλλων, είναι μια από τις αιτίες θυμού και επιθετικότητας. Μερικές φορές επίσης, ο θυμός και η επιθετικότητα λειτουργούν ως μέσο για να ικανοποιήσουμε βασικές ψυχολογικές ανάγκες, όπως η ανάγκη να ανήκουμε κάπου και η ανάγκη να ακουγόμαστε. Ο θυμός ως συναίσθημα δεν είναι προβληματικός. Το πρόβλημα είναι στο πώς εκφράζουμε το θυμό που νιώθουμε.

Σε μια προσπάθεια κατανόησης, πώς τα συναισθήματά μας, μας επηρεάζουν σε σχέση με τον εαυτό μας και τους άλλους, ο εκπαιδευτικός μοιράζει κάρτες που αναφέρονται στην εμπειρία κάθε μαθητή σε κάποιο από τα παρακάτω συναισθήματα.

Δημιουργεί και ίδιες κάρτες για να πάρουν όλοι οι μαθητές:

Ένωσα φόβο όταν...

Ένωσα μοναξιά όταν...

Ένωσα ζήλια όταν...

Ένωσα απογοήτευση όταν...

Ένωσα θυμό όταν...

Ένωσα χαρά όταν...

Ένωσα αγωνία όταν...

Ένωσα θλίψη όταν...

Αφού σκεφτούν οι μαθητές μιλάνε ένας-ένας. Το ίδιο κάνει και ο εκπαιδευτικός. Ακολουθεί συζήτηση για το πώς εκφράζονται, λεκτικά και μη λεκτικά και το ρόλο τους στις διαπροσωπικές μας σχέσεις.

3η δραστηριότητα(Διάρκεια 30 λεπτά):

Συζητιούνται στην μεγάλη ομάδα οι παρακάτω προβολές:

- Ηλεκτρονική παρουσίαση του 5^{ου} Λυκείου, του βιβλίου με τίτλο «Μου έκλεψαν το όνομά μου» του Ισπανού συγγραφέα και εικονογράφου Tàssies (Διάρκεια 5 λεπτά). Το κείμενο το διαβάζει ο καθηγητής.

«Το σχολείο μου η φυλακή μου, κάθε χρονιά μια καταδίκη...
Όλα τα ωραία πράγματα στον κόσμο, το καινούριο φως, η
μυρωδιά του φούρνου, τα χαμόγελα, οι λέξεις που προφέρονται
ψηθουριστά, είναι για τα άλλα παιδιά.
Δεν είναι για μένα...Γιατί εγώ δεν έχω όνομα...
Μου το έκλεψαν στο σχολείο...».

«Μου έκλεψαν το όνομά μου»
Tàssies, W. (2011)
5ο Λύκειο Λάρισας,
Σχ. Έτος 2010-11

- Προβολή του βίντεο: «Ένα παιδί θύμα ενδοσχολικής βίας μιλάει με τη σιωπή του...»(Διάρκεια 4:35'). Διεύθυνση στο Youtube: <http://www.youtube.com/watch?v=fkHuA8XxKaY>

- Προβολή του βίντεο του προγράμματος ‘Πρόσωπα, προσωπεία στο σχολείο και το διαδίκτυο’ του 5^{ου} Λυκείου Λάρισας με τίτλο: «Καλείται ψυχή να καταθέσει...»(Διάρκεια 2:48’)

Μετά από κάθε προβολή συζητιούνται στη μεγάλη ομάδα οι επιπτώσεις του εκφοβισμού. Ζητείται από τους μαθητές αφού τις αναγνωρίσουν, να τις κατατάξουν σε ψυχολογικές, σωματικές, σχολικές, κοινωνικές.

4η δραστηριότητα(Διάρκεια 30 λεπτά):

Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να σκεφτούν για 10 λεπτά και να διηγηθούν όσοι επιθυμούν, δικές τους ιστορίες εκφοβισμού με βάση την εμπειρία τους στο σχολείο ή περιστατικά δημοσιοποιημένα στα ΜΜΕ. Να εστιάσουν στα συναισθήματα και στον τρόπο που τα βιώνει κάθε παιδί, για να καταλάβουν ότι ο εκφοβισμός δεν επηρεάζει το ίδιο, το κάθε παιδί.

Κλείσιμο(Διάρκεια 10 λεπτά): Ο εκπαιδευτικός κλείνει την παρούσα συνάντηση ρωτώντας τους μαθητές τι τους εντυπωσίασε και τι τους δυσκόλεψε. Εκφράζει κι ο ίδιος την άποψή του. Πριν να φύγουν τους ζητάει να καταθέσουν από ένα συναίσθημα.

6η συνάντηση:

Θέμα: «Θυματοποίηση στο διαδίκτυο-Α’ μέρος: Ηλεκτρονικός εκφοβισμός(Cyber bullying)»

Μια απλή παρακολούθηση των σελίδων κοινωνικής δικτύωσης δείχνει ότι η συμπεριφορά των μαθητών κατά τη χρήση των ηλεκτρονικών μέσων, αντανακλά την συμπεριφορά στην καθημερινή ζωή, με αποτέλεσμα φαινόμενα βίας με τα ίδια ή παρόμοια χαρακτηριστικά με αυτά που εμφανίζονται στο χώρο του σχολείου.

Προσβλητικά βίντεο-πολλά από τα οποία έχουν τραβηχτεί στην τάξη-μαζί και φωτογραφίες που διανέμονται μέσω του διαδικτύου ή των κινητών στη μαθητική κοινότητα, κλοπή προφίλ, σχόλια αποκλεισμού, είναι οι συνηθισμένες τακτικές εκδήλωσης. Αυτή η μορφή εκφοβισμού μπορεί να έχει βαρύτερες συνέπειες απ’ ότι η κλασική ‘κατά πρόσωπο’ άσκηση σωματικής ή και ψυχικής βίας, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των on line κόσμων που διευρύνουν την έκταση και τη χρονική του συνέχεια.

Δεν ξέρεις ποιοι, πόσοι και πότε θα το δουν
(Μπορεί να πάρει μεγάλη έκταση κι επαναληψιμότητα)

Συμπέρασμα:
Γενικευμένη απειλή

Από την άλλη η συχνή χρήση του διαδικτύου, η ύπαρξη ενεργού προφίλ στις σελίδες κοινωνικής δικτύωσης και η καθημερινή χρήση κινητού αυξάνουν τον κίνδυνο έκθεσης. Με βάση τα σύγχρονα ερευνητικά δεδομένα ο ηλεκτρονικός εκφοβισμός θεωρείται προέκταση της σχολικής θυματοποίησης, καθώς σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις ο δράστης είναι από το ίδιο

σχολείο με το θύμα, ενώ επιτρέπει σε πολλά παιδιά που εκφοβίζονται να γίνουν εκφοβιστές(Ανδρέου, 2011).

Θα τεθούν τα ερευνητικά ερωτήματα:

- Γιατί είναι επικίνδυνος ο εκφοβισμός μέσω διαδικτύου και κινητών;
- Ποια η διαφορά με το κλασικό bullying;
- Ποιοι διαπράττουν τον εκφοβισμό;
- Ποιο το προφίλ των μαθητών που εκφοβίζονται;
- Γιατί το φαινόμενο αφορά το σχολείο;
- Ποιες οι συνέπειες του φαινομένου;
- Ποιες είναι και ποιες πρέπει να είναι οι πολιτικές αντιμετώπισης στο σχολείο;

Για τον ηλεκτρονικό εκφοβισμό, όπως και στον κλασικό, αν διαπιστώσουμε ότι έχουμε πέσει θύματα, πρέπει να καταγγείλουμε αυτό που συμβαίνει όσο πιο γρήγορα γίνεται. Τα περιστατικά εδώ είναι πολύ πιο σοβαρά, καθώς υπάρχει γενικευμένο το αίσθημα της απειλής.

Στις δραστηριότητές μας, θα ασχοληθούμε και με εκείνο το κομμάτι του ηλεκτρονικού εκφοβισμού, ο οποίος συχνά αρχίζει σαν αστείο ή σαν παιχνίδι με τα κινητά, και μπορεί να εξαπλωθεί ταχύτατα και να γίνει μια πολύ ενοχλητική κατάσταση. Είναι το κομμάτι το οποίο εμφανίζεται σε μεγάλο βαθμό στα σχολεία.

Στόχοι:

- A. Αναγνώριση των μορφών του διαδικτυακού εκφοβισμού
- B. Ενημέρωση κι ευαισθητοποίηση για τις επιπτώσεις του φαινομένου
- Γ. Αναγνώριση των προβλημάτων που ανακύπτουν και εκμάθηση τρόπων προστασίας που προτείνονται για την αποφυγή του φαινομένου (και μέσω κινητού)
- Δ. Γνώση για τα περι δημοσίευσης φωτογραφιών ή βίντεο

Μεθοδολογία:

- Προβολή βίντεο
- Μελέτη περίπτωσης
- Συζήτηση

Υλικά-Μέσα:

- Κόλλες Α4
- Υπολογιστής και Βιντεοπροβολέας
- Ψηφιακή κάμερα για την αποτύπωση στιγμιότυπων από την παρουσίαση
- Κάρτες ρόλων

*Δεν είμαι οθόνη, αισθήματα έχω, "Εγώ"...
Ζωγραφική: Ρέα Βαρσαμογιάννη, Βασιλική Ζάρα
Επεξεργασία στο Photoshop: Ναπολέων Μουλάς
5^ο Λύκειο Λάρισας 2012-13*

Δραστηριότητες:

1η δραστηριότητα (Διάρκεια 5 λεπτά):

Ο εκπαιδευτικός στην εισαγωγή αυτής της συνάντησης αναφέρει ότι εξετάζουμε σε ξεχωριστό εργαστήριο τον ηλεκτρονικό εκφοβισμό, λόγω των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των νέων τεχνολογιών που κάνουν θεωρητικά άπειρη την επαναληψιμότητα και την έκταση του φαινομένου.

2η δραστηριότητα(Διάρκεια 20 λεπτά):

Επαναλαμβάνεται η προβολή του βίντεο «Stop Cyber bullying για να μην χάνονται τα "πρόσωπα" στο σχολείο»(Διάρκεια 2:43'). Γίνεται συζήτηση διεξοδικά για τις μορφές με τις οποίες μπορεί να εκδηλωθεί ο ηλεκτρονικός εκφοβισμός και τα μέσα που μπορεί να χρησιμοποιηθούν. Ο εκπαιδευτικός ακούει τους μαθητές, οι οποίοι μπορεί να αναφέρουν και καινούριες μορφές και μέσα, καθώς ο ηλεκτρονικός

εκφοβισμός έχει σχέση με την εξέλιξη των νέων τεχνολογιών. Συμπληρώνει τις γνώσεις των μαθητών όπου χρειάζεται.

Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στις μορφές με τις οποίες εκδηλώνεται συνήθως στο σχολικό περιβάλλον:

- με διανομή στη μαθητική κοινότητα-μέσω του κινητού ή του διαδικτύου-δυσάρεστων φωτογραφιών ή βίντεο που τραβήχτηκαν από κινητό κι αφορούν μαθητές ή καθηγητές και
- με κλοπή προφίλ μαθητών στις σελίδες κοινωνικής δικτύωσης ή δημιουργία ψευδούς προφίλ.

Τονίζεται ότι ο κυβερνοεκφοβισμός στο σχολείο είναι επικίνδυνος, γιατί ο οποιοσδήποτε μαθητής έχει την επιθυμία να τρομοκρατήσει, μπορεί να το πράξει πολύ εύκολα χωρίς να αντιμετωπίσει το θύμα του, καλυπτόμενος πίσω από τη φαινομενική ανωνυμία του διαδικτύου, ενώ τα περιστατικά είναι πολύ δύσκολο να γίνουν αντιληπτά από τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς.

Μορφές Cyber bullying

- Αποστολή κειμένων, e-mail, ή άμεσων μηνυμάτων με βλαβερό και απειλητικό περιεχόμενο ή αποστολή «αστειών» που γελοιοποιούν κάποιο παιδί. Τα μηνύματα αυτά μπορεί να σταλούν απευθείας σε ένα παιδί, ή να σταλούν σε μια ομάδα ατόμων, προκειμένου να πάρουν μέρος στον εκφοβισμό.
- Δημοσίευση ή αποστολή προσωπικών πληροφοριών ή ευαίσθητων πληροφοριών (όπως, για παράδειγμα, σεξουαλικές προτιμήσεις ή κάποιο προσωπικό πρόβλημα) σε πολλαπλούς παραλήπτες και δημοσίευση δυσάρεστων φωτογραφιών ή μηνυμάτων για άλλους σε ιστολόγια (blogs), σε ιστοχώρους κοινωνικής δικτύωσης (π.χ. Facebook), ή σε άλλες ιστοσελίδες.
- Δημιουργία ψεύτικου προφίλ σε κάποια σελίδα κοινωνικής δικτύωσης, με στόχο την γελοιοποίηση κάποιου παιδιού, ή δημιουργία «σελίδας» ή «γκρουπ» π.χ. στο facebook, το οποίο στοχεύει στην κοροϊδία ή στον εξευτελισμό ενός ανηλίκου.
- Αποστολή κακοποιητικών και εξευτελιστικών μηνυμάτων, βίντεο μέσω κινητών τηλεφώνων ή μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, ή αποστολή απειλών για τη σωματική ακεραιότητα στο θύμα ή σε άλλους παραλήπτες.
- Αποστολή ιών ή άλλων πειρατικών προγραμμάτων με σκοπό να βλάψουν τον υπολογιστή κάποιου παιδιού ή να το κατασκοπεύσουν.
- Δημιουργία κάποιου είδους «ψηφοφορίας» σε έναν ιστοχώρο, όπου τα παιδιά μπορούν να ψηφίσουν για το ποιο είναι το πιο άσχημο ή το πιο χοντρό παιδί του σχολείου με σκοπό να εξευτελίσουν ή να ντροπιάσουν κάποιο παιδί.
- Απειλή συμπαικτών στα διαδικτυακά παιχνίδια, δηλαδή περιπτώσεις όπου παίκτες απειλούν άλλους συμπαίκτες στα παιχνίδια αυτά. Μπορεί, να κλειδώσουν παίκτες έξω από το παιχνίδι, να διαδώσουν ψεύτικες φήμες, ή να κλέψουν τους κωδικούς, προκειμένου να αποκτήσουν πρόσβαση στο λογαριασμό του παίκτη.
- Κλοπή ταυτότητας ή παραβίαση προσωπικού λογαριασμού και χρήση του ονόματος ξένου χρήστη με σκοπό τη διάδοση φημών και ψεμάτων για κάποιον τρίτο ή για οποιοδήποτε άλλο σκοπό.
- Επαναλαμβανόμενες νεκρές κλήσεις.
- Δημιουργία ιστοσελίδων που στοχοποιούν συγκεκριμένα άτομα καλώντας και άλλους να δημοσιεύουν μηνύματα μίσους που μπορεί να περιλαμβάνουν παραδείγματα ρατσισμού, σεξισμού κ.λπ.
- Δημοσίευση πραγματικών ή ψεύτικων φωτογραφιών σεξουαλικού περιεχομένου που απεικονίζουν ένα συγκεκριμένο παιδί και που αποστέλλονται σε πλήθος παραληπτών.

3η δραστηριότητα(Διάρκεια 60 λεπτά):

Ο εκπαιδευτικός αναφέρει στους μαθητές ότι θα γίνει βιωματική προσέγγιση του φαινομένου με την έκθεσή τους σε ένα δημοσιευμένο περιστατικό.

Στην ολομέλεια της τάξης, διαβάζει μία κάρτα που περιγράφει το παρακάτω περιστατικό. Ακολούθως μοιράζει σε 5-7 ομάδες των μαθητών(ανάλογα με τον αριθμό των μαθητών στο πρόγραμμα κάθε ομάδα να έχει τουλάχιστον τρεις μαθητές) κάρτες με περιγραφή στοιχείων του προφίλ των εμπλεκόμενων στο περιστατικό,

θύματος, θύτη, συμμαθητών-παρατηρητών, γονιών του θύματος, του θύτη, εκπαιδευτικών, κλπ.-όποιον από τους ρόλους κρίνει ότι μπορεί να μελετηθούν(Δεν είναι ανάγκη να χρησιμοποιηθούν όλοι). Από τους μαθητές ζητείται να μπουν στο πετσί των ρόλων, να καταγράψουν σε χαρτί τις αντιδράσεις τους καθώς και τι θα έλεγαν ο ένας στους άλλους ρόλους. Όλα αυτά σε πρώτο πρόσωπο. Στη συνέχεια η κάθε ομάδα θα διαβάσει το ρόλο της. Με βάση την εξέλιξη του περιστατικού καλούνται να πουν ποια έπρεπε να ήταν η σωστή αντίδραση. Στόχος είναι η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση των μαθητών στην κατεύθυνση της υιοθέτησης υγιών και ηθικών συμπεριφορών στο διαδίκτυο και στο σχολείο.

Τονίζονται ιδιαίτερα και τα εξής:

- Τα αποτελέσματά του ηλεκτρονικού εκφοβισμού, είναι οδυνηρά εξαιτίας του δημόσιου εξευτελισμού και της ταπείνωσης, καθώς ό,τι αναρτάται στο διαδίκτυο δεν ξέρουμε ποιοι θα το δουν και πότε. Συνδέονται δε με υψηλά επίπεδα άγχους και κατάθλιψης και σε μεγάλο βαθμό με τη σχολική αποτυχία.
- Πολλοί μαθητές θεωρούν ότι δεν τους αφορά το θέμα, γιατί δεν κάνουν χρήση σελίδων κοινωνικής δικτύωσης ή προσέχουν στη χρήση, ενώ η πραγματικότητα είναι, ότι θύμα μπορεί να πέσει ο καθένας.
- Μερικοί μαθητές που συμμετέχουν αλλά δεν πρωταγωνιστούν στις πράξεις εκφοβισμού, προωθώντας προσβλητικά μηνύματα ή βίντεο ή φωτογραφίες, δεν συνειδητοποιούν το μέγεθος των συνεπειών της πράξης τους.
- Δεν πρέπει να δημιουργούμε ηθικό πανικό αποδίδοντας στο διαδίκτυο το οποίο είναι μονόδρομος, όλα τα προβλήματα που προκύπτουν από τη λανθασμένη χρήση του και τα οποία επιλύονται με τη μετάγγιση ορθής και υπεύθυνης ενημέρωσης.

«Η τανία της ζωής της»
 Από τη δραματοποίηση διασκευασμένων αποσπασμάτων του βιβλίου
 "Delete στον ηλεκτρονικό εκφοβισμό"
 5ο Λύκειο Λάρισας Σχ. Έτος 2011-12

ΦΑΝΗΣ

Μια μέρα ο Μάρκος με πήρε από την τσάντα του Φάνη και πήγε προς τα αποδυτήρια των κοριτσιών. Γεμάτος θράσος, κρύφτηκε πίσω από μια ντουλάπα. Η Μαρία, ήρθε κι άλλαξε ρούχα. Έβαλε τα ρούχα του χορού κι έφυγε βιαστική. Στη μνήμη μου, είχε καταγραφεί όλη η σκηνή...

...Ο Φάνης, ο Παντελής και ο Μάρκος, είναι πια ο καθένας σε άλλο σχολείο.

ΜΑΡΚΟΣ

Κι η Μαρία φοιτά σε άλλο σχολείο. Δεν ήθελε να ξαναγυρίσει. Τα κορίτσια, οι συμμαθήτριάς της την παρακαλούσαν, αλλά εκείνη δεν ήθελε. **Μια ολόκληρη τάξη διαλύθηκε. Κρίμα!...**

ΦΑΝΗΣ

...Αργότερα, ο Φάνης, έστειλε ένα μήνυμα στη Μαρία. «Συγνώμη, πλάκα θέλαμε να κάνουμε για να μας προσέξεις. Σου κάναμε κακό. Συγνώμη... Συγνώμη... Συγνώμη... Δε βρήκα το θάρρος να στο πω τότε. Ήταν ένα μεγάλο λάθος. Μπορώ να αποκαταστήσω την αδικία; Θα με συγχωρέσεις ποτέ; Σε λίγα δευτερόλεπτα, διάβασα στην οθόνη μου, ότι **το μήνυμα δεν παραδόθηκε ποτέ... Ο αριθμός είχε αλλάξει...**

Μελέτη και σχολιασμός περιστατικών ηλεκτρονικού εκφοβισμού

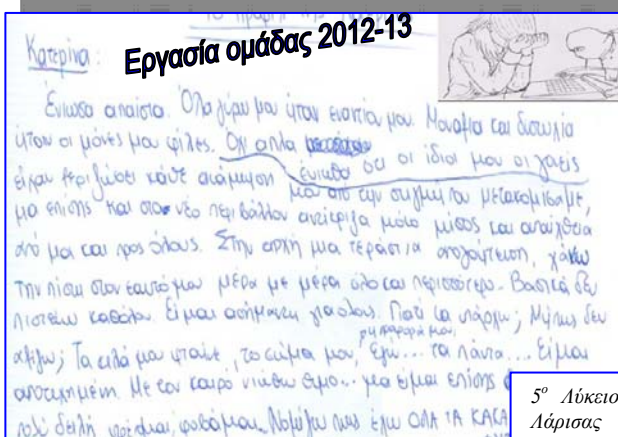
Έκθεση σε δημοσιευμένο περιστατικό (Δίνεται και σε ηλεκτρονικό αρχείο)

Σύμφωνα με μαρτυρίες της γιαγιάς της, μια 16χρονη κοπέλα η Κατερίνα, μιλούσε στο Facebook, όταν είδε ένα βίντεο το οποίο έδειχνε την ίδια στις τουαλέτες του σχολείου να κλαίει μόνη της. Το υλικό ανέβασαν στην ιστοσελίδα κάποιες συμμαθήτριές της, οι οποίες την περιγελούσαν και την κοροΐδευαν εντός και εκτός του σχολείου. Η Κατερίνα βρέθηκε σε λιπόθυμη κατάσταση στο δωμάτιό της, ενώ στον τοίχο της στο Facebook είχε γράψει «Η ζωή μου καταστράφηκε από τότε που ήρθα σε αυτό το σχολείο. Όλοι με περιγελούν... Σας μισώ όλους». Το κορίτσι μεταφέρθηκε στο νοσοκομείο όπου και νοσηλεύτηκε. Από τη στιγμή που άρχισε να συνέρχεται άρχισε να δέχεται ψυχολογική υποστήριξη από ειδικό.

Προφίλ της Κατερίνας

Η Κατερίνα πριν από το περιστατικό βρισκόταν σε πολύ άσχημη ψυχολογική κατάσταση. Η οικογένειά της είχε μετακομίσει πριν από ένα χρόνο από την Θεσσαλονίκη. Βίωνε καθημερινά προβλήματα εξαιτίας του τρόπου που την αντιμετώπιζαν οι συμμαθητές της. Συχνά παραπονιόταν στη μητέρα της για τις φάρσες και τα πειράγματα στο σχολείο. Αιτία ήταν η παχυσαρκία και η περίεργη προφορά της.

Ήταν ευαίσθητη και καλλιτεχνική φύση. Ασχολούνταν κυρίως με την ζωγραφική και τη μουσική. Δεν ήθελε να πληγώσει ποτέ κανένα. Ήταν ντροπαλή και καθώς δεν μπορούσε να αντιδράσει στις άσχημες κουβέντες των άλλων κοριτσιών, έσκυβε το κεφάλι, κοκκίνιζε, βούρκωνε και συχνά έτρεχε στις τουαλέτες του σχολείου για να κλάψει χωρίς να την δουν οι συμμαθητές της. Επίσης συχνά ζητούσε από τους γονείς της να αλλάξει σχολείο. Παραπονιόταν πως δεν είχε παρέες, πως μερικά κορίτσια ήταν βίαια και επιθετικά. Συγκεκριμένα η Νατάσσα, η Μαίρη και η Χριστίνα έλεγε, πως την είχαν βάλει στο μάτι από τη πρώτη μέρα που είχε έρθει στο σχολείο αυτό. Η Κατερίνα θυμόταν χαρακτηριστικά πως την είχαν αποκαλέσει «το κήτος» μπροστά στους άλλους συμμαθητές, από τους οποίους πολλοί είχαν ξεσπάσει στα γέλια κάνοντάς την να βάλει τα κλάματα.

Προφίλ κοριτσιών:

Οι τρεις κοπέλες, η Νατάσσα, η Μαίρη και η Χριστίνα, σύμφωνα με τις ομολογίες τους περιέπαιζαν και περιγελούσαν συνεχώς διάφορα ντροπαλά κυρίως παιδιά του σχολείου. Οι ίδιες πίστευαν πως υπερτερούσαν μπροστά στα μάτια των υπολοίπων. Δεν είχαν ποτέ φανταστεί πως οι συνέπειες των πράξεών τους θα μπορούσαν να είναι τόσο άσχημες για τη συμμαθήτριά τους. Η αιτία που ανάρτησαν αυτές τις φωτογραφίες ήταν πως μέρες πριν είχαν εκβιάσει την Κατερίνα να μην αναφέρει τίποτα στους καθηγητές και τον Διευθυντή του σχολείου για τα πειράγματά τους. Η Κατερίνα, τρομοκρατημένη από τα πειράγματα των τριών συμμαθητριών, τα οποία προκαλούσαν το γέλιο και των άλλων παιδιών, σε ένα ζέσπασμά της, τις απείλησε ότι την επόμενη μέρα κιόλας θα ανέφερε τα πάντα στην υπεύθυνη καθηγήτριά της τάξης. Αυτό εξόργισε τις κοπέλες και το ίδιο απόγευμα ανάρτησαν στο facebook το βίντεο και φωτογραφίες με υβριστικά σχόλια για να τρομοκρατήσουν την Κατερίνα. Επιπλέον ισχυρίστηκαν πως η Κατερίνα ήταν κορίτσι περίεργο και καταθλιπτικό. Με άλλα λόγια, δεν θεωρούσαν ότι οι φωτογραφίες που τράβηξαν στην Κατερίνα, ήταν η πραγματική αιτία που την οδήγησε στην απόπειρα αυτοκτονίας.

Στάση των συμμαθητών μετά το περιστατικό:

Κάποιες συμμαθήτριες άρχισαν να αναζητούν την παρέα της Κατερίνας και εκτός σχολείου, θέλοντας έτσι να αλλάξουν την αρνητική ψυχολογία της. Υπήρχε βέβαια και η κατηγορία εκείνη των παιδιών που θεώρησαν την αντίδραση της Κατερίνας απέναντι στις κινήσεις και τα περιπαιχτικά σχόλια και πειράγματα των συμμαθητριών της υπερβολική και ανόητη. Σχολίαζαν τη συμπεριφορά της Κατερίνας στο σχολείο ως καταθλιπτική και συνεχώς μιλούσαν πίσω από την πλάτη της για το περιστατικό.

Στάση των καθηγητών:

Στο σχολείο δεν έγιναν πολλές προσπάθειες από τους εκπαιδευτικούς για να προσεγγίσουν τη μαθήτριά που παρουσίαζε μια εσωστρεφή συμπεριφορά, όπως ομολόγησαν. Η υπεύθυνη καθηγήτρια του τμήματος είχε παρατηρήσει πως η Κατερίνα ήταν ντροπαλό και συνεσταλμένο κορίτσι και πως στα διαλείμματα του σχολείου δεν έκανε ιδιαίτερα παρέες με τα άλλα παιδιά. Αυτό όμως το απέδιδε και στο γεγονός ότι ήταν καινούρια στο σχολείο και χρειαζόταν χρόνο προσαρμογής. Απουσίαζε επίσης η επικοινωνία μεταξύ των καθηγητών και των μαθητριών-θυτών, καθώς παρουσίαζαν προκλητική συμπεριφορά και πριν το γεγονός.

Γονείς Κατερίνας

Οι γονείς της Κατερίνας παρόλο που πολλές φορές είχαν ακούσει τα παράπονά της για τα πειράγματα των συμμαθητριών της, πίστευαν πως ήταν κάτι παροδικό και πως το παιδί τους γρήγορα θα προσαρμοζόταν στο νέο σχολικό περιβάλλον. Δεν μπορούσαν να πιστέψουν πως είχε περιέλθει σε τόσο άσχημη ψυχολογική από τη συμπεριφορά των συμμαθητριών της, ώστε να οδηγηθεί σε απόπειρα αυτοκτονίας. Οι αυξημένες τους επαγγελματικές υποχρεώσεις και η προσπάθειά τους να εγκλιματιστούν και οι ίδιοι στη νέα πόλη, δεν τους άφησαν περιθώρια να κατανοήσουν το πρόβλημα της κόρης τους.

Γονείς κοριτσιών

Οι γονείς των τριών κοριτσιών που ενοχλούσαν την Κατερίνα δεν μπορούσαν να πιστέψουν πως τα παιδιά τους είχαν προκαλέσει κάτι τόσο σοβαρό. Προσπάθησαν να ακούσουν και την πλευρά των παιδιών τους που ισχυρίζονταν πως ήταν απλά αστεία και πειράγματα μεταξύ εφήβων και να κατανοήσουν και την πλευρά της Κατερίνας. Ισχυρίστηκαν πως αν οι γονείς της Κατερίνας είχαν λάβει σοβαρά τα παράπονα της κόρης τους και είχαν ενημερώσει τον Διευθυντή και τους καθηγητές για το πρόβλημα, ίσως να είχε αποτραπεί η απόπειρα αυτοκτονίας και γενικότερα οι σχέσεις μεταξύ των εμπλεκόμενων μαθητών να είχαν βελτιωθεί. Αν και δέχτηκαν αναγκαστικά την απομάκρυνση των παιδιών τους από τη σχολική μονάδα, έφυγαν από το σχολείο ισχυριζόμενοι πως τα πειράγματα των παιδιών τους δεν ήταν τόσο σοβαρή αιτία για απόπειρα αυτοκτονίας και πως οι γονείς της Κατερίνας θα έπρεπε να ψάξουν αλλού την αιτία.

Διευθυντής

Ο διευθυντής έμεινε άφωνος όταν ο πατέρας της Κατερίνας τον ενημέρωσε τηλεφωνικώς για το συμβάν και του διεμήνυσε πώς αν δεν εντόπιζε τις κοπέλες-θύτες θα προχωρούσε σε μήνυση εναντίον του σχολείου. Αμέσως συγκάλεσε το σύλλογο των καθηγητών και ανακοίνωσε το περιστατικό. Ρώτησε αν κάποιος είχε παρατηρήσει αν η Κατερίνα είχε διαφορές με άλλους συμμαθητές της και αν το τελευταίο διάστημα είχε αλλαγή στη συμπεριφορά της. Όταν μετά την μαρτυρία της υπεύθυνης καθηγήτριας, εντοπίστηκαν οι κοπέλες-θύτες, ο σύλλογος των διδασκόντων αποφάσισε την αποβολή των τριών μαθητριών από το σχολείο. Πρότεινε μάλιστα να μετεγγραφούν η καθεμιά σε διαφορετικό σχολείο για να διακοπεί η μεταξύ τους καθημερινή συναναστροφή.

Κλείσιμο(Διάρκεια 5 λεπτά): Ο εκπαιδευτικός ρωτάει τους μαθητές, τι τους άρεσε και τι τους δυσκόλεψε στη σημερινή δραστηριότητα. Εκφράζει κι αυτός τα δικά του συναισθήματα.

7η συνάντηση:

Θέμα: «Θυματοποίηση στο διαδίκτυο-B' μέρος: Τα φαινόμενα Grooming-Sexting-Phishing»

Εισαγωγή

Σκοπός της συνάντησης που παρουσιάζεται στη συνέχεια, είναι να τονιστούν οι κίνδυνοι και τα χαρακτηριστικά που ευνοούν τη θυματοποίηση και την εκμετάλλευση παιδιών κι εφήβων στο διαδίκτυο. Τέτοιοι είναι το φαινόμενο Grooming, το φαινόμενο Sexting και το φαινόμενο Phishing.(Πολλές χρήσιμες πληροφορίες ο εκπαιδευτικός μπορεί να αντλήσει από τον κόμβο του ασφαλούς διαδικτύου <http://internet-safety.sch.gr/>)

Grooming

Ο όρος Grooming περιγράφει τη συμπεριφορά ενός διαδικτυακού δράστη που στόχο έχει να εμπνεύσει εμπιστοσύνη σ' ένα παιδί για να συναντηθεί μαζί του. Το grooming είναι διαφορετικό από τις άλλες μορφές παιδικής κακοποίησης, καθώς η

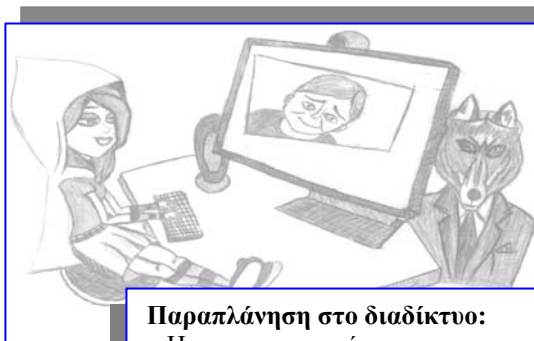
«Το πρόβατο ήταν λύκος»
Βασιλική Αλτίμπαση, Βασιλική Ζάρα
5^ο Λύκειο 2012-13

σωματική επαφή **δεν είναι απαραίτητη** προκειμένου να θυματοποιηθεί ένα παιδί ή έφηβος αφού το διαδίκτυο ευνοεί τη χρόνια θυματοποίηση μέσω για παράδειγμα διανομής φωτογραφιών που μπορούν να μείνουν για πάντα.

Μια από τις συχνές πρακτικές που χρησιμοποιεί ο θύτης είναι η δημιουργία ψεύτικης ταυτότητας, δίνοντας ψεύτικο όνομα, κυρίως ψεύτικη ηλικία και ακόμη παραπλανητική φωτογραφία. Ο θύτης

επίσης, αντιγράφει ακριβώς το παιδί όσον αφορά τη συναισθηματική του κατάσταση, τα ενδιαφέροντά του. Για παράδειγμα αν ο έφηβος πει ότι αισθάνεται μόνος ή ότι έχει κάποια προβλήματα με τους γονείς του, ο θύτης θα απαντήσει πως κι αυτός βιώνει τα ίδια προβλήματα και τα ίδια συναισθήματα και θα ζητήσει τη φιλία. Έτσι οι άμυνες του παιδιού δεν είναι ενεργοποιημένες καθώς πιστεύει ότι συνομιλεί με έναν συνομήλικο. Όσο πιο έμπιστες πληροφορίες γνωρίζει ο θύτης τόσο το παιδί εξαρτάται απ' αυτόν. Το σεξουαλικό στοιχείο θα εισαχθεί μεταξύ του δράστη και του παιδιού εφόσον έχει καλλιεργηθεί η εμπιστοσύνη κι έχει ισχυροποιηθεί ο δεσμός ανάμεσά τους κι αυτό μπορεί να πάρει πολύ καιρό.

Μέσα από την σχέση αυτή προκαλούνται σιγά-σιγά συζητήσεις σεξουαλικής φύσεως και πολλές φορές γίνεται ανταλλαγή φωτογραφιών πορνογραφίας για να δοθεί η αίσθηση ότι αυτό είναι κάτι το

Παραπλάνηση στο διαδίκτυο:
«Η κοκκινোসκουφίτσα»
Ρέα Βαρσαμογιάννη, Βασιλική Ζάρα
5^ο Λύκειο 2012-13

αποδεκτό και φυσιολογικό.

Αν το παιδί προσπαθήσει να διακόψει τη σχέση, μπορεί να απειληθεί από το θύτη με τη δημοσιοποίηση προσωπικών στοιχείων που του είχε εμπιστευτεί.

Χρειάζεται προσοχή γιατί, σύμφωνα με τις έρευνες, όσο περισσότερο χρόνο οι έφηβοι και προπαντός τα κορίτσια ξοδεύουν στο διαδίκτυο, τόσο περισσότερες πιθανότητες έχουν να εκδηλώσουν επικίνδυνες συμπεριφορές, όπως το να στείλουν προσωπικές τους φωτογραφίες σε αγνώστους ή να συναντήσουν κάποιο άτομο που γνώρισαν διαδικτυακά (Berson, 2005). Είναι επίσης απαραίτητη η επαγρύπνηση των γονέων, εκπαιδευτικών αλλά και των υπόλοιπων ειδικών για την προστασία των παιδιών.

Sexting

Τι είναι το φαινόμενο sexting: Είναι ένας ανεπίσημος όρος για την αποστολή γυμνών ή σχεδόν γυμνών εικόνων, μέσω γραπτών μηνυμάτων. Είναι μια παράνομη δραστηριότητα όταν πρόκειται για παιδιά κάτω των 18 ετών. Ωστόσο αυτή η αξιόποινη πράξη, υποβαθμίζεται έστω κι αν κάποιοι έφηβοι συνήθως πιάνονται.

Γιατί όμως οι έφηβοι να στείλουν ακατάλληλες φωτογραφίες του εαυτού τους; Τρία σενάρια είναι χαρακτηριστικά:

Οι νεότεροι έφηβοι έχουν την τάση να στέλνουν μηνύματα κι άρα και sext αντί της πραγματικής φυσικής επαφής. Κάποιοι μαθητές χρησιμοποιούν αυτόν τον τρόπο για να ελέγξουν την κατάσταση για τη δημιουργία σχέσης ή ως μέρος ρομαντικής αλληλεπίδρασης.

Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να γνωρίζουν πως το sexting είναι διαδεδομένο στα Γυμνάσια και Λύκεια. Οι μαθητές θα πρέπει να γνωρίζουν πως αν πρόκειται να στείλουν μια ανάρμοστη φωτογραφία είναι σαν να τη στέλνουν σ' ολόκληρο το σχολείο. Συνήθως τέτοιες περιπτώσεις καταλήγουν σε θυματοποίηση παιδιών μετά το χωρισμό από μια σχέση καθώς οι φωτογραφίες αποστέλλονται σε όλο το σχολείο με καταστροφικές συνέπειες για το παιδί θύμα. (Ακόμη περισσότερες πληροφορίες στο σύνδεσμο: <http://internet-safety.sch.gr/index.php/ekp/167-sexting>)

Όχι στη διακίνηση προσωπικών φωτογραφιών από το κινητό

*Ζωγραφική: Κατερίνα Κατράκη
5^ο Λύκειο 2012-13*

Phishing

Προέρχεται από το συνδυασμό των λέξεων Password(κωδικός πρόσβασης) και fishing(ψάρεμα). Είναι μια μέθοδος υποκλοπής προσωπικών στοιχείων, συνήθως για οικονομική εξαπάτηση. Εμείς σαν πρόγραμμα Αγωγής Υγείας ενημερώνουμε τους μαθητές μας για το πόσο εύκολο είναι να πέσει κάποιος θύμα και να του κλέψουν τον κωδικό στο Facebook και να αποκτηθεί πρόσβαση στα προσωπικά δεδομένα.

Κάθε ιστοσελίδα στο "πίσω" μέρος της έχει ένα κώδικα σε μια γλώσσα προγραμματισμού. Οι εντολές αποτελούνται από απλές λέξεις της αγγλικής γλώσσας. Για παράδειγμα εύκολα μπορεί να γίνει κατανοητή η εντολή: `bg_color!` Προφανώς πρόκειται για μια εντολή η οποία καθορίζει το χρώμα του φόντου διότι το `bg` αποτελεί αρχικά της λέξης `BackGround` δηλαδή φόντο.! Με μία μετατροπή από μέρους του υπολογιστή μπορούμε να πάρουμε το εξής αποτέλεσμα: `RED=0, GREEN=0, BLUE=139`, (κλίμακα RGB)! Αυτό το χρώμα δεν είναι άλλο από το μπλέ

της μπάρας του Facebook! Αν κάποιος λοιπόν αντιγράψει μόνο αυτήν την εντολή, θα λάβει ως αποτέλεσμα την δημιουργία μιας άδειας σελίδας, με φόντο ίδιο με το χρώμα του Facebook! Αν αντιγράψει όλες τις εντολές της σελίδας εισόδου στο Facebook, θα λάβει ως αποτέλεσμα, την δημιουργία μιας πανομοιότυπης σελίδας! Ο κάθε χρήστης μπορεί να βρει τον κώδικα της σελίδας, με δύο κλικ!

Η σελίδα αυτήν δεν παύει όμως μετά την εισαγωγή των προσωπικών στοιχείων, (e-mail, password), να τα αποστέλλει κρυπτογραφημένα στο facebook και κανονικά να σας εισάγει στο προφίλ σας! Ένας κακοήθης χρήστης, με σχετικές γνώσεις, μπορεί να παραμετροποιήσει την παραπάνω σελίδα ώστε τα στοιχεία που εισήχθησαν, να μην αποστέλλονται στο facebook αλλά σε έναν server της επιλογής του, με σκοπό την ανάγνωσή τους και συνεπώς της παραβίασης του προσωπικού λογαριασμού! Η διαδικασία αυτή προφανώς είναι αποτελεσματική σε ανυποψίαστους χρήστες με γνώσεις όχι πέρα από την απλή περιήγηση στο διαδίκτυο! Το φαινόμενο αυτό ονομάζεται phishing (ψάρεμα) διότι η διαδικασία μοιάζει με "ψάρεμα" στοιχείων, και είναι πολύ διαδεδομένο σε κάθε γωνιά της Γης!

Στόχοι:

- A. Αναγνώριση των φαινομένων Grooming-Sexting-Phishing
- B. Εκμάθηση αναζήτησης ζητημάτων ασφάλειας στο διαδίκτυο σε ιστοχώρους κοινωνικής Δικτύωσης
- Γ. Γνώση για τα περι δημοσίευσης φωτογραφιών ή βίντεο
- Δ. Επισήμανση της ατομικής ευθύνης στις διαδικτυακές συνήθειες των εφήβων

Μεθοδολογία:

- Προβολή βίντεο
- Μελέτη περίπτωσης
- Συζήτηση
- Φωτοτυπία ερωτήσεων κατανόησης

Υλικά-Μέσα:

- Φωτοτυπίες δραστηριοτήτων
- Βιντεοπροβολέας (Προτζέκτορας)
- Διαδίκτυο
- Ψηφιακή κάμερα για την αποτύπωση στιγμιότυπων από την παρουσίαση
- Κόλλες A4

Δραστηριότητες:

1η δραστηριότητα(Διάρκεια 5 λεπτά): Ο εκπαιδευτικός κάνει σύνδεση με το προηγούμενο εργαστήριο για τις επιπτώσεις της ηλεκτρονικής θυματοποίησης και εισαγωγή του σημερινού, τονίζοντας ότι για τη θυματοποίηση στις μορφές που θα προσεγγιστούν, μεγάλη σημασία παίζει και η προσωπική ευθύνη με τη διαδικτυακή συμπεριφορά μας και τη γενικότερη συμπεριφορά στη χρήση των νέων τεχνολογιών.

2η δραστηριότητα(Διάρκεια 15 λεπτά):

Ο εκπαιδευτικός μεταδίδει πληροφορίες για το φαινόμενο του Grooming σύμφωνα μ' αυτές που υπάρχουν στην εισαγωγή της σημερινής συνάντησης. Στη συνέχεια προβάλλεται το βίντεο «Η κοκκινোসκουφίτσα στο διαδίκτυο»(Διάρκεια 1:42'')
Διεύθυνση youtube: http://www.youtube.com/watch?v=8_EYbxQV0k.
Ακολουθεί συζήτηση μέσω της οποίας προσπαθεί να προσεγγίσει τις διαδικτυακές συνήθειες των εφήβων και να εντοπίσει συμπεριφορές υψηλού κινδύνου.

Παίρνει υπόψη του τις παρακάτω ερωτήσεις:

Το ερωτηματολόγιο του Grooming

1. Ποιους αφορά;
2. Πού μπορεί να συμβεί;
3. Με ποιον τρόπο μπορεί ένα άτομο να γίνει αντικείμενο σεξουαλικής παρενόχλησης στο διαδίκτυο;
4. Ποια στοιχεία μπορούν να μας βάλουν σε υποψία ότι έχουμε πέσει θύμα grooming;
5. Ποιοι έφηβοι όσον αφορά την ηλικία και με ποιες συμπεριφορές είναι περισσότερο ευάλωτοι;
6. Ποια είναι τα μέτρα πρόληψης;
7. Πώς πρέπει να κινηθούμε σε περίπτωση περιστατικού σε εξέλιξη;

3η δραστηριότητα(Διάρκεια 15 λεπτά):

Ο εκπαιδευτικός μεταδίδει πληροφορίες για το φαινόμενο του Sexting σύμφωνα μ' αυτές που υπάρχουν στην εισαγωγή της σημερινής συνάντησης. Προβάλλεται το βίντεο «Sexting safety tips (1 of 3): Don't encourage it!»(Διάρκεια 1:20'). Διεύθυνση youtube:

http://www.youtube.com/watch?v=YxfWaD_8NRs&list=PL652A960D6DCC6F1

F.

Ακολουθεί συζήτηση, με στόχο να κατανοήσουν οι μαθητές το φαινόμενο και να μπορούν να το αναγνωρίζουν. Στη συζήτηση διερευνώνται και οι διαδικτυακές συνήθειες των εφήβων για να επισημανθούν ποιες είναι υψηλού κινδύνου.

4η δραστηριότητα(Διάρκεια 15 λεπτά):

Ο εκπαιδευτικός μεταδίδει πληροφορίες για το φαινόμενο του Phishing σύμφωνα μ' αυτές που υπάρχουν στην εισαγωγή της σημερινής συνάντησης.

Απλές συμβουλές για την ασφάλεια των δεδομένων στο Facebook και στην έκδοση για κινητά τηλέφωνα

1. Κλειδώστε τη συσκευή σας
2. Χρησιμοποιήστε ένα διαφορετικό κωδικό πρόσβασης για το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο και το λογαριασμό σας στο Facebook
3. Βεβαιωθείτε ότι είναι ενεργοποιημένη η ασφαλής περιήγηση (Secure Browsing)
4. Ενεργοποιήστε τις ειδοποιήσεις κατά τη σύνδεσή στο λογαριασμό σας
5. **Προσοχή!!!** Χρησιμοποιήστε τη λειτουργία «Αξιόπιστες Επαφές» (Trusted Contacts). **Όχι!!!**

Πρόκειται για μία σχετικά νέα λειτουργία του Facebook που ζητά να επιλέξουμε μία μικρή ομάδα από αξιόπιστους φίλους. Σε περίπτωση που δεν μπορούμε να αποκτήσουμε πρόσβαση στο λογαριασμό μας, το Facebook θα στείλει μία σειρά από διαφορετικούς κωδικούς στους φίλους μας, που όταν τους συνδυάσουμε όλους μαζί, θα μπορέσουμε να πάρουμε και πάλι τον έλεγχο του λογαριασμού μας.

Αυτή ακριβώς η λειτουργία μπορεί να χρησιμοποιηθεί από κακόβουλο για να αποκτήσει πρόσβαση σε έναν λογαριασμό.

5η δραστηριότητα(Διάρκεια 10 λεπτά):

Ο εκπαιδευτικός συνδυάζοντας τις τρεις θεματικές τονίζει πως είναι σημαντικό στους εφήβους να διαφυλάττουν τα προσωπικά δεδομένα τους και να μην δημοσιεύουν πληροφορίες ή φωτογραφίες που δε θέλουν να τις βλέπει ο καθένας. Σαν επίλογος προβάλλεται το βίντεο του 5ου Λυκείου με τίτλο «Σκέψου πριν κλικάρεις»(Διάρκεια 1:01')

6η δραστηριότητα(Διάρκεια 25 λεπτά):

Ο εκπαιδευτικός χωρίζει τους μαθητές σε ομάδες και τους ζητά να μελετήσουν τρία κείμενα που έχουν δημοσιευθεί στον τύπο:

1. Το grooming βάζει τα παιδιά μας σε κίνδυνο στο ίντερνετ

21-1-2013

Στα χέρια των αστυνομικών αρχών βρίσκεται ένας 21χρονος, ο οποίος κατηγορείται για πορνογραφία ανηλίκων μέσω διαδικτύου, εκβίαση και παραβίαση της νομοθεσίας περί προσωπικών δεδομένων.

Ειδικότερα, σύμφωνα με καταγγελία 15χρονης, η οποία διαμένει μόνιμα στο Ηνωμένο Βασίλειο, πριν από περίπου ένα χρόνο άρχισε να συνομιλεί με άγνωστο άτομο, μέσω προφίλ που διατηρούσε στη σελίδα κοινωνικής δικτύωσης «Facebook». Κατά τη διάρκεια των συνομιλιών, την έπεισε να του αποστείλει προσωπικές της, γυμνές φωτογραφίες.

Σύμφωνα με την εφημερίδα [ΤΟ ΕΘΝΟΣ](#) το επόμενο χρονικό διάστημα και αφού η ανήλικη αρνούταν να του αποστείλει περισσότερες φωτογραφίες, την εκβίαζε ότι θα δημοσιοποιούσε στο διαδίκτυο τις φωτογραφίες που ήδη κατείχε και παράλληλα θα ενημέρωνε τη μητέρα της και τρίτα πρόσωπα.

Λόγω των εκβιασμού και των απειλών του δράστη, η ανήλικη αναγκάστηκε να του στείλει και άλλες φωτογραφίες, καθώς και βίντεο. Μετά από άρνησή της να του στείλει ακόμη περισσότερα αρχεία, ο δράστης παραβίασε το προφίλ της και αλλάζοντας τους κωδικούς πρόσβασης, ανήρτησε 370 γυμνές φωτογραφίες της.

Επιπλέον, επικοινωνούσε τηλεφωνικά μαζί της και την απειλούσε ότι θα πάει στο σπίτι της με φίλους του για να τη χτυπήσει.

Το χρονικό της όλης υπόθεσης, επιβεβαιώθηκε και με υπόμνημα, που υπέβαλε η μητέρα της στην Υποδιεύθυνση Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος, περιγράφοντας επιπλέον τις επιπτώσεις στο οικογενειακό και κοινωνικό περιβάλλον της κόρης της.

Από την επιτόπια αυτοψία στα αρχεία του υπολογιστή, βρέθηκαν αρχεία βίντεο και φωτογραφιών της 15χρονης ενώ βρέθηκαν φωτογραφίες και από άλλο άτομο, το οποίο ήταν στα όρια της ανηλικότητας.

Επιπλέον, όπως προέκυψε ο δράστης συνομιλούσε με την ανήλικη χρησιμοποιώντας στο προφίλ του στοιχεία συγγενικού του προσώπου.

Θέμα: Φανταστείτε και περιγράψτε το περιβάλλον της ιστορίας

2. Η μόδα του «sexting» κερδίζει έδαφος , αλλά οι συνέπειες μπορεί να είναι απρόβλεπτες

Ολοένα και περισσότεροι έφηβοι συνηθίζουν να ανταλλάσσουν φωτογραφίες του εαυτού τους με άσεμνο περιεχόμενο μέσω των κινητών τηλεφώνων, με αποτέλεσμα να εκτίθενται ανεπανόρθωτα και να γίνονται συχνά αντικείμενο κάθε λογής εκφοβισμών και εκβιασμών από κακοήθεις, προειδοποιεί το Κέντρο κατά της Παιδικής Εκμετάλλευσης και Ηλεκτρονικής Προστασίας (CEOP) της Βρετανίας.

Αυτή η πρακτική που κερδίζει συνεχώς έδαφος και είναι γνωστή ως «sexting», λειτουργεί ως πηγή άντλησης εικόνων από ιστοσελίδες που χρησιμοποιούν οι παιδαγωγοί, χωρίς να το γνωρίζουν οι αποστολείς, τονίζει το Κέντρο.

«Δεχόμαστε έναν ολοένα και μεγαλύτερο αριθμό καταγγελιών από το κοινό, τόσο από παιδιά όσο και από γονείς, οι οποίοι ανησυχούν για τις επιπτώσεις αυτής της συμπεριφοράς», τονίζει η Ελεν Πεν, επικεφαλής του τμήματος εκπαίδευσης του CEOP.

«Διαπιστώνουμε ότι ολοένα και περισσότερα παιδιά παράγουν εικόνες του εαυτού τους με σεξουαλικό περιεχόμενο και στη συνέχεια βλέπουμε αυτή τη φυσιολογική τάση του παιδιού για σεξουαλική διερεύνηση να μετατρέπεται σε κοινό κτήμα», προσθέτει. Μία έρευνα που πραγματοποιήθηκε στη Βρετανία μεταξύ 2.000 εφήβων, έδειξε ότι περισσότερο από το ένα τρίτο ατόμων ηλικίας 11 – 18 ετών έλαβαν ένα κείμενο σεξουαλικού περιεχομένου μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, ενώ 70% των ατόμων αυτών γνώριζαν ποιός ήταν ο αποστολέας.

Η Ελεν Πεν υπογραμμίζει ότι η ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη των κινητών τηλεφώνων, όπως το bluetooth και η δυνατότητα να στέλνει κανείς μία εικόνα ή ένα βίντεο με το πάτημα ενός κουμπιού, κάνει αυτή τη «μόδα» να εξαπλώνεται ραγδαία με απρόβλεπτες συνέπειες.

Θέμα: Ένα ζευγάρι εφήβων ανταλλάσσει φωτογραφίες σεξουαλικού περιεχομένου. Κάποιες απ' αυτές το αγόρι τις δημοσίευσε στη σελίδα του στο Facebook. Φίλοι του, τις αντέγραψαν. Ποια είναι τα συναισθήματα της κοπέλας; Φταίει η συμπεριφορά της για την κατάληξη;

3. Επικίνδυνες διαστάσεις παίρνει στη Βρετανία το φαινόμενο των παιδόφιλων που υποκλέπτουν γυμνές φωτογραφίες που ανταλλάσσουν έφηβοι μεταξύ τους

Η Οργάνωση Παρατήρησης Διαδικτύου σημειώνει ότι το «sexting», όπως ονομάζεται η ανταλλαγή γυμνών φωτογραφιών μέσω κινητών τηλεφώνων, παρατηρείται ακόμη και σε παιδιά που δεν έχουν κλείσει ακόμη τα 13 τους χρόνια. Αυτή η μόδα έχει κάνει ακόμη πιο αδίστακτους τους παιδόφιλους, οι οποίοι χακάρουν τα τηλέφωνα και στη συνέχεια οι φωτογραφίες βρίσκονται δημοσιευμένες σε παιδοφιλικές ιστοσελίδες.

Αναλυτές της Οργάνωσης Παρατήρησης Διαδικτύου, αναζητούσαν επί 40 ώρες στοιχεία και αποδείξεις που θα τους φέρουν πιο κοντά στα «άρρωστα μυαλά».

Οι αριθμοί είναι τρομακτικοί. Εντόπισαν 12.224 φωτογραφίες σε 70 παιδοφιλικές ιστοσελίδες. Βέβαιοι είναι πάντως ότι τα νούμερα είναι πολύ υψηλότερα.

Οι ειδικοί συστήνουν στους γονείς των εφήβων να παρακολουθούν τους λογαριασμούς των κινητών των παιδιών τους, ώστε να έχουν μια εικόνα του τι συμβαίνει στη ζωή τους.

Ταυτόχρονα, είναι σημαντικό να κατανοήσουν πως υπάρχει ο κίνδυνος δίωξης, εξαιτίας της κατοχής παιδικού πορνογραφικού υλικού.

Θέμα: Πρέπει να παρακολουθούνται τα κινητά των εφήβων από τους γονείς τους; Πώς πρέπει να καθοδηγηθούν οι έφηβοι ώστε να συνειδητοποιήσουν τον κίνδυνο και να προστατέψουν τον εαυτό τους;

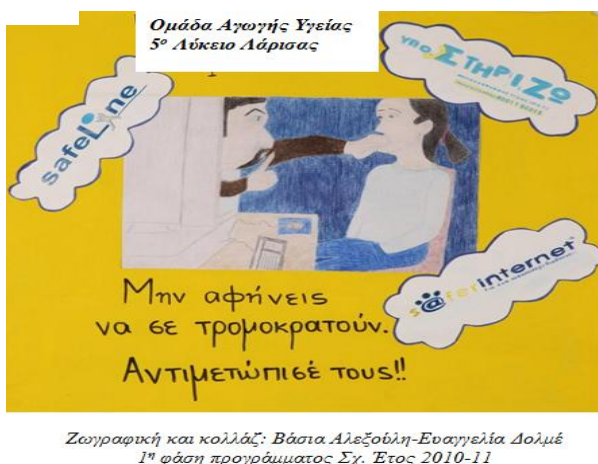
Στόχος είναι να περάσει το μήνυμα στους μαθητές, πως δεν έχει κανένας το δικαίωμα να μας κάνει να νιώθουμε άσχημα στο διαδίκτυο. Αν το κάνει, μπορούμε να το αναφέρουμε (Safeline, Γραμμή βοήθειας ΥΠΟΣΤΗΡΙΩ). Είναι σημαντικό να ξέρουν πού να απευθυνθούν. Η Safeline μπορεί να κατεβάσει το προφίλ και να το προωθήσει στην αστυνομία.

Κλείσιμο(Διάρκεια 5 λεπτά): Ο εκπαιδευτικός κλείνει την παρούσα συνάντηση τονίζοντας πως αυτό που πρέπει να ξέρουν οι μαθητές, είναι ότι σχεδόν κάθε μορφή κινδύνου που διατρέχει ένα παιδί στο φυσικό κόσμο, όπως ο εκφοβισμός, η σεξουαλική παρενόχληση και η αποπλάνηση, μεταφέρεται με παλιούς και νέους όρους στο διαδίκτυο.

Θύτες, θύματα και παρατηρητές
Ναπολέον Μουλάς

Ρωτάει τι τους εντυπωσίασε και τι τους δυσκόλεψε. Εκφράζει κι ο ίδιος την άποψή του.

Ζωγραφική και κολλάζ: Βάσια Αλεξοπούλη-Ευαγγελία Δολμέ
1^η φάση προγράμματος Σχ. Έτος 2010-11

8η συνάντηση:

Θέμα: «Ρατσισμός στο σχολείο και το διαδίκτυο»

Η πολυπολιτισμικότητα είναι γεγονός για τις περισσότερες σύγχρονες κοινωνίες. Αυτό οφείλεται σε παράγοντες ιστορικούς, οικονομικούς και πολιτικούς, όπως το τέλος της αποικιοκρατίας η μετανάστευση, η προσφυγιά, αλλά και η ελεύθερη διακίνηση εργαζομένων στη ζωή της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Όλες οι εθνικά συγκροτημένες κοινωνίες αναγκάζονται «να υποδεχθούν» ή να ανεχθούν ένα διαρκώς αυξανόμενο αριθμό «ξένων» που τα ενσωματώνουν ως προς την πρακτική τους λογική, αλλά όχι ως προς τις εξωτερικές πολιτιστικές τους συμπεριφορές. Οι ξένοι αυτοί έχουν ή εξαναγκάζονται να αποκτήσουν, ακριβώς τις ίδιες θεμελιακές οικονομικές συμπεριφορές με τους ντόπιους, τους οποίους και ανταγωνίζονται με άνισους μεν όρους, αλλά με παρόμοια όπλα.

Οι άλλοι που διακρίνονται από το χρώμα του δέρματος τους, τη γλώσσα τους ή τη θρησκεία τους εγκαθίστανται σε ολοένα μεγαλύτερους αριθμούς στην εθνική επικράτεια και μεθοδεύουν την επιβίωση τους με τον ίδιο τρόπο όπως και οι ιθαγενείς. Σε περιόδους κρίσης ανεργίας και αύξουσας ανασφάλειας είναι φυσικό να αποτελέσουν τους από μηχανής αποδιοπομπαίους τράγους και μάλιστα με το επιχείρημα ότι ανήκουν σε διαφορετικούς πολιτισμούς. (Κ. Τσουκαλάς 1998)

Όμως, πέρα από τους μετανάστες, το φαινόμενο αυτό υπάρχει και ανάμεσα στις κοινωνικές τάξεις. Πάντα υπήρχαν οι διαφορές κοινωνικής προέλευσης, πολιτισμικού κεφαλαίου, γλωσσικών ποικιλιών, φύλου.

Ο μαθητής από το ορεινό χωριό που έχει διαφορετική προφορά και στιγματίζεται για αυτήν, η μαθήτριά που μεγαλώνει χωρίς τον έναν ή και τους δύο γονείς της, ο μαθητής που ζει στο υπόγειο και βλέπει για πρώτη φορά στην ζωή του βιβλίο, όλα αυτά συνιστούν όψεις «πολιτιστικής πολυμορφίας», που στην ουσία της στηρίζεται στις κοινωνικές ανισότητες.

Επομένως οι κοινωνικές σχέσεις που διαμορφώνονται στους κόλπους μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας μπορεί να έχουν σχέσεις άνισες μεταχείρισης, διακρίσεων και προκαταλήψεων.

Το σχολείο που ομολογουμένως είναι η μικρογραφία της κοινωνίας αντανακλά αυτή την πραγματικότητα. Από την άλλη πλευρά όμως είναι από τους σημαντικούς κοινωνικούς θεσμούς, που μπορεί να κάνει πρωτογενή πρόληψη, ενισχύοντας τις δράσεις για την προάσπιση των δικαιωμάτων όλων των παιδιών, το δικαίωμα της ετερότητας και την αποτροπή φαινομένων ρατσισμού και διακρίσεων στη σχολική κοινότητα.

Επίσης είναι πολύ σημαντικό να αντιληφθούμε την ύπαρξη του φαινομένου του ρατσισμού και στο χώρο του διαδικτύου, αφού πλέον δεν διαμορφώνει μια εικονική πραγματικότητα, αλλά είναι η συνέχεια της πραγματικότητας.

Επομένως το διαδίκτυο μπορεί να συμβάλλει και στην αναπαραγωγή κοινωνικών διαχωρισμών.

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών είναι πρωταρχικός. Για να ανταποκριθεί στις σύγχρονες προκλήσεις χρειάζεται να μετασχηματίσει τις δράσεις και τον προσανατολισμό τους. Το ανθρωπιστικό ιδεώδες, οι αρχές και οι αξίες της Δημοκρατίας είναι μερικές από τις πρακτικές που πρέπει να υιοθετήσει.

Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να αισθάνονται πρώτα εκείνοι ασφαλείς ιδιαίτερα στον χώρο εργασίας τους για να μπορούν να κάνουν και τους μαθητές τους να νιώθουν ασφαλείς στο σχολείο τους. Η μοναδική σχέση δασκάλου μαθητή έχει όλα τα εχέγγυα για να βοηθήσει τους μαθητές να προσδιορίσουν τις αξιακές τους θέσεις και να τους καθοδηγήσει σαν άτομα και σαν ομάδα να αντιληφθούν ότι η συνοχή και η ανάπτυξη,

η εξέλιξη της κοινωνίας στηρίζονται στην ειρηνική συνύπαρξη των ατόμων. Στην αλληλοκατανόηση και αλληλεκτίμηση. Στην αποδοχή και το σεβασμό της πολιτισμικής ετερότητας. Στην εμπέδωση της αλληλεγγύης. Στην καταπολέμηση ρατσιστικών τάσεων στερεοτύπων και προκαταλήψεων καθώς και πράξεων μισαλλοδοξίας και ξενοφοβίας.

Η μισαλλοδοξία και οι διακρίσεις είναι ένα καταφύγιο για την αδυναμία και την άγνοια. Την παραδοχή και την κατανόηση τις περιμένουμε μόνο από τους δυνατούς.

Εργαστήριο (Διάρκεια 90 λεπτά)

Στόχος:

A. Οι μαθητές να μάθουν για το ρατσισμό και τις διακρίσεις

B. Να γίνουν υπεύθυνοι και ενεργοί πολίτες

Γ. Να σέβονται τα δικαιώματα όλων

*Η διαφορετικότητα είναι ο πολιτισμός μας-
Ο ρατσισμός νοσηρή συμπεριφορά προς τον
ανθρωπισμό*

*

**

** Η εικόνα είναι από το διαδίκτυο*

*** Λίμνη Καστοριάς Φθινόπωρο 2013*

Δραστηριότητα 1: Μελέτη περίπτωσης (ανάλυση περιεχομένου)

Υλικό:

«Το αφρόλουτρο» από το βιβλίο της Κ. Αδαλόγλου «Βγήκε ένας ήλιος χλωμός»

Κόλλες Α4, στυλό

Διαδικασία:

Χωρίζουμε τα παιδιά σε ομάδες.

Διαβάζουμε το κείμενο.

Με βάση το κείμενο να συζητήσουν στην ομάδα την προσαρμογή του ήρωα στο ελληνικό σχολείο και κοινωνικό περιβάλλον.

Τα ερωτήματα που θα θέσουν:

- Προέλευση
- Οικογενειακή κατάσταση
- Επάγγελμα και εργασία γονέων
- Η σχέση του με τους γονείς
- Η ακαδημαϊκή του πρόοδος
- Η κοινωνική ένταξη στο σχολικό περιβάλλον και στην ευρύτερη κοινωνία
- Οι προσδοκίες του για το μέλλον

Διάρκεια 30 λεπτά

Κείμενο:

Σήμερα μετά το σχολείο πήγα αμέσως στο σουπερ-μάρ-
 κει. Έβγαλα από την τσέπη μου δέκα ευρώ. Από τον
 χοντρό τα πήραμε. Με τον Γιώργο. Στον τοίχο τον στρι-
 μώξαμε. Έκλαιγε. Αν μιλήσεις χάθηκες, ο Γιώργος του
 είπε. Δεν μίλησε. Είκοσι ευρώ χαρτζιλίκι είχε. Τα πή-
 ραμε. Χοντρός είναι και έκλαιγε. Πήγα και πήρα ένα
 αφρόλουτρο. Από αυτό που διαφημίζουν στην τηλεό-
 ραση. Όχι από το δικό μας μαγαζί, των Ρωσοπόντιων
 που λένε, από Μασούτη. Πήγα σπίτι. Η μάμα έφυγε το
 απόγευμα. Πήγε στην κυρία Τασούλα, σιδερώνει τις
 Τετάρτες. Πολύ καλή κυρία η κυρία Τασούλα. Σοκο-
 λάτες στέλνει. Και καραμέλες. Και παντελόνια. Ο ένας
 ο γιος της σαν και μένα είναι. Περίεργα με κοιτάζουν
 σχολείο που φοράω τέτοια ρούχα. Σαν τα δικά τους. Και
 φόρμες adidas. Ο μπαμπάς στην Αριστοτέλους πήγε.
 Τσιγάρα πουλάει, άμα δεν έχει μεροκάματο. Μόνος
 ήμουν. Το θερμοσίφωνο άναψα, τη μπανιέρα γέμισα
 νερό. Η μάνα θα με σκότωνε, αν με έβλεπε. Όλες τις
 βρισιές ρώσικα. Το αφρόλουτρο ωραία μύριζε. Γέμισε
 το νερό αφρούς. Σαν κι αυτούς ήμουν. Που δεν με θέ-
 λουν. Που δεν ξέρω τα ελληνικά. Μαθηματικά όμως
 καταλαβαίνω. Πιο καλά τα καταλαβαίνω. Αλλά πάλι
 δεν μιλάω. Κι αυτοί γελάνε. Χαζός είμαι νομίζουν, αλ-
 λά φταίω κι εγώ που δεν μιλάω. Θυμώνω και δεν μι-
 λάω. Η ώρα περνάει. Ωραία είναι στον αφρό. Τα νερά
 να μαζέψω. Παντού νερά. Ο Γιώργος μου είπε στις πέ-
 ντε έλα, θα είναι κι άλλοι, μεγάλη επιχείρηση είπε.
 Όχι κάποιον να δείρουμε. Ξέρει δεν μ' αρέσει, εγώ άλ-
 λη φορά δεν δέρνω του είπα, και τον χοντρό πολύ λυ-
 πήθηκα. Λεφτά θα μας έδιναν κάτι κύριοι, πολύ καλοί
 είπε, πλούσιοι κύριοι, μόνο να μεταφέρουμε ελαφρά
 πράγματα, σαν σακουλάκια είπε, δεν κατάλαβα, μην εί-
 σαι μαλάκας, γελούσε. Πέρασε πέντε. Δεν θα πάω. Κα-
 λά είναι στον αφρό. Όπως αυτοί μυρίζω. Δεν θέλω να
 πάω με τους άλλους. Φοβάμαι. Και τον χοντρό λυπό-
 μουν. Αλλά τα ευρώ ήθελα. Την άσκηση μαθηματικά θα
 κάνω. Ιστορία λίγο θα μάθω. Γι' αυτούς στην Κρήτη,
 Μίνως τους είπε η κυρία; Νησί είναι η Κρήτη. Και η
 Κύπρος. Στην Κύπρο καλές δουλειές έχει, λέει ο πα-
 τέρας. Μ' αρέσουν τα νησιά. Ωραία θα είναι. Γύρω-γύ-
 ρω θάλασσα. Μέσα στο νερό να είσαι. Και τώρα αυτή
 την εργασία γράφω. Για την κυρία στη Γλώσσα. Η κυ-
 ρία θέλει να γράφω. Και να μιλάω. Τη γνώμη μου να
 λέω. Όπως μπορώ να λέω. Με περιμένει. Με τα μέ-
 τια της με κοιτάει και σαν να λέει έλα πες το. Ημερο-
 λόγιο είπε. Στο ημερολόγιο την καρδιά μας ανοίγουμε.
 Έτσι είπε.

Συζήτηση σε ολομέλεια. Απαντούν στα ερωτήματα. Αναφέρονται στα συναισθήματα του ήρωα του κειμένου αλλά και στα δικά τους.

Προσδιορίζονται οι έννοιες: ρατσισμός, στερεότυπα, προκατάληψη, πρόσφυγας, μετανάστης, μειονότητα, κοινωνικός αποκλεισμός ανεκτικότητα. **Διάρκεια 30 λεπτά**

Δραστηριότητα 2:

- Μοιράζουμε στα παιδιά τα δύο πρώτα άρθρα των αρχών της UNESCO για τις φυλές και τις φυλετικές προκαταλήψεις.

- Αφήνουμε τους μαθητές να εστιάσουν στα σημεία που τους εντυπωσιάζουν και τους εκφράζουν περισσότερο.

Δίνεται η δυνατότητα να εκφραστούν μέσα από σύντομα κείμενα ή στίχους, καλλιτεχνική δημιουργία με σκίτσα, σύντομη δραματοποίηση ή οτιδήποτε άλλο μπορεί να αποτυπώσει την αντίθεση τους στο ρατσισμό.

Εναλλακτική Δραστηριότητα: Χωρίζουμε τους μαθητές σε ομάδες. Δίνουμε στα παιδιά μπαλόνια και μαρκαδόρους. Ζητάμε να γράψουν πάνω τους φόβους που θα είχαν αν έπρεπε να ζήσουν σε μια άλλη χώρα.

Ανακοινώνουν στην ολομέλεια τι έγραψαν και σπάνε τα μπαλόνια.

Διάρκεια 30 λεπτά

Ιστοσελίδες για αναζήτηση σχετικού υλικού:

www.0-18.gr

www.unhcr.gr

www.diaforetikothta.gr

www.unicef.gr/reports/symb.php#2

www.amnesty.org.gr

www.ministryofjustice.gt

www.nchr.gr

Το υλικό και το περιεχόμενο αυτής της συνάντησης ετοίμασε η εκπαιδευτικός Αναστασία Παπαδημητρίου, Κοινωνιολόγος, συντονίστρια του προγράμματος του 4^{ου} Λυκείου Λάρισας.

9η συνάντηση:

Θέμα: «Αντιμετώπιση του εκφοβισμού και της θυματοποίησης στο σχολείο και το διαδίκτυο»

Πολλές περιπτώσεις στην αντιμετώπιση της θυματοποίησης εστιάζουν στην παροχή βοήθειας στα θύματα και στην τροποποίηση της συμπεριφοράς των παιδιών που εκφοβίζουν. Η προσέγγιση αυτή δεν είναι πάντα εύκολη. Συνήθως οι μαθητές που υφίστανται το επεισόδιο, υιοθετούν μη αποτελεσματικούς τρόπους αντιμετώπισης, με αποτέλεσμα να διαιωνίζεται σε βάρος τους η κατάσταση. Από την άλλη οι δράστες δεν θέλουν να αλλάξει κάτι αφού η κατάσταση τους δίνει ικανοποίηση, ευχαρίστηση, παντοδυναμία. Το πρόγραμμα Αγωγής Υγείας δίνει έμφαση στις δυναμικές, αξίες και σταθερές της ομάδας των συνομηλίκων αλλά και στη διδασκαλία και εκπαίδευση κοινωνικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων και δεξιοτήτων επίλυσης συγκρούσεων. Πολλές μελέτες υποστηρίζουν ότι υπάρχει θετική σχέση της καλλιέργειας της ενσυναίσθησης και της πρόληψης των επιθετικών συμπεριφορών κι άλλες ότι χρειάζεται ακόμη μελέτη, ενώ αποδεικνύουν θετική σχέση μεταξύ της καλλιέργειας

της ενσυναίσθησης και της βοήθειας των παρατηρητών στα θύματα(Gini, Albiero, Benelli & Altoé, 2007). Συνυπολογίζουμε στο πρόγραμμα την αλλαγή του ρόλου των παρατηρητών σε υποστηρικτές του παιδιού που εκφοβίζεται, καθώς έχει αποδειχτεί από έρευνες ότι ο ρόλος αυτός είναι καταλυτικός για την αντιμετώπιση του φαινομένου.

Μύθοι στην αντιμετώπιση

- Είναι φταίξιμο του θύματος και πρέπει το ίδιο να μάθει να αντιμετωπίζει την κατάσταση μόνο του
- Τα παιδιά που το παρακολουθούν δεν έχουν κανένα ρόλο
- Οι εκφοβιστές αποτελούν χαρακτηριστικούς τύπους παιδιών

Η Αλήθεια: Με το να μην παίρνονται μέτρα στο σχολείο, με την περιφρόνηση ή τον σαρκασμό των παρατηρητών, ενισχύεται η διαιώνιση του εκφοβισμού.

Ένα πρόγραμμα Αγωγής Υγείας, έχει τη δύναμη να περάσει το μήνυμα στους μαθητές πως δεν κινδυνεύουν τόσο από τη βία και την επιθετικότητα των άλλων, **όσο από την δική τους ανωριμότητα, επιπολαιότητα και αδυναμία.** Ένας ενημερωμένος μαθητής ο οποίος έχει μάθει να μιλά και να ακούγεται, δεν θυματοποιείται εύκολα, κι ούτε τροφοδοτεί το φαύλο κύκλο της σιωπής.

Μια διαδικασία εκπαίδευσης των μαθητών του προγράμματος, η οποία περιλαμβάνει σε πρώτο στάδιο βιωματικά εργαστήρια με σκοπό την καλλιέργεια ομαδικότητας, συνεργασίας, ενσυναίσθησης, αλληλοσεβασμού και εμπιστοσύνης, προάγει τη συμμετοχική κοινωνία, έξω από την απομνημόνευση των μαθημάτων. Η αγνόηση του συναισθηματικού κόσμου της εκπαίδευσης και η επικέντρωση στην συντριβή της θέλησης των παιδιών, ώστε να μπορούν εύκολα να τεθούν υπό έλεγχο, όχι μόνον ευνοούν την αντικατάσταση των εκφραστικών και δημιουργικών πλευρών των προγραμμάτων σπουδών με χρηστικά/γνωστικά καθεστώτα, αλλά συνεισφέρουν και στις πρακτικές καταστολής, οι οποίες αναπαράγουν και νομιμοποιούν τη βία(Ανδρέου, 2011)

Στόχοι:

A. Ευαισθητοποίηση και κινητοποίηση των μαθητών, σχετικά με τα περιστατικά εκφοβισμού στο σχολείο

B. Προτάσεις για το τι μπορεί να γίνει στο σχολείο για την αντιμετώπιση του φαινομένου από τους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς τους

Μεθοδολογία:

Μελέτη περίπτωσης

Συζήτηση

Διαλογική αντιπαράθεση(Debate)

Υλικά-Μέσα:

Φωτοτυπίες περιστατικών

Κόλλες A4

Ψηφιακή κάμερα ή φωτογραφική για την αποτύπωση στιγμιότυπων από την παρουσίαση

Δραστηριότητες:

1η δραστηριότητα(Διάρκεια 5 λεπτά):

Ο εκπαιδευτικός κάνει την εισαγωγή αυτού του βιωματικού, τονίζοντας πως αυτό που ενδιαφέρει είναι να ακουστούν οι απόψεις των ίδιων των μαθητών και οι προτάσεις για την αντιμετώπιση του φαινομένου της θυματοποίησης.

2η δραστηριότητα(Συνολική διάρκεια 40 λεπτά):

Δίνονται σε ομάδες τα παρακάτω κείμενα περιστατικών, από τη σελίδα του Συνηγόρου του Παιδιού.

Περιστατικό 1:

«Πάω Α' Λυκείου... Δύο άτομα έρχονται συνέχεια και μου ρίχνουν φάπες, με βρίζουν, με απειλούν για να μου σπάσουν τα νεύρα και με κοροϊδεύουν. Κάποια στιγμή μάλιστα που τσαντίστηκα, έπιασα έναν από αυτούς στα χέρια και τον απείλησα ότι θα τον δείρω, αλλά και πάλι συνέχισαν... Πραγματικά είναι τόσο ενοχλητικό, διότι εκτός ότι με προσβάλλουν με φέρνουν και σε πολύ δύσκολη θέση. Εγώ λοιπόν θέλω να μάθω αν υπάρχει κάποια λύση, εκτός από το να πάω να μιλήσω στο διευθυντή ή σε καθηγητή (διότι ειλικρινά δεν θα γίνει δουλειά), για να τους κάνω να σταματήσουν. Έχω σκεφτεί, αν γίνεται, να κάνω και στους δύο ασφαλιστικά μέτρα, που ούτε έτσι θα τιμωρηθούν, απλά δεν θα έχουν δικαίωμα να με πλησιάζουν. Και σας ρωτάω, για να κάνω ασφαλιστικά μέτρα πρέπει να το μάθουν οι γονείς μου; (δεν θέλω να μάθουν κάτι για να μη στεναχωρηθούν)»

Περιστατικό 2:

«Είμαι 17 χρονών. Έχω ένα φίλο που αντιμετωπίζει έντονο ρατσισμό και διακρίσεις στο σχολείο του, είναι 16 χρονών και επειδή είναι διαφορετικός κάπως πιο θηλυπρεπής, οι συμμαθητές του τον κοροϊδεύουν και τον χτυπούν και οι καθηγητές δεν κάνουν τίποτα. Θα ήθελα να μου πείτε τι μπορούμε να κάνουμε για αυτό... από πέρσι πέφτει καθημερινά θύμα ρατσιστικής βίας στο δρόμο, στο σχολείο...»

Οι μαθητές καλούνται να μελετήσουν τα περιστατικά, να προβληματιστούν στο θέμα της αντιμετώπισης, καταρχήν από τα ίδια τα παιδιά που δέχονται τον εκφοβισμό και δεύτερον σε άλλα επίπεδα από τους παρατηρητές, την οικογένεια και το σχολείο, όσον αφορά και το παιδί που εκφοβίζει και το παιδί που εκφοβίζεται. Μπορούν να σκεφτούν περιστατικά που θεωρούν ότι αντιμετωπίστηκαν επιτυχώς από τα θύματα. Ακολουθεί συζήτηση στην τάξη η οποία καταγράφεται σε περίληψη από τον εκπαιδευτικό για να χρησιμοποιηθεί στο υλικό του προγράμματος. Αν οι μαθητές δεν μπόρεσαν να σκεφτούν περιστατικά επιτυχούς αντιμετώπισης, δίνει ο εκπαιδευτικός μαρτυρίες σαν τις παρακάτω, εμπλουτίζοντας τη συζήτηση.

«Αρκετοί συμμαθητές μου άσκησαν λεκτική βία εναντίον μου, όμως δεν κατάφεραν να με τρομοκρατήσουν. Κάποιοι μάλιστα προσπάθησαν να με τρομοκρατήσουν μέσω διαδικτύου, γράφοντάς μου διάφορα, αλλά δε τους πέρασε. Δεν απαντούσα αδιαφορούσα, το έδειχνα ότι δεν με ένοιαζε και συνέχιζα τις δραστηριότητές μου μέχρι που κουράστηκαν.»

Μαρτυρία μαθητή από προηγούμενο πρόγραμμα Αγωγής Υγείας

Έχω πέσει ως παιδί θύμα Bullying και μάλιστα από το δημοτικό(δεκαετία 90)...λόγω της δουλειάς του πατέρα μου, έχω μείνει σε πολλά διαφορετικά μέρη οπότε άλλαξα και σχολείο κάθε 2 χρόνια...συγκεκριμένα όταν πήγαινα στο δημοτικό μέχρι και πέτρες μου είχαν πετάξει...το είπα όμως κατευθείαν στη μητέρα μου και αυτή τότε το μετέφερε στη δασκάλα η οποία επιλήφθηκε του θέματος. Τα παιδιά δε με ξαναενοχλήσαν αλλά ούτε είχαμε και φιλικές επαφές. Πλέον είμαι 29 ετών και βλέπω εκείνες τις καταστάσεις πιο ψύχραιμα και με πιο ήρεμο μάτι, κατέληξα στο συμπέρασμα ότι τα παιδιά φοβούνται το καινούριο, το διαφορετικό, το άγνωστο. Εγώ

που άλλαζα κάθε 2 χρόνια σχολείο, όλα τα παιδιά μου συμπεριφερόντουσαν περίεργα και ποτέ δεν κράτησα φιλικές επαφές από το σχολείο. Ήμουν πάντα η περαστική. Όμως όλη αυτή η κατάσταση, παρά τις προφανείς δυσκολίες που έζησα στην παιδική και εφηβική μου ηλικία, με έκαναν πιο δυνατή, πιο κοινωνική, πιο επιλεκτική με τους ανθρώπους αλλά και πιο ευέλικτη. Πηγή: www.lifo.gr

Θύμα εκφοβισμού και πειραγμάτων στο σχολείο αποκάλυψε πως έχει πέσει ο Justin Bieber.

Ο νεαρός τραγουδιστής, ο οποίος δάνεισε το single «Born to Be Somebody» σε ντοκιμαντέρ με τίτλο «Bully» σχετικά με τη βία και τον εκφοβισμό στα σχολεία, είπε ότι είχε πέσει και ο ίδιος θύμα νταήδων, πριν γίνει διάσημος. «Με κοροΐδευαν. Οι περισσότεροι άνθρωποι είναι θύματα εκφοβισμού σε κάποιο σημείο της ζωής τους. Νομίζω ότι έχει φτάσει η ώρα ο κόσμος να κάνει κάτι για να αλλάξει αυτό». Ο Bieber πιστεύει πως μπορεί να κάνει τη διαφορά: «Πολλές φορές, οι Αρχές το αφήνουν έτσι, ή οι καθηγητές το αφήνουν έτσι, ή οι άλλοι μαθητές το αφήνουν έτσι, αλλά πιστεύω ότι αυτή η ταινία είναι πολύ δυνατή και θα βοηθήσει να αλλάξουν πολλές ζωές». <http://www.sigmalive.com/lifestyle/showbiz/481496>

Σε ένα τρίτο επίπεδο να προτείνουν πρακτικές για την πρόληψη του φαινομένου. Ο εκπαιδευτικός προσπαθεί να ακούσει τις φωνές των μαθητών χωρίς να παρεμβαίνει πολλές φορές. Πρέπει σαν κλείσιμο αυτής της δραστηριότητας να τονιστεί πως η ηθική αγανάκτηση δεν αποτελεί απάντηση. Χρειάζεται αφύπνιση και παιδεία για την αντιμετώπιση των περιστατικών στο σχολείο από τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς. **Η ζωή μας δεν μπορεί να οικοδομείται πάνω στη σιωπή και την αδιαφορία ως τρόπο ζωής. Εκείνο που πρέπει να αντιταχθεί είναι η επαγρύπνηση, η αναφορά και η αλληλεγγύη, που θα αποτελέσει τη βάση μιας συλλογικής ταυτότητας για το σχολείο και για τη ζωή. Για τους μαθητές-παρατηρητές, ποτέ να μην υποτιμούν τη δύναμη των ενεργειών τους. Με μια μικρή χειρονομία, μπορεί να αλλάξουν τη ζωή ενός ατόμου.**

3η δραστηριότητα(Συνολική διάρκεια 40 λεπτά):

Δίνεται στους μαθητές να διαβαστεί η παρακάτω φωτοτυπία με αποσπάσματα οδηγιών του Παρατηρητηρίου κατά της Βίας στο Σχολείο, για την αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού (Διάρκεια 10 λεπτά).

Οδηγίες του Παρατηρητηρίου κατά της Βίας στο σχολείο για την αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού:

Βασική επιδίωξη είναι η Σχολική Μονάδα να έχει όλες τις δυνατότητες ώστε να διαπαιδαγωγήσει τους μαθητές για τους τρόπους με τους οποίους θα προστατεύουν αποτελεσματικά τον εαυτό τους από τις βίαιες συμπεριφορές των άλλων και θα συμμετέχουν στην αναζήτηση της ειρηνικής επίλυσης διαφορών και στην αποτροπή βίαιων συμπεριφορών που λαμβάνουν χώρα σε ποικίλα περιβάλλοντα της ζωής τους.

Ενδεικτικές οδηγίες προς τους Διευθυντές των σχολικών μονάδων, τους συλλόγους διδασκόντων και τους εκπαιδευτικούς μπορεί να είναι:

■ Να εξηγούν στους μαθητές την έννοια και το περιεχόμενο των Δικαιωμάτων του Παιδιού, έτσι ώστε να κατανοούν την αξία του σεβασμού στη ζωή τους. Να δίνουν

έμφαση στην κατανόηση όλων των δικαιωμάτων και στην προσεκτική στάθμισή τους όταν αυτά συγκρούονται, ιδίως δε στα δικαιώματα του σεβασμού της προσωπικότητας, της ελεύθερης έκφρασης της γνώμης, εφόσον δεν προσβάλλει δικαιώματα άλλων, στο δικαίωμα προστασίας από κάθε μορφή αθέμιτης διάκρισης (λόγω φύλου, καταγωγής, εμφάνισης, κοινωνικής προέλευσης κλπ) και βίας, στο δικαίωμα στην εκπαίδευση, στην προστασία της ιδιωτικής ζωής και των προσωπικών δεδομένων, στο δικαίωμα πρόσβασης στην ενημέρωση, κ.λπ.

✍️ Να αποφεύγουν να κατηγορούν ή να προσβάλλουν τους μαθητές που παραφέρονται, προτιμώντας να τους εξηγούν τις συνέπειες των βλαπτικών συμπεριφορών, τόσο για τους θύτες όσο και για τα θύματα, χωρίς την παρουσία τρίτων ατόμων.

✍️ Προς αυτή την κατεύθυνση και οι συνέπειες που περιγράφονται ότι επιβάλλονται σε εμπλεκόμενους μαθητές σε περιστατικά βίας και εκφοβισμού, θα πρέπει να έχουν παιδαγωγικό και όχι «τιμωρητικό» χαρακτήρα.

✍️ Οι επιβληθείσες κυρώσεις σε μαθητές **δεν ανακοινώνονται δημόσια**, για λόγους αποφυγής της διαπόμπευσης και της προσβολής της προσωπικότητας των μαθητών.

✍️ Ανάλογα δε με τη βαρύτητα του περιστατικού, μπορεί να είναι αναγκαία μια συνολικότερη παρέμβαση σε επίπεδο τάξης, στο διάλειμμα ή σε όποια άλλη δράση – πεδίο της σχολικής ζωής.

✍️ Όταν μαθητής αναφέρει σε εκπαιδευτικό κατ' ιδίαν, ενέργειες βίας ή απειλές σε βάρος του ή μεταξύ άλλων μαθητών:

✍️ ✍️ Ο περαιτέρω χειρισμός θα πρέπει να είναι προσεκτικός και με τρόπο που δεν θα εκθέτει τον αναφερόμενο ανήλικο.

✍️ ✍️ Συνιστάται να συμφωνείται με τον μαθητή, που κάνει την καταγγελία, ο τρόπος παρέμβασης και να ακολουθεί κατ' ιδίαν συνάντηση και με τους υπόλοιπους εμπλεκόμενους μαθητές.

Κατόπιν οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες και προετοιμάζονται για διαλογική αντιπαράθεση (Debate), με θέμα «**Πρέπει να έχουν τιμωρητικό χαρακτήρα για το μαθητή που εκφοβίζει, οι συνέπειες ενός δημοσιοποιημένου περιστατικού εκφοβισμού;**» (Διάρκεια 15 λεπτά). Κάποιες ομάδες προετοιμάζονται στη θετική απάντηση και άλλες στην αρνητική. Στη συνέχεια γίνεται ανοιχτή συζήτηση στην μεγάλη ομάδα με εκπροσώπους από τις ομάδες, ενώ οι υπόλοιποι μαθητές παρακολουθούν ως κριτές. Στόχος είναι να παρουσιαστούν εναλλακτικοί συλλογισμοί και προτάσεις. Το debate μπορεί να συμβάλλει και στην επίτευξη άλλων ευρύτερων στόχων, όπως η κριτική σκέψη που είναι ζητούμενο στα περιστατικά εκφοβισμού στο σχολείο.

Κλείσιμο (Διάρκεια 10 λεπτά): Ο εκπαιδευτικός κλείνει την παρούσα συνάντηση τονίζοντας πως η αντιμετώπιση του σχολικού εκφοβισμού σχετίζεται με τρεις τομείς: την αντιμετώπιση από το ίδιο το θύμα, την άμεση αντιμετώπιση των περιστατικών στο σχολείο (όσον αφορά θύτες, θύματα και παρατηρητές) και την πρόληψη. Σε κάθε περίπτωση ισχυρό στοιχείο είναι η ενδυναμωμένη προσωπικότητα των μαθητών και η ευαισθητοποίηση του σχολείου.

*Εσύ μαθητή, εσύ εκπαιδευτικέ που γνωρίζεις
θα δώσεις φτερά,
βήμα ομιλίας,
υποστηρικτική αγκαλιά;*

Απόσπασμα από το βίντεο «Καλείται ψυχή να καταθέσει...» Σχ. έτος 2012-13

Τηλεφωνικές γραμμές για παιδιά και εφήβους

800 11 32 000 Γραμμή του Συνηγόρου του Παιδιού για παιδιά
 δωρεάν, Δευτέρα έως Παρασκευή: 9:00πμ-4:00μμ
 Πληροφορίες για το πώς μπορεί να σε βοηθήσει ο Συνήγορος αν νομίζεις ότι παραβιάζεται κάποιο δικαίωμά σου ή επειδή αντιμετωπίζεις εσύ ή φίλοι/ες σου ένα σοβαρό πρόβλημα.

80011 80015 Γραμμή Βοηθείας ΥποΣΤΗΡΙΖΩ
 δωρεάν, Δευτέρα έως Παρασκευή: 9:00πμ-3:00μμ
 Είναι η γραμμή της Μονάδας Εφηβικής Υγείας του Πανεπιστημίου Αθηνών. Απευθύνεται σε εφήβους και στις οικογένειές τους. Παρέχει στήριξη και συμβουλές για θέματα που σχετίζονται με τη χρήση του διαδικτύου, του κινητού τηλεφώνου και των ηλεκτρονικών παιχνιδιών (παρενόχληση, εξάρτηση, επιβλαβές περιεχόμενο, παιδοφιλία κ.α.).

116-111 Ευρωπαϊκή Γραμμή Στήριξης Παιδιών και Εφήβων
 (Ε.Ψ.Υ.Π.Ε.) δωρεάν, Δευτέρα έως Παρασκευή: 2:00μμ-8:30μμ, Σάββατο:
 9:30πμ-2:00μμ
 Συμβουλευτική τηλεφωνική γραμμή αποκλειστικά για παιδιά και εφήβους.
 Μπορεί να μιλήσουν για οτιδήποτε τους απασχολεί.

**Γραμμές καταγγελιών για παράνομο περιεχόμενο στο διαδίκτυο.
 Cyber bullying, κλπ.**

Safeline: <http://www.safeline.gr/kataggelies/pos-na-kanete-mia-kataggelia>

Δίωξη ηλεκτρονικού εγκλήματος: ccu@cybercrimeunit.gov.gr

Ο εκφοβισμός είναι **απαράδεκτος**

Δείξε εσύ το δρόμο

Φτιάξε την αλυσίδα της φιλίας, της συμφιλίωσης, του σεβασμού στη διαφορετικότητα, του γόνιμου διαλόγου, της ηθικής και του πολιτισμού στο σχολείο

Απόσπασμα από το βίντεο
 «Stop Cyber bullying για να μη χάνονται τα πρόσωπα στο σχολείο»
 4^ο πανελλαδικό βραβείο στον διαγωνισμό της Γραμματείας Νέας Γενιάς του
 Υπουργείου Παιδείας
 για την εκστρατεία του Δικτύου κατά της Βίας στο σχολείο 2012-13

10η-11η-12η-13η -14η συναντήσεις:

Θέμα: «Πρακτική: Εγώ γίνομαι ο άλλος κι ο διαφορετικός»

Σήμερα, που η διαφορετικότητα αποτελεί τον κανόνα στην κοινωνία είτε γιατί είμαστε διαφορετικοί λόγω σταθερών χαρακτηριστικών, είτε γινόμαστε διαφορετικοί λόγω αλλαγής στις ισορροπίες-κοινωνικές, οικονομικές, υγείας κλπ.-η εκπαίδευση, συμβάλλει στην ομαλή συμβίωση, τη γνωριμία και την αποδοχή του άλλου και άρα στο πολιτισμένο κλίμα στο σχολείο και την καλλιέργεια αξιών για τη ζωή.

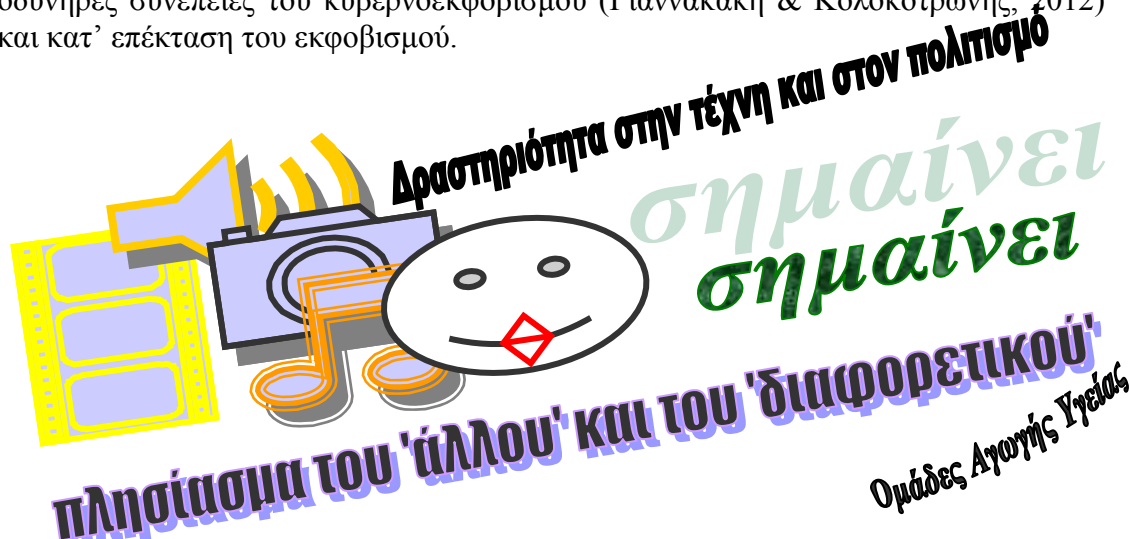
Στη φάση αυτή δίνεται η δυνατότητα στους εκπαιδευμένους μαθητές να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες, οι οποίες έχουν σχέση με τη δημιουργία ενός πονήματος. Το πόνημα μπορεί να είναι κείμενο και δημιουργική γραφή, είτε ένα αποτέλεσμα χρήσης εννοιολογικής μεταφοράς μέσα από την τέχνη, η οποία να ισχυροποιεί το μήνυμα που η ομάδα θέλει να μεταδώσει.

Οι μαθητές μπορεί να χωριστούν σε ομάδες και να αναλάβουν από μία εργασία. Η εργασία έχει να κάνει με αφίσες, κόμικς, γραφή κειμένων και δραματοποίηση, ερευνητική εργασία, δημιουργία βίντεο. Ο πολυσήμαντος τρόπος έκφρασης μέσα από την τέχνη, συμβάλλει στη γοητεία της επικοινωνίας, στην καλλιέργεια της φαντασίας, ενώ συνθέτει ατμόσφαιρα ποιότητας και αισθητικής. Η τέχνη επίσης-και τα αποτελέσματα των δράσεων με όχημα αυτήν-έχει κι άλλη μια δυνατότητα: να μιλήσει με ειλικρίνεια για το πρόβλημα.

Οι μαθητές μέσα από τις δραστηριότητες αυτές θα βιώσουν αξίες της ομαδικότητας, της συνεργασίας, της συμμετοχικής συνδημιουργίας, ενώ θα αισθανθούν ότι προσφέρουν στο γενικό καλό με τη δημιουργία και τροφοδότηση εκπαιδευτικού υλικού. «Οι τέχνες, (Θέατρο, Μουσική, Χορός και Κίνηση, Εικαστική και Οπτικοακουστική έκφραση), προβάλλουν και αναδεικνύουν την πολιτισμική διάσταση της εκπαίδευσης, αποκαθιστώντας στις συνειδήσεις δασκάλων και μαθητών μια ακόμα παραμελημένη “τέχνη”, την τέχνη να επιτρέπεις στο παιδί να απολαμβάνει τη διαδικασία της μάθησης».

<http://itzikas.wordpress.com/%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC/>

Σύμφωνα με έρευνα του 5ου Λυκείου Λάρισας, στο πλαίσιο του προγράμματος «Κυβερνοεκφοβισμός: Η σύγχρονη μορφή σχολικού εκφοβισμού», προέκυψε ότι οι μαθητές αντιδρούν με ενθουσιασμό και συγκίνηση σε δράσεις που έχουν να κάνουν με θεατρικές προσεγγίσεις με πρωταγωνιστές συμμαθητές τους. Μέσα από τους συμμαθητές τους μπορούν να μπουν στη θέση του άλλου, οπότε να καταλάβουν τις οδυνηρές συνέπειες του κυβερνοεκφοβισμού (Γιαννακάκη & Κολοκοτρώνης, 2012) και κατ' επέκταση του εκφοβισμού.

Προτάσεις-Παραδείγματα δραστηριοτήτων:

- Ερευνητική εργασία:

Το προφίλ των εμπλεκόμενων ρόλων κατά τη θυματοποίηση στο σχολείο και το διαδίκτυο

Εγώ γίνομαι ο άλλος και ο διαφορετικός στο σχολείο, στην εποχή της κρίσης

Απουσία προσώπου κατά τη θυματοποίηση στο σχολείο και το διαδίκτυο

Η θυματοποίηση προηγείται ή έπεται του σχολικού εκφοβισμού;

Ο ρόλος του σχολείου στην ομαλή συμβίωση των μαθητών κλπ.

Παραδείγματα θεμάτων τα οποία ανέπτυξαν οι μαθητές υπάρχουν στα ηλεκτρονικά έντυπα του 5^{ου} Λυκείου, «Πρόσωπα, προσωπεία στο σχολείο και στο διαδίκτυο»

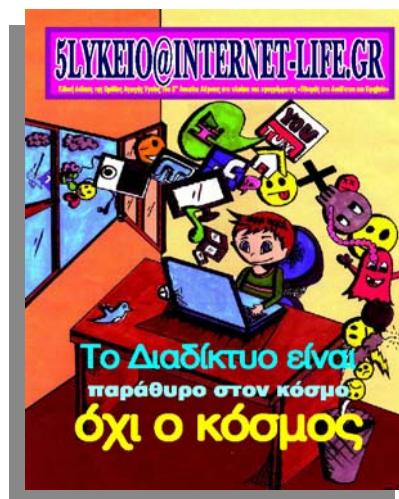
<http://blogs.sch.gr/argian/files/2013/09/prosopaprosopeia1.pdf>

και

«Κυβερνοεκφοβισμός: Η σύγχρονη μορφή σχολικού εκφοβισμού»,
<http://blogs.sch.gr/argian/files/2012/12/cyberbullying.pdf>.

- Περιοδικό ή Κόμικ

<http://blogs.sch.gr/argian/files/2012/12/periodiko.pdf>

- Δραματοποίηση βιβλίων

Προτάσεις:

«Μου έκλεψαν το όνομά μου».

Συγγραφέας: [Tassies](#). Εκδόσεις: ΕΨΥΠΕ, 2011

«Delete στον ηλεκτρονικό εκφοβισμό». Συγγραφέας: Β. Ηλιόπουλος. Εκδόσεις: ΕΨΥΠΕ, 2011

«Οι νταήδες του βυθού κι ο Ρομπέν των θαλασσών». Γ. Αλεξάνδρου. Εκδόσεις: Susaeta, 2011

- Συγγραφή ποιήματος ή σεναρίου και δραματοποίηση

Παράδειγμα: «Καλείται ψυχή να καταθέσει...» (Δραματοποίηση ποιήματος του μαθητή Μάνου Αγοραστίδη, που έγινε βίντεο <http://vod.sch.gr/video/view/2022>)

«Καλείται ψυχή να καταθέσει...»
Ζωντανή δραματοποίηση
Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας 2-4-2013

- Θεατρικό δρώμενο

Παράδειγμα: «Σκέψου πριν κλικάρεις» (Θυματοποίηση στο διαδίκτυο.

Προσομοίωση του τοίχου του Facebook με τον τοίχο ενός σχολείου

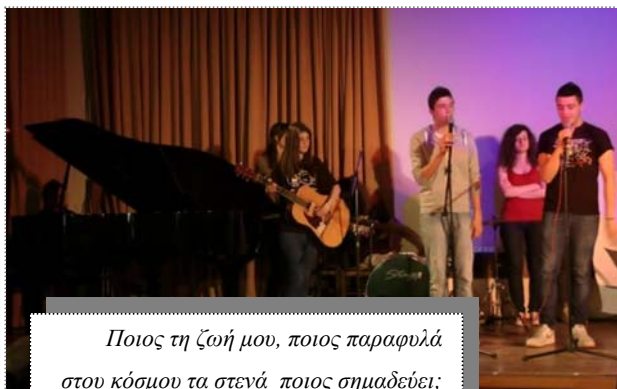
<http://grperblar.blogspot.gr/2012/05/5.html>)

- Χορογραφία

«Θύτης-Θύμα»
Χορογραφία
Χατζηγιάννειο 25-4-2013

- Μουσική είτε από γνωστά σχετικά τραγούδια είτε με μελοποίηση ποιημάτων μαθητών

Ποιος τη ζωή μου, ποιος παραφυλά
στου κόσμου τα στενά ποιος σημαδεύει;
πού πήγε αυτός που ξέρει να μιλά
που ξέρει πιο πολύ και να πιστεύει;

- Αφίσες

Το διαδίκτυο είναι ανοιχτό σε όλους αλλά... όλοι οι άνθρωποι δεν έχουν «αγαθές» προθέσεις. Για να μάθεις να σεφάρεις με ασφάλεια ενημέρωσού με ψυχαγωγικό τρόπο στο www.saferinternet.gr

Κάποιοι είναι ιδιαίτερα επικίνδυνοι και μπορεί να θέλουν να σε βλάψουν. Αν συναντήσεις στο διαδίκτυο κάτι ενοχλητικό, αν δεις ή διαβάσεις κάτι που σε αναστατώνει ανέφερε το στους γονείς σου, στους καθηγητές σου. Μπορείς ακόμη να το αναφέρεις στην Ανοχή Γραμμή καταγγέλων για παράνομο περιεχόμενο ή παράνομη συμπεριφορά στο διαδίκτυο: www.safeline.gr

Τα ηλεκτρονικά παιχνίδια είναι ενδιαφέροντα, αλλά όχι όλα κατάλληλα για σένα. Πάρε πληροφορίες γι' αυτά από το σύστημα PEGI: www.pegi.info/gr

Για να μπορείς εσύ να χειρίζεσαι το διαδίκτυο ως εργαλείο ενημέρωσης, ψυχαγωγίας, επικοινωνίας και όχι να σε χειρίζεται αυτό, μην κολλάς. Υπάρχει ο πραγματικός κόσμος που σε περιμένει να τον ζήσεις!!

Αν χρειάζεσαι βοήθεια η Γραμμή ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ της Μονάδας Εφηβικής Υγείας (Μ.Ε.Υ.), είναι γραμμή χωρίς χρέωση: 8001180015
Μονάδα Εφηβικής Υγείας (Μ.Ε.Υ.) www.youth.health.gr

Μην ξεχνάς ποτέ ότι το όνομα χρήστη και τον κωδικό πρόσβασης δεν τα δίνουμε ούτε στον καλύτερό μας φίλο. Θυμήσου «να μην φέρεις στους άλλους όπως δεν θα ήθελες να σου φερθούν», ούτε γι' αστειό. Έχει πάντα υπόψη σου πως όλοι αφήνουμε τα «δαχτυλάκια μας» ίκνη».

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ 'ΑΡΙΑΔΗ' ΜΕ ΤΗ ΣΥΜΠΡΑΞΗ ΦΟΡΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΓΩΓΗΣ ΥΓΕΙΑΣ ΤΟΥ 5^{ου} ΛΥΚΕΙΟΥ ΛΑΡΙΣΑΣ

- Αναμνηστική κάρτα

- Τύπομα T-shirt

15η συνάντηση

Θέμα: «Αξιολόγηση του προγράμματος»

Η αξιολόγηση του προγράμματος, σημαίνει την εξέταση παραγόντων προκειμένου να ληφθεί η απαραίτητη ανατροφοδότηση για την αξία της συγκεκριμένης δραστηριοποίησης και παρέμβασης στο σχολείο. Περιλαμβάνει αυτοαξιολόγηση της εμπλοκής εκπαιδευτικού-μαθητών και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της διαδικασίας που εφαρμόστηκε, όσον αφορά την επίδραση στους στόχους που τέθηκαν. Η αξιολόγηση των προγραμμάτων Αγωγής Υγείας γίνεται με πολλούς τρόπους. Ένα εργαλείο αξιολόγησης είναι τα ερωτηματολόγια τα οποία απευθύνονται στους μαθητές, τους εκπαιδευτικούς, γονείς κ.ά.(Πλάνο προγραμμάτων Αγωγής Υγείας, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο)

Με τα ερωτηματολόγια μπορούμε να ελέγξουμε ποσοτικές παραμέτρους (π.χ. πόσοι μαθητές συμμετείχαν αρχικά στο πρόγραμμα και πόσοι παρέμειναν ως το τέλος) αλλά και ποιοτικές (π.χ. στάσεις, συμπεριφορές), σε επίπεδο ομάδας και σχολικής μονάδας, συλλέγοντας πληροφορίες από αυτούς που συμμετέχουν ή από αυτούς που δέχτηκαν επιδράσεις από το πρόγραμμα, είτε είναι μαθητές, είτε ειδικοί, είτε γονείς.

Οι μαθητές θα μιλήσουν για τις αξίες που βίωσαν και για την ευαισθητοποίηση στην οποία κινητοποιήθηκαν. Θα μιλήσουν για το πόσο ήταν σημαντική η προσπάθειά τους στη συνειδητοποίηση πως υπάρχουν πολύ περισσότερα στοιχεία που ενώνουν τους συμμαθητές και κατ' επέκταση τους ανθρώπους, όπως το δικαίωμα στη διαφορετικότητα. Θα μιλήσουν για την αξία της εκπαίδευσης δεξιοτήτων στην επίλυση συγκρούσεων. Θα μιλήσουν για την αξία της ομαδικής εργασίας και την αποτελεσματικότητά της στην επίτευξη των στόχων του προγράμματος.

Σημαντική αξία για την συνολική αξιολόγηση, έχει και η αξιολόγηση των επιμέρους δράσεων, όπως και του παραγόμενου υλικού και της όλης διαδικασίας παραγωγής.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η αξιολόγηση είναι αναγκαία για την ανατροφοδότηση και τον μελλοντικό σχεδιασμό ανάλογου προγράμματος. Οι μαθητές πρέπει να ενθαρρυνθούν να μιλήσουν και για αρνητικές πλευρές του προγράμματος.

Στόχοι:

- A. Εμπειρία και συναισθήματα από την εμπλοκή και τη συμμετοχή στο πρόγραμμα
- B. Αξιολόγηση του τρόπου δράσης, της συμμετοχής και της αποτελεσματικότητας της ομάδας
- Γ. Ποιοτική αξιολόγηση του προγράμματος από φορείς που συνεργάστηκαν και από μαθητές που δέχτηκαν επιδράσεις μέσω δράσεων

1η Δραστηριότητα(40 λεπτά):

Ο εκπαιδευτικός παρακινεί τους μαθητές να συζητήσουν για την εμπειρία συμμετοχής τους στο πρόγραμμα. Τους μοιράζει ερωτήσεις να τις συμπληρώσουν και να γίνει συζήτηση. Στη συζήτηση πρέπει να μιλήσουν όλοι.

Το ερωτηματολόγιο μπορεί να περιλαμβάνει ερωτήσεις:

- Ικανοποιήθηκαν οι προσδοκίες μου και σε ποιο βαθμό;
- Είμαι ικανοποιημένος από το βαθμό συμμετοχής στην ομάδα;
- Τι μου άρεσε;
- Τι δεν μου άρεσε;
- Ποιες δυσκολίες αντιμετώπισα;
- Πώς εκτιμώ ότι θα αξιοποιήσω αυτά που έμαθα;
- Παρατηρήσεις για την καλύτερη λειτουργία και υλοποίηση του προγράμματος

- Συναισθήματα τώρα που το πρόγραμμα τελειώνει

2η Δραστηριότητα(30 λεπτά): Μετά την κουβέντα μαθητές και εκπαιδευτικός θα αφιερώσουν λίγο χρόνο για να γράψουν ένα κείμενο με γενική αξιολόγηση αλλά κυρίως δράσεων που θεωρούν σημαντικές. Τα κείμενα αυτά θα χρησιμοποιηθούν στο υλικό του προγράμματος.

Κλείσιμο(10 λεπτά):

Στο τέλος αυτής της συνάντησης, ο εκπαιδευτικός δίνει αναμνηστική Βεβαίωση συμμετοχής στο πρόγραμμα, σύμφωνα με το πρότυπο της παρακάτω εικόνας, προσθέτοντας στη θέση των εικόνων πιθανές δημιουργίες των μαθητών.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΕΡ/ΚΗ Δ/ΝΣΗ Π/ΘΜΙΑΣ & Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ ΛΑΡΙΣΑΣ

ΟΝΟΜΑ ΣΧΟΛΕΙΟΥ:

ΒΕΒΑΙΩΣΗ

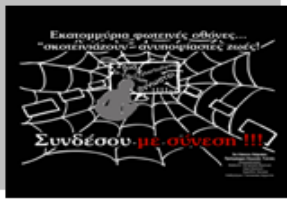
Βεβαιώνεται ότι ο μαθητής _____ της ____ τάξης, συμμετείχε στο βιωματικό πρόγραμμα Αγωγής Υγείας με τίτλο **«Θυματοποίηση στο σχολείο και το διαδίκτυο: Εγώ γίνομαι ο άλλος κι ο διαφορετικός»**, το οποίο υλοποιήθηκε στο σχολείο μας τη σχολική χρονιά 2013-2014.

Η συμμετοχή ήταν εθελοντική.
Το πρόγραμμα περιλάμβανε βιωματική προσέγγιση, ενημέρωση από ειδικούς, εκδηλώσεις ευαισθητοποίησης και παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού.
Στόχος ήταν η εκπαίδευση εκπαιδευτών συνομηλίκων ώστε να χρησιμοποιηθούν οι μαθητές του προγράμματος ως πολλαπλασιαστές δράσεων για την ευαισθητοποίηση και αφύπνιση της σχολικής κοινότητας σε ζητήματα εκφοβισμού/θυματοποίησης στο σχολείο και το διαδίκτυο.

Ο Διευθυντής

Ο/Η συντονιστής/στρια
του προγράμματος

Παρατηρήσεις για την εφαρμογή του προγράμματος:

- Ένα από τα κύρια προβλήματα των προγραμμάτων Αγωγής Υγείας είναι η εξεύρεση κοινού χρόνου που να βολεύει όλα τα παιδιά. Το κάθε σχολείο όμως μπορεί να λύσει αυτό το πρόβλημα με την κατάλληλη σύνταξη του ωρολογίου προγράμματος ώστε να χρησιμοποιηθεί μια κοινή τελευταία ώρα, ενώ μπορεί να δημιουργηθεί ειδικό τμήμα των μαθημάτων, Δίκτυα-Πολυμέσα ή Εφαρμογές της Πληροφορικής με μαθητές Αγωγής Υγείας για την εξοικονόμηση ωρών δημιουργίας τεχνημάτων.
- Ο καθηγητής που θα αναλάβει το πρόγραμμα να είναι μόνιμος στο σχολείο με γνώσεις διαδικτύου. Βοηθάει να έχει περάσει από σεμινάρια σχετικά με το θέμα αλλά και βιωματικά για ενδυνάμωση ομάδας και διαχείριση συναισθημάτων. Απαιτείται επίσης να έχει διάθεση προσφοράς και μεγάλη υπομονή κι επιμονή ώστε να υπερνικά γραφειοκρατικές δυσλειτουργίες και αγκυλώσεις του παραδοσιακού εξετασιοκεντρικού συστήματος εκπαίδευσης όσον αφορά τη διοργάνωση δράσεων.
- Οι μαθητές της Ομάδας καλό είναι να είναι διαφόρων επιπέδων μαθησιακών και κοινωνικών και σχολικών τάξεων με προτίμηση τις δύο τελευταίες.
Η επιλογή διαφόρων μαθησιακών επιπέδων βοηθάει οι φωνές που θα ακουστούν να αντικατοπτρίζουν μεγάλη γκάμα φωνών των εφήβων και η αλληλεπίδρασή τους, τους κάνει καλύτερους ανθρώπους. Επίσης η ανάπτυξη του θέματος είναι

πιο ολοκληρωμένη όταν το μορφωτικό και το επίπεδο ωριμότητας των μαθητών είναι υψηλό κι όταν αξιοποιούνται οι ιδιαίτερες κλίσεις και τα ταλέντα τους(Ζωγραφική, Θέατρο, Μουσική, Χορός, Δεξιότητες στην Πληροφορική).

- Οι μαθητές του προγράμματος μπορεί να χρησιμοποιηθούν σε βιωματικά εργαστήρια για γονείς και εκπαιδευτικούς(ως επιμορφωτές ενηλίκων) ή σε τμήματα συμμαθητών(ως εκπαιδευτές ομηλίκων), κάνοντας πρακτική εφαρμογή όσων έμαθαν κι εκπαιδεύτηκαν για τη θυματοποίηση. Καλλιεργείται έτσι η υπευθυνότητα των εμπλεκόμενων μαθητών, ενώ η ευαισθητοποίηση γονέων, εκπαιδευτικών, συμμαθητών είναι πιο αποτελεσματική κι αβίαστη(Η πρακτική αυτή εφαρμόστηκε στο 5^ο Λύκειο με πολύ θετικά μηνύματα όπως καταγράφηκαν σε αξιολογήσεις και αλλαγή του κλίματος στο σχολείο).
- Βασική προϋπόθεση τέλος είναι η ύπαρξη κατάλληλων αιθουσών εκδηλώσεων, η επαρκής υλικοτεχνική υποδομή και η χρηματοδότηση προγραμμάτων ειδικά για δράσεις με αυξημένο κόστος, όπως περιοδικό, διοργάνωση ημερίδας με έκδοση οδηγών, αφισών, έντυπο υλικό για ανταλλαγή κι αλληλεπίδραση με άλλους φορείς κλπ.. Στους τομείς αυτούς το ελληνικό δημόσιο σχολείο χωλαίνει με αποτέλεσμα να επαφίεται στον ηρωισμό των εκπαιδευτικών η ολοκληρωμένη υλοποίηση των δράσεων.

Στρατηγική προστατευτικής παρέμβασης των μαθητών

Καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος, οι μαθητές ίσως θελήσουν να μιλήσουν για προσωπικές καταστάσεις και εμπειρίες. Είναι σημαντικό οι εκπαιδευτικοί να προβαίνουν σε ένα είδος στρατηγικής προστατευτικής παρέμβασης (δηλαδή, να τους διακόπτουν) και να καταφεύγουν σε αυτές μόνο αν είναι απαραίτητο.

Η προστατευτική αναστολή – διακοπή του μαθητή, αποτελεί μια στρατηγική για τον εκπαιδευτικό προορισμένη να προστατεύσει:

- **το άτομο που λέει μια προσωπική ιστορία** - από το να αποκαλύψει δημοσίως προσωπικές πληροφορίες ή να ζημιώσει τη φήμη του
- **αυτούς που αφορά η ιστορία** – έχουν δικαίωμα στο να προστατευτεί η ιδιωτική τους ζωή
- **τα μέλη της τάξης** - από τη συναισθηματική σύγχυση της αποκάλυψης προσωπικών πληροφοριών
- **το μάθημα και τον εκπαιδευτικό** - καθώς μπορούν να τον παρασύρουν σε μια συζήτηση εκτός προγράμματος και θέματος, εστιασμένη σε «κουτσομπολιά» και σχόλια για την ιδιωτική ζωή των άλλων (από τις Οδηγίες του προγράμματος «Αντιμετωπίζω τον εκφοβισμό στο σχολείο» του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας).

Οδηγίες για τη δημοσίευση φωτογραφιών και video μαθητών

Επειδή μπορεί να χρειαστεί να δημοσιευτούν φωτογραφίες ή βίντεο στα οποία εμφανίζονται μαθητές, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα ευαισθητοποιημένοι και προσεκτικοί. Σύμφωνα με τις οδηγίες που είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα του Πανελλήνιου Σχολικού Δικτύου (<http://www.sch.gr/192-simantikaa/2195-video>), «για την ασφάλεια και προφύλαξη των μαθητών/μαθητριών θα πρέπει να **αποφεύγεται** η ανάρτηση φωτογραφιών και video με μαθητές στους δικτυακούς τόπους των σχολικών μονάδων. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται όταν οι φωτογραφίες μπορούν να συνδυαστούν με προσωπικά στοιχεία των μαθητών. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να εκθέσει τους μαθητές σε σοβαρούς κινδύνους από κακόβουλους χρήστες.

Εάν χρειάζεται να δημοσιεύσετε εικόνες, τότε προτιμήστε να είναι **μακρινές και ομαδικές** ώστε να μην φαίνονται καθαρά τα πρόσωπα των παιδιών. Μια καλή λύση

είναι να «θολώσετε» τα πρόσωπα, με ένα πρόγραμμα επεξεργασίας εικόνας. Παρόλα αυτά, σε περίπτωση που πρέπει να δημοσιευτεί κάποιο video ή φωτογραφίες κοντινές (π.χ. σε περίπτωση συμμετοχής σε διαγωνισμό ή Ευρωπαϊκό έργο) συνιστούμε να ζητήσετε τη **γραπτή άδεια γονέα ή κηδεμόνα**».

ΕΙΣΑΓΑΓΕΤΕ ΕΔΩ ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ:	
Έντυπο γονικής συγκατάθεσης για ανάρτηση φωτό ή βίντεο στην σχολική ιστοσελίδα	
Το σχολείο του παιδιού σας πρόκειται να /έχει δημιουργηθεί δικτυακό τόπο στη διεύθυνση:	
Προσέχετε:	έτι δεν θίγονται προσωπικά δεδομένα όπως κάθε πληροφορία που αναφέρεται στο παιδί μου, για παράδειγμα το όνομα, τη διεύθυνση της οικίας μας, το τηλέφωνο επικοινωνίας (σταθερό ή κινητό), τα ενδιαφέροντα, επιδόσεις στο σχολείο, κ.ο.κ., σύμφωνα και με την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.
Επιστρέψτε το παρόν έγγραφο έως τις:	

Δηλώνω ότι επιτρέπω στον υπεύθυνο της ιστοσελίδας του σχολείου και σχετικά με πιθανή εμφάνιση του παιδιού μου	που φρονιά στην
τάξη, να εμφανίζεται με την παραπάνω προπόθεση	στο αίτιο
Σε περίπτωση τηλεφωνικής επικοινωνίας, επικοινωνήστε με:	
Όνοματεπώνυμο	Τηλέφωνο
Υπογραφή γονέα/κηδεμόνα	Ημερομηνία

Δημόσια παρουσίαση

Είναι καλό να γίνεται δημόσια παρουσίαση των αποτελεσμάτων του προγράμματος καθώς και επιλεγμένου υλικού που παρήχθη, σε συνεργασία και με άλλους φορείς, σε μια προσπάθεια επικοινωνίας σχολείων και φορέων και ανοίγματος των σχολείων στην τοπική κοινωνία.

Μπορεί να γίνει και παρουσίαση σαν σχολείο αλλά και κοινή παρουσίαση του δικτύου σχολείων που υλοποιούν το πρόγραμμα. Στην περίπτωση του δικτύου, τη δράση μπορεί να οργανώσει, το Γραφείο Σχολικών Δραστηριοτήτων του νομού.

Σημαντικές σημειώσεις:

Οι μαθητές πέρα από την εκπαίδευση, χρειάζονται βοήθεια και ενθάρρυνση για να αντιμετωπίσουν επιτυχώς ένα περιστατικό εκφοβισμού. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να αναγνωρίσουν ότι το να ξέρει κανείς θεωρητικά τι να κάνει σε ένα περιστατικό, είναι μόνον το ένα σκέλος της στρατηγικής αντιμετώπισης. Η πραγματικότητα μερικές φορές απαιτεί πολύ δύναμη και ψυχραιμία.

Όσον αφορά τη χρήση των όρων θύτης και θύμα, παρόλο που αυτοί χρησιμοποιούνται στις περισσότερες δημοσιεύσεις, καλύτερα να αποφεύγονται στο χώρο του σχολείου, καθώς μεταφέρουν αρνητική σημασία και στιγματίζουν πολλαπλάσια τους εμπλεκόμενους μαθητές. Καλύτερα να χρησιμοποιούνται οι όροι: **μαθητής που εκφοβίζει και μαθητής που εκφοβίζεται.**

Βιβλιογραφία-Δικτυογραφία

Γιαννακάκη, Α.(2013). *Πρόσωπα, προσωπεία στη ζωή και το διαδίκτυο: Θυματοποίηση στο χώρο του σχολείου και του διαδικτύου*. Λάρισα: Πρόγραμμα Αγωγής Υγείας. Διαθέσιμο στη διεύθυνση

<http://blogs.sch.gr/argian/files/2013/09/prosopaprosopeia1.pdf>

Γιαννακάκη, Α.(2013). *Κυβερνοεκφοβισμός: Η σύγχρονη μορφή σχολικού εκφοβισμού. Συμμετοχή στο θεσμό της Αριστείας και καινοτομίας στην εκπαίδευση 2012-13*. Διαθέσιμο στη διεύθυνση

<http://blogs.sch.gr/argian/files/2013/09/ContentForm20131.pdf>

Γιαννακάκη, Α.(2012). *Κυβερνοεκφοβισμός: Η σύγχρονη μορφή σχολικού εκφοβισμού. Έρευνα, Μελέτη και Πρόληψη του φαινομένου*. Λάρισα: Πρόγραμμα Αγωγής Υγείας. Διαθέσιμο στη διεύθυνση

<http://blogs.sch.gr/argian/files/2012/12/cyberbullying.pdf>

Γιαννακάκη, Α.(2012). *Ερευνητικές εργασίες με όχημα το θέατρο: Ηλεκτρονικός εκφοβισμός: Μια πρόταση Ερευνητικής εργασίας με όχημα τεχνικές της δραματικής τέχνης και τη βοήθεια της Πληροφορικής και των Νέων Τεχνολογιών*. Θεσσαλονίκη: Ημερίδα του Πανελληνίου Δικτύου για το θέατρο στην εκπαίδευση(15-9-2012), Βόλος: Ημερίδα με τίτλο «Αντιμετωπίζω τον εκφοβισμό στο σχολείο» του Κέντρου Εφαρμοσμένης Έρευνας και Ψυχοπαιδαγωγικής Συμβουλευτικής του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας(3-10-2012)

(2012). *Coping with Bullying / Αντιμετωπίζω τον Εκφοβισμό*.

Επιστημονικές υπεύθυνες: Μαρία Ζαφειροπούλου, καθ. Ψυχολογίας, Π.Τ.Π.Ε., Ελένη Ανδρέου, Αναπλ. Καθ. Εκπαιδευτικής Ψυχολογίας Π.Τ.Δ.Ε. Π.Θ., Ελένη Διδασκάλου, Επικ. Καθ. Ειδικής Αγωγής, Π.Τ.Ε.Α., Π.Θ. Συντονισμός: Χριστίνα Ρούση-Βέργου, Ψυχολόγος, Μεταδιδασκτορική ερευνήτρια, Εργαστήριο Εξελικτικής Ψυχολογίας και Ψυχοπαθολογίας Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

-(2008) Violence & Bullying in Schools: Development and Evaluation of a Prevention Program Grace Skrzypiec, Phillip Slee, Rosalind Murray-Harvey
School of Education Flinders University Adelaide South Australia

Υλικό του προγράμματος «Αντιμετωπίζω τον εκφοβισμό στο σχολείο» του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας σε συνεργασία με το Flinders University της Αυστραλίας

Thompson, F. & Smith, P. (2010). *Anti-bullying strategies in schools – What is done and what works* Unit for School and Family Studies, Goldsmiths, University of London. Υλικό του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας

Gini, G. Albiero, P., Benelli, B. & Altoé, G.(2007). *Does Empathy Predict Adolescents' Bullying and Defending Behavior?* Department of Developmental and Social Psychology, University of Padua, Padova, Italy. Wiley Online Library

Stanbury, S., Bruce M, Jain, S., Stellern, J. (2009). *The Effects of an Empathy Building Program on Bullying Behavior*. Έρευνα σε πρόγραμμα συνεργασίας Lander Valley High School Lander, Wyoming, Πανεπιστήμιο του Wyoming και Πανεπιστήμιο του Idaho. Ανάκτηση από τη διεύθυνση <http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ886113.pdf>

Γιαννακάκη, Α., Κολοκοτρώνης, Δ.(2012): *Το φαινόμενο του ηλεκτρονικού εκφοβισμού στο σχολικό περιβάλλον-Η περίπτωση του 5ου ΓΕΛ*. Περιοδικό Εκπαιδευτική επικαιρότητα, τόμος α, τεύχος 3, 2012. Διαθέσιμο στον δικτυακό τόπο http://thess.pde.sch.gr/jm/periodiko/teyxos03/giannakakh_kolokotr_f.pdf

Ανδρέου, Ε.(2011). *Χορεύοντας με τους λύκους: Διαδικασίες θυματοποίησης εντός και εκτός του σχολείου*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο

Βασάλα, Β.(2013). *Η οργάνωση διδασκαλίας με ομάδες εργασίας*. , Ανάπτυξη ικανοτήτων δημιουργικής έκφρασης και ομαδικής εργασίας στην

εκπαίδευση. Ιθάκη: Θερινό Πανεπιστήμιο 1-7 Ιουλίου 2013

Σβορώνου, Ε.(2013). *Συνδημιουργικότητα: Καλλιεργώντας την δημιουργική σκέψη και έκφραση της ομάδας*. Ιθάκη: Θερινό Πανεπιστήμιο 1-7 Ιουλίου 2013

Δημοσιάτης Ι. (2013). *Αγωγή και Προαγωγή Ψυχικής Υγείας*. Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών στην Ψυχική Υγεία. ΤΜ. ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ ΤΕΙ Λάρισας.

Τζήκας Γ. *Η τέχνη στη διαπολιτισμική εκπαίδευση*. Ανακτήθηκε από: <http://itzikas.wordpress.com/%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC/> (Προσπελάστηκε στις 3 Νοεμβρίου 2013)

Ευρωπαϊκή καμπάνια κατά του σχολικού εκφοβισμού(2012). Συντονιστής έργου στην Ελλάδα: Χαμόγελο του παιδιού. Ανακτήθηκε από τη διεύθυνση http://www.e-abc.eu/files/1/PDF/Research/School_Bullying_Greek.pdf

Μπογιατζόγλου, Ν., Βίλλη Μ., Γαλάνη Α. *ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΚΦΟΒΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΤΟΥ*. Ανακτήθηκε από τη διεύθυνση http://e-jst.teiath.gr/issue_25/Bogiatzoglou_25.pdf

Καραβόλτσου, Α.(2013). *Σχολικός εκφοβισμός. Συνοπτικό εγχειρίδιο αντιμετώπισης σχολικού εκφοβισμού εκπαιδευτικών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης*. www.keda.gr/eclass/modules/document/file.php/TED118/Εγχειρίδιο%20Αντιμετώπισης%20Σχολικού%20Εκφοβισμού-Καραβόλτσου.pdf

Ε.Ψ.Υ.Π.Ε (2010). *Δραστηριότητες στην τάξη για την πρόληψη του εκφοβισμού και της βίας μεταξύ των μαθητών*. Εγχειρίδιο εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Αθήνα: ΕΨΥΠΕ

Παπαρούση, Μ.(2008) *Εννοιολογική μεταφορά : μια απόπειρα διδακτικής αξιοποίησης*. Ηλεκτρονικό Περιοδικό «Κείμενα» του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας Τεύχος 8. Ανακτήθηκε από τη διεύθυνση

http://keimena.ece.uth.gr/main/index.php?option=com_content&view=article&id=117:p1t8&catid=52:tfxos8&Itemid=60

Τριλίβα Σ. & Chementi G.(1998). *Εγώ κι εσύ γινόμαστε εμείς. Πρόγραμμα ελέγχου των συγκρούσεων*. Αθήνα: Ελληνικά γράμματα

Καράκιζα, Τ., Κολοκοτρώνης, Δ., Θεοφανέλλης, Τ. *Εκπαιδευτικό συμβόλαιο: Προώθηση της συμμετοχής των μαθητών στην διαμόρφωση και εφαρμογή των κανόνων της σχολικής τάξης*. Ανακτήθηκε από την διεύθυνση <http://www.rhodes.aegean.gr/ptde/issue5/KARAKIZA.pdf>

Τζουβέλας, Γ., Λούβρης, Α.(2013). *SEXTING: ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΛΟΓΙΑ, ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΔΟΜΙΚΕΣ ΠΟΛΥΕΠΙΠΕΔΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΕ ΕΠΙΠΕΔΟ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ*. Ανακτήθηκε από: http://internet-safety.sch.gr/index.php/articles/teach/item/download/24_0e08a4ab631f3eb9b9cdf57828b3a364

Δημητριάδης, Γ., Φακάζη, Ε. *Η στρατηγική της δημόσιας αντιπαράθεσης στην περιβαλλοντική εκπαίδευση*. 6^ο Πανελλήνιο Συνέδριο της Διδακτικής Φ.Ε. και Ν.Τ. στην εκπαίδευση.

Γκόβας, Ν. *Παιχνίδια ρόλων Ασκήσεις-Παιχνίδια-Τεχνικές Θεάτρου & Εκπαιδευτικού Δράματος*. Ανακτήθηκε από τη διεύθυνση http://www.google.gr/url?q=http://dide-anatol.att.sch.gr/perival/FAKELOS_THEATRO/Govas_10PaixnidiaRolon.doc

Πριόβολου, Ε.(2013). *Μαζί. Συγκρούσεις, επιθέσεις, ταπείνωση, εκφοβισμός, παρενόχληση, βία, μέσα από το σύγχρονο φαινόμενο του bullying*. Αθήνα: Καλέντζη

Αδαλόγλου, Κ. (2012). *Βγήκε ένας ήλιος χλωμός*. Αθήνα: Ταξιδευτής

...Τούτο το ποίημα, είχε υπέροχα λόγια και νοήματα. Γιατί τα λόγια χωρίς τα νοήματα, είναι κούφια. Όμως πάνω απ' όλα, ωραία ήταν εκείνα τα παιδιά που υποδύονταν τους ρόλους... Οι περισσότεροι ανήκαν στις συμμορίες που είχαν καταλύσει την ησυχία της γειτονιάς, της πλατείας και του σχολείου...

...Υποκλίνονταν όλοι μαζί, μπροστά στο κοινό, με τα χέρια τους πλεγμένα σαν μια γερή αλυσίδα...

...Είδες που γίνονται θαύματα; ...

...Αρκεί να βρεθεί ο θαυματοποιός...

Από το βιβλίο της Ελένης Πριόβολου, «Μαζί»

**Ομάδες
Κάνουν τη διαφορά
στο σχολείο
και το "διαφορετικό", ξεχωριστό
Σπίζελ
Αγώνης**